(2

DE REBVS GESTIS EPISCOPORVM VIVARIENSIVM

Libri quatuor.

AVTHORE

R. P. IOANNE COLVMBI,
Manuaſcenſi, è Societ. IESV,
S. Theologiæ Profeſſore.

LVGDVNI,
Apud IOANN. BAPT. DEVENET,
In vico Mercatorio.

M. DC. LI.
Cum Approbationibus Doctorum, & Priuilegio.

Digitized by Google

Digitized by Google

Illuſtriſſimo & Reuerendiſſimo

DOMINO

D. LVDOVICO FRANCISCO DE SVSE.

EPISCOPO ET COMITI VIVARIENSI, Principi Dunſera, &c.

IOANNES COLVMBI è Soc. IESV.

ECcleſiam regis, ILLVSTRISSIME LVDOVICE, vt potentem opibus & regionibus amplam, ita plurium epiſcoporum ſcientia, ſanctitate, ſapientia, perinſignem. Sed

quàm notum illud, tam obſcurum hoc omnibus eſt. Scilicet qui ſciunt, & exteri quoque non ignorant, Viuarienſem prouinciam latiſſimè fuſam eſſe, illi ſciunt ferme vniuerſam Eccleſiæ tuæ finibus comprehendi, magnamque partem tua vel ditione, vel clientela teneri. Per quos autem hactenus ad Chriſtum adducti, & ad omne virtutis genus prodigiis, ſermonibus, exemplis eruditi fuerint, tui etiam Viuarij ciues ignorant. Hæc clariſſimorum antiſtitum gloriæ non modica pars tibi ad magnam nominis amplitudinem ſeruabatur. Iuſſiſti vt ex antiquis tabulis illos eruerem, & in publica luce ponerem ipſorum res ſapienter & ſanctè

geſtas

geſtas. Igitur debes tu quidem iis plurimùm; qui tuos populos per ſæcula quatuordecim & ſi quid excurrit, laborioſa ingenij, ſcientiæ, ſanctitatis, ſapientiæ vi ſeu formauerunt in Chriſto, ſeu in adultam probiſque moribus robuſtam fidem eduxerunt; hoc enimverò maximum aliquid omnino tibi eſt. Sed illi debebunt tibi non parum, qui facis vt obliuione non pereant quæ ad immortalem ſuam laudem peregerunt; nam id nobile quid per ſe eſt, atque ſancta ſingulorum facinora mirum quantùm auget. Certè quod fortiter & religioſè ſuſcipitur, quàm ceteros latet diu, tam pro illis minùs in omnem partem poteſt: cùm verò ad alio-

rum aures peruenerit,porro pariet ingentes ipſis fructus : atque vbi ad poſterorum cognitionem ductum fuerit,fiet ſe maius;immenſas profectò daturũ fruges, ſi cum omni poſterorum memoria coæquetur. Etenim quid non poſſunt maiorum exempla ? ignaros docent, torpentes excitant, firmant dubios,currentes impellunt, totoſque exultantibus quidpiam è virtute ſuſcipientiũ animis impetus dant infiguntque.Hoc illud eſt, ILLVSTRISSIME PRÆSVLVM, ·uod præſtas epiſcoporum ante noſtra tempora Viuarienſium rebus animosè, ſanctè que geſtis, eas ex eccleſiæ tuæ tubulariis efferri & in lucem dari mandans. Ignorabantur illæ ab omnibus, &

quæ

quæ ſuis temporibus olim vtiliſsimæ fuerant, nunc omni per latebras defectæ vi nullos hominum in vſus erant: tu educendo eas è tenebris, facies vt à nemine ignorentur, & magnas in omne virtutis genus opportunitates mortalibus pariant. Scilicet mortui videbantur iſti pontifices cum corpore, ab omni hominum memoria longè poſiti: viuent iam beneficio tuo è tabulis vt è ſepulcris excitati, & in oculos hominum rurſus incurrent. Ibunt per ora tuorum Viuarienſium; & finibus præterea tuis egreſsi, vniuerſam Galliam peragrabunt: ad alienas toto orbe prouincias deinde magna ſua gloria penetrabunt, & alios è ſuo agmine, & Ionnem il-

ã 4 lum

lum oſtentantes, qui Gregorio VII. ad omnia pene conſilia autor fuit, atque Bruniacum, qui poſt plures turbarum annos (neque fœdiora fuere Chriſtianorum tempora) pacem aliquando reddidit vniuerſæ Eccleſiæ per Martini V. creationem in Conſtantienſi concilio. Ego autem non poſſum mihi non gratulari, quòd hanc de tantis viris ſcribendi prouinciam ſortitus, & in aliquam veluti partem gloriæ à te vocatus ſum. Tu vide quàm fideliter opus exegerim: hæc enim verò vna ſcribentis cogitatio fuit.

AVTOR

AVTOR LECTORI.

AD quod, mi lector, accedis opus de rebus geſtis epiſcoporum Viuarienſium & meum eſt, & non meum. Scilicet maximã partem, ferme totum potiùs profluxit ab aliis; parũ aliquid ex me accepit. Principio quidẽ qui primus illud mente comprehendit, cogitatumque ſua veluti compegit in membra, is Ludouicus Franciſcus epiſcopus eſt, qui ex antiquiſſima gente per Suſanos longo ordine proceres deſcendit à Galeſio illo Baliſtariorum Gallicanorum præfecto, patre Guilelmi primùm tutoris Amedæo 6. Comiti per Sabaudiæ comitia dati, poſtea iam viro omnium conſiliorum autoris. Cùm enim ad eũ pro officio ex itinere diuertiſſem, rem ſuaſit iuſſitque; & ei perficiendæ tabularium ſuum (nobile illud eſt, cartiſque perueteribus viſendum) aperuit, perque ſingulas partes, in quas veluti corpus in ſua membra digeſtum eſt, duxit. Tum Carolus Symian & variarum ſcientiarum & rerum gerendarum peritia preſtans, canonicus & vicarius Viuarienſis, qua eſt ſeu in omnes facilitate, ſeu in me animi propenſione perſcrutantem & relegentem fugientes antiquiſſimarum tabularum literas omni ope iuuit. Deni-

Digitized by Google

que Iacobus de Bannes & ipſe canonicus Viuarienſis gente, modeſtia, pietate nobilis, natus ex Deodella pronepte Stephani epiſcopi Graſſenſis & abbatis Crudacenſis, atque patruelis Claudij, quem, cùm rectorem haberet, Vouta ſuſpexit anno vigeſimo octauo ſupra milleſimum ſexcenteſimum fortiter agentem contra Caluiniſtas tentantes vrbem latrocinio plurimum opis mihi contulit. Hic vir, vt diuinarum religionum apprime cultor eſt, totam ætatem poſuit hactenus in rebus ſacris; & quod ſibi reliquum è publicis aut priuatis ad Deum precibus erat, id omne impendit in ſcrutandis, excutiendis, inueſtigandis, exſcribendis eccleſiæ ſuæ cartis. Multa igitur longo & indefeſſo labore congeſſit, multa exarauit, eaque omnia mecum facilis & bonus communicauit. Quod iam ergo reliquum eſt, idque ſcilicet pertenue, hoc meum eſſe profiteor. Epiſcopus formauit opus, digeſſitque, & in ſua membra diſtinxit; canonici ſuccum coloremque infudere per artus: profero ego in lucem; & ſi minùs ornatum, certè non omnino inhonorum oculis tuis propono. Tu qualecunque eſt, eo fruere, certus nihil non ex veris fidelibuſque cartis acceptum in illo tibi repræſentari. Videbis epiſcopos ſupra nonaginta, gente, ſcientia, honoribus, ſapientia, ſanctitate perilluſtres. Septem de illis fuerunt Cardinales; aliquot Romanæ ſedis Legati: Petrus Alliacenſis audit ſummus theologus, Petrus de Sorſenaco conſultiſſimus iuris, Ioannes de Bruniaco rerum ſuis temporibus gerendarum peritia primus.

Quid

Quid afferam Farneſios, Pictauienſes, Turnonios, Suſanos, Pratenſes, Anduſianos, Pompadorios genere nobiliſsimos? fuit in Viuarienſibus epiſcopis Guilelmus Conradi ſecundi Germanorum imperatoris conſanguineus: fuit Venantius Sigiſmundi regis Burgundionum filius. Sed in Epiſcopis ego quidem arbitrabar magis ſpectandam ſanctitatem, quàm genus in Viuarienſibus habes omnino ſeptemdecim cæleſtibus auctos honoribus.

Digitized by Google

EGO Ioannes Gayet Prouincialis Societatis IESV in Prouinciâ Lugdunenſi, facta mihi poteſtate ab admodum R. Patre noſtro Generali, facultatem concedo vt narratio *De rebus geſtis Epiſcoporum Viuarienſium*, à P. IOANNE COLVMBI, eiuſdem Societatis Theologo compoſita, & à tribus Societatis eiuſdem Cenſoribus approbata, typis mandetur. In cuius rei fidem has literas ſigillo noſtro munitas, & manu noſtra ſubſcriptas dedimus Lugduni die 5. menſis Iulij anno 1650.

IOANNES GAYETVS.

DE

DE REBVS GESTIS EPISCOPORVM VIVARIENSIVM

LIBER PRIMVS.

EPISCOPVS qui ab annis 1
mille dicitur Viuarienſis, olim appellabatur Albenſis. Primùm in concilio Aruernico Viuarienſem vocatum inuenio : etſi nouemderim pòſt annis in Aurelian. V. ſeruauit nomen Albenſis. Nomina fecerunt Alba, & Viuarium ciuitates : in illa enim quondam ſedebat, in hac nunc etiam ſedem habet. Par aliquid aliis pluribus epiſcopis euenit : & quidem non ita longè Monſpelienſis quondam vocabatur Ma-

Alba olim ſedes epiſcopi Viuarienſis.

Digitized by Google

galonenſis, longiuſculè autem Graſſenſis & Nicenſis habuere nomina, iſte Cemelienſis, ille Antipolitani. Scilicet Magalonæ, Antipoli, Cemelio iura ſuis antè dabant, quàm Monſpelium, Graſſam, Niceam transferrent ſuas ſedes. Vrbis euerſio fecit, vt Alba excederet; atque ſcilicet igitur loci firmitas, vt concederet Viuarium. Et verò hæc ciuitas maximam partem impoſita eſt rupi, cuius in ſublimi & ferme circùm exeſo vertice non magna planities habet ædes epiſcopi & cleri circumpoſitas templo principi. Iam ſi petas à quibus euerſa fuerit Alba, id reponã, quãdo ceteri ſcriptores tacent, quod in fidelibus per notarium tabulis inueni. Cùm clerus exciſa Alba Viuarium deueniſſet, & alia & hoc poſteros edocturus, ſcripſit Vandalos Croſco duce ciuitatem violaſſe, & omnem à fundamentis vertiſſe. Quod tum ille ſcripſerat, hoc poſteri ſeruauere ad illud vſque temporis, cùm poſt annum Chriſti quinquageſimum ſuprà centeſimum milleſimum fugientibus Literis Thomas epiſcopus, ne rei memoria ſimulcum apicibus euaneſceret, exſcribi voluit: & cùm vetuſtas exederet volumen Thomæ Stephanus abbas Crudatenſis miſſus à Romano pontifice, vt referam ſuo loco, totum reſtituit anno milleſimo quadringenteſimo ſeptimo ab ortu Chriſti. Hactenus in tabulis ſuis notarius. Eas ſinceras habet cartularium canonicorum Viuarienſium.

Albæ euerſa à Croſco circa an. CDXI.

3 Igitur Croſcus ille eſt qui

Abbam

Albam ciuitatem perdidit deiecitque. Certè, vt hoc non taceam, Sigibertus ſub tempora Thomæ epiſcopi ita locutus eſt: *Anno quadringenteſimo vndecimo Vandali, duce Croſco Gallias peruagati, multas vrbes & eccleſias ſubuertunt.* Atque vt non dubites in iis Albenſem & vrbem, & eccleſiam complecti, ſubiecit in hæc verba: *Croſcus tandem à Mariano præſide Arelate captus, & per victas vrbes ignominiosè retractus, ad mortem tormentatur.* Et ante Sigibertum annis ducentis Aimoinus III. de geſtis Francorum cap. 1. *Crocus Arelas expugnare niſus à quodam milite Mario nomine captus, per ciuitates quas euerterat, ductus, pœnis excruciatus interiit.* Scilicet vbi Alba & aliis per inferiorem Occitaniam ciuitatibus violatis veniſſet Arelatem, importunorum ſcelerum & facinoroſæ impietatis pœnas dedit. Igitur ſub annum quadringenteſimum vndecimum, Alba per Vandalos diruta, epiſcopus ſuos cum ſede clericos Viuarium deportauit, & ad certam aduerſus omnes barbarorum impetus ſecuritatem loco munitiſſimo poſuit.

Quæ verò hæc Alba, & vbi locorũ ſtetit ante 3
cladẽ à Croſco illatã? Ea eſt, quã Heluiorũ oppidum fuiſſe cõſtat; Heluios autẽ Strabo quidem à Rhodano cepiſſe tradit, Iulius verò Cæſar Gebẽnã montẽ tenuiſſe, qui ipſos ab Aruernis Velauniſque diſcluderet. Plurimùm ergo errant, qui faciũt Albiã ſeu Albigã: Heleuterorũ enim hoc fuit

oppidum in Aquitania; & in concilio Aurel. 5. vbi Cautinus archidiaconus ſubſcripſiſſet pro Melanio epiſcopo Albenſi, Vincentius etiam ipſe archidiaconus addidit ſuum nomen pro Ambroſio Epiſcopo Albigenſi. Minùs ad ſpeciem videbitur fortaſſis errare, qui aſſeruerit Albam eſſe Viuarium, & vrbem à Vandalis euerſam, vbi rurſum excitata fuiſſet, aliud nominis accepiſſe: neque enim hoc inſolens eſt, atque Paſchalis 2. ita ſcripſit Guidoni archiepiſcopo Viennenſi; *Alba quæ & Viuarium dicitur.* Sed tota Viuarienſium tabularia hoc explodunt, & Albam faciunt aliam à Viuario, traduntque epiſcopium ab illa ad hanc tranſlatum fuiſſe; atque vt Paſchalis & aliorum ſeu pontificum, ſeu ſcriptorum verba non te fallant, addunt Viuarium ex ea mutatione per epiſcopum facta appellatum etiam Albauicum. Audi Thomam epiſcopum: *Auxonius epiſcopus in Viuario promotus præfuit, qui de Albenſe Viuario contulit, & Albauicum appellari voluit.* Sed pro Albauico Albã (cui voci aſſueuerant) dixere: & Sollius poſt 40. aut circiter annos Patienti epiſcopo Lugdunenſi Albenſes ſcripſit pro Viuarienſibus: atque Venantius poſt annos ferme 100 in concilio Epaunenſi ſe Albenſem, non Albauicenſem epiſcopum appellauit: ac denique Gregorius VII. anno MLXXVII. ſic eſt locutus Vvarmundo archiepiſcopo Viennenſi: *Definitum eſt vt ſeptem oppida vel ciuitates,*

Gratianopolis

Gratianopolis videlicet, Valentia, & Dia, Alba Viuarium &c. *Viēnenſi eccleſiæ interim ſubiectæ permaneant.* Dalecampius vir eruditus, cùm non 6
incurriſſet in Viuarienſis ſeu epiſcopi ſeu capituli cartas, ſimilitudine vocis adductus eſt, vt Albam fuiſſe aſſereret, quod nunc vocamus Albenacum: & Papirius Maſſonus in Ligeri hoc *ineptè* dictum putat, neque tamen aliquid probabilius affert: cùm enim in Rhodano pag. 422. dixiſſet Albam fuiſſe in vicinia Viuarij, in Garumna pag. 593. addit *Alba Heluiorum Rhodanum attingit.* Sed enimuero omnes tabulæ Viuarienſis eccleſiæ docent ibi quondam ſtetiſſe, vbi nunc eſt modicus pagus, quem vulgò quidem non magna deflexione nominis appellant *Aps*, latine verò maxima *S. Petrum de alpibus*: atque hinc factum eſt vt autor vitæ B. Auli ita loqueretur, *eccleſia Viuarienſis, quæ olim meliùs vocabatur Alpienſis.* Hanc in voce mutationem non mirabitur, qui meminerit notatam à Strabone l. 4. in cognomine vrbe: *Alpia prioribus ſæculis vocabatur Albia, & Alpes ipſas Albium nominant.* Qualis autem & quanta fuerit ante Croſcum Alba, quas habuerit ædes ſacras, quibus ſteterit viribus, qua murorum amplitudine, qua mœnium firmitate viguerit nemo dicat. Plinius facit latini iuris in prouincia Narbonenſi. Cetera illius decora tacent antiqui autores. Sed neque eſt qui certò referat, ſeu à

Alba fuit, quæ nunc Alpia vulgo Aps.

Digitized by Google

quo acceperit fidem Chriſti, ſeu per quos adoleuerit ad verum & certum robur ſacrarum religionum. Vandali omnes cartas, omnia tabularia cum vrbe perdiderunt. De epiſcopis hoc vnum accipe, quod Thomas & ipſe epiſcopus ſexcentis & quod excurrit poſt euerſam annis excerpſit è cartis ſtatim ab vrbis blade editis, cùm præ nimia vetuſtate ſemieſas reſtitueret. *Primus epiſcopus Ianuarius, ſecundus Septimius, tertius Maſpicianus, Melanus, Auxonius. Sed quanta mi-*

Epiſcopi qui ſederunt Albæ.

8 *racula Chriſtus per eos oſtendere dignatus fuiſſet, aut quibus temporibus plebem ſuam rexiſſent, aut qua fuiſſent natione progeniti, emanere non poſſumus.* Hæc ille. Quoniam vbi dixiſſet *tertius Maſpicianus*, non ſubiecit *quartus Melanius, quintus Auxonius*, intelligis hos non ſediſſe alium ab alio, neque Melanum Maſpiciano ſuffectum fuiſſe. Iſtud autem viſum eſt aduertere, vt non putes epiſcopos tantùm quinque ſediſſe Albæ. Ceteros obliuio deleuerat, iſtos vt ſanctitate illuſtriores aliis fideli memoria retinebāt. Nam ſi vulgò non habebantur ſancti, neque in veneratione populorum publicoque cultu erant, cur ita ſcripſit ſuper ipſis, *quanta miracula per eos Chriſtus oſtendere dignatus fuiſſet emanare non poſſumus?* Qui ſic loquitur is profectò docet illos perpetraſſe miracula: ſcilicet ignorat quidem ipſe prodigiorum ſeu magnitudinem ſeu numerum, ſed nonnulla tamen ſuſcepiſſe non ignorat. Hæc ſingulatim

extinxerat

extinxerat Vandalorum furor, ceterùm facere non potuerat, vt Albenſes qui patria deiecta erant ſuperſiſtes, obliuiſcerentur ſanctitatem virorum, & non meminiſſent fuiſſe aliquando tempora, cùm per ſingularem à Deo vim pera- 9
gerent inſignia miracula. Igitur ego quidem cenſebam S. Iānuarium illum eſſe, qui primus Albæ geſſit epiſcopatum; & eo mortuo S. Septimium, atque hoc vita functo S. Maſpicianum, tum incerto plures numero vixiſſe vſque ad excidium ciuitatis, quorum vnus fuerit S. Melanus. De B. Auxonio nunc nihil addo: poſteà de eo dicam; ipſo enim antiſtite Alba cecidit. Hîc etiam eſt quid aliud non prætermittendum, neminem iſtorum Albæ præſulum cæſum fuiſſe pro Chriſto: omnes traduntur feciſſe miracula, nullus fertur paſſus pro fide Chriſtiana. Hoc ſi Thomas epiſcopus de eorum vel vno accepiſſet à maioribus, certè non tacuiſſet, qui ipſorum alia non prætermiſit. Adiecit ſe neſcire *quibus temporibus plebem ſuam rexiſſent, aut qua fuiſſent* 10
natione progeniti. Quid hæc oratione ſequebatur, ſi dubitabat de eorum martyrio, aut ſi certus non erat ſanctos quidem at martyres non eſſe? *S. Ianuarius primus Albæ epiſcopus ſub annum cc.*

Quibus temporibus vixerit S. Ianuarius, Albæque epiſcopum primus egerit, omnino ignotum eſt. An tum ſedebat, cùm B. Andeolus imperatore Seuero, ſub annum centeſimum nonageſimum a Chriſto nato non procul illa docebat; nam

ſi ipſa tum temporis non habebat epiſcopum, vt erat clara, & ſola Italici ſaltem iuris apud Heluios ciuitas, cur ad eam non venit Andeolus; ſed latiùs ediſſerenda eſt res, vt ſuam veri ſpeciem habeat. Ado ſic loquitur in martyrologio 1. Maij. *In Galliis, territorio Viuarienſi, in loco qui vocatus eſt antiquitus Gentibus, S. Andeoli ſubdiaconi, quem miſit ab Oriente S. Polycarpus cum B. Benigno & Andochio presbytero & Thyrſo diacono, ad prædicandum verbum Dei in Galliam, cuius prædicatione Cæſar Seuerus comperta, præcepit de ligno duriſſimo enſem fieri, & in crucis modum caput eius ſcindi.* Hactenus Ado. Locus qui eo autore dicebatur quondam Gentibus, nunc ab illuſtriſſimo martyre appellatur Burgum S. Andeoli; & in ipſo viſitus carcer ſubterraneus, qui clauſum habuit in
a 1 vinculis, neque infrequentibus claret miraculis. Seuerus iuſſit cædi virum, quando è Gallia vbi dictus fuiſſet imperator Romam ibat. Crediderim Rhodano naui delatum accepiſſe de Andeolo, & auditum pro tribunali damnaſſe. Iam age cur eo loci docebat ſanctus vir, neque ſalutis hominum ſitiens Albam ciuitatem non longè poſitam adibat? Si enim hæc Gentibo multùm amplior non fuiſſet, næ epiſcopum illi prælata ante Vandalorum aduentum non habuiſſet. Sic enimverò illis temporibus factitatum legimus, vt in conſtituendis epiſcopis haberetur vrbium ratio, neque ij niſi in amplis & copioſis ciuitati-

bus

bus collocarentur. Acceperat iam puto Alba
Chriſtianam fidem,& qui recèns acceptam edu-
ceret firmaretque epiſcopum habebat. Andeo-
lus ex Aſia mari venerat in Prouinciam. Tota re-
gione feruere ſacras religiones videbat agenti-
bus diſcipulis Maximini, Throphimi, Ruſi,
Magdalenæ, Marthæque: fortiter etiam agere
Valentiæ audiebat diſcipulos Irenæi à Polycarpo
olim eruditi: igitur Aquas Sextias, Arelatem,
Auenionem prætergreſſus, vbi primùm notauit
deeſſe qui ſererent Euangelium, ibi hæſit; neque
Benignus, Andochius, Thirſus ſocij ad vlteriora
prætergreſſi, ſeu Viennæ, ſeu Lugduni ſedem
fixerunt, ſed Diuionem & Auguſtodunum adie-
runt, vt eo loci docerent, in quo nomen Chriſti
ad ipſorum vſque tempora auditum non fuiſſet.
Gentibenſes erudire ad fidem amauit Andeolus, 12
non paruo, vt hoc adiũgam, argumento opidum
eorum non omnino ignobile iam tum fuiſſe, ne-
que multùm minus fortaſſis ſine opibus, ſiue
ciuibus, ſiue cultu atque nunc eſt, & non pluri-
mùm inferius Valentia, vbi audiebat Felicem
presbyterum, Fortunatum & Achilleum diaco-
nos ab Irenæo miſſos agere; ſed Alba tamen om-
nino inferius erat, cui ſi coniectura non fallit iam
tum proinde præſidebat Epiſcopus; ipſam enim
alioqui non plurimùm remotam acceſſiſſet pro
ceterorum fidei præconum more, qui principer,
vbi ſtatuerentur Epiſcopi, vrbes primùm intra-

Digitized by Google

bant docebantque. Igitur ego quidem arbitrabar ſeu à diſcipulis Irenæi, vti Valentiam; ſeu à Creſcētis auditoribus dederat epiſcopum Viennenſibus, quē Paulus Albā accepiſſe euangelium, & eo ſuſcepto Ianuarium epiſcopū, à quo per annos plures ducētis fuerint & alij præſules, & ſancti Septimius, Maſpicianus, Melanus, Auxonius.
13 Iuuat quòd cùm clerus ea euerſa venit Viuarium, nemo vnus Chriſtianorum inuētus eſt, qui recordaretur temporum quibus Albæ ij ſederant; *Quibus temporibus plebem ſuam rexiſſent, emanare non poſſumus*, inquiebat Thomas epiſcopus ex tabulis, quas illi conſcripſerant qui clade Albæ euaſiſſent ſuperſtites. Et putabis tu epiſcopatus initia tū non ſuperaſſe vnum & alterum ſæculum; vel ſi ſupra ducentos aut circiter annos illa non fuerant, fugiſſe ſingulorum hominum memoriam? Verùm vt hæc habeant, ſuſpicionibus enim tota innituntur, nemo negauerit, ſi non ante ducenteſimum à Chriſto nato annum, certè ſub trecenteſimum Albę ſediſſes ſanctū Ianuarium, quando ea numerat epiſcopos ſupra quinque anno quadringenteſimo vndecimo, quo Croſcus venit in Gallias; nos
14 ad alia trinſcamus. Thomas Epiſcopus pergit inexſcriptione cartarum veterum. *Auxonius*, inquit, *primus Epiſcopus in Viuario promotus præfuit, qui de Albenſe Viuario contulit, & Albanicum appellari voluit*. Verè magis loquitur, quàm latinè. Docet Auxoniū quem ſcripſerat ſediſſe Albæ antè

à

Digitized by Google

à Croſco quàm deleretur primũ poſuiſſe Viuarij ſedẽ ſuam, cui etiam voluerit nomen eſſe Albauico. Puto autẽ ego Albauico id factum eſſe, quod pluribus aliis multarum ſyllabarum nominibus, & vbi vox ſtetiſſet per aliquod tempus, ita agente vulgo, poſteriora ſenſim amiſiſſe. Scilicet nuſquam legimus Albauicenſem, vt è nomine ciuitatis debuerat, appellatum Epiſcopum; perrexit dici Albenſis: & igitur etiam pro Albauico Albam appellauere Viuarium. Hic locus poſtulat vt dicam de Viuario ciuitate. Antiquam arbitremur neceſſum eſt, ſupparemque aut Viennæ aut Valentiæ proximis vrbibus, cùm ante mille & ducentos annos ea vna Heluiorum fuerit, ad quã Alba euerſa veniret Epiſcopus. Certè comitatui primùm ſuo, deinde etiam vniuerſæ prouinciæ nomen fecit. Impoſita Rhodano flumini tanta amplitudine quondam erat, vt illud præterea ſpatium complecteretur quod nunc à fluuio remota domibus capit. Parœcias numerabat illa tres, primam S. Ioannis, ſecundam S. Laurentij, tertiam B. Mariæ de Rodano ab ſitu dictæ. Hæc vltima, cum ciuitatem vt plures alias tempus attriuiſſet, iam diu deſijt: magnum tamen ædes nomen ſibi ſemper habuit ex ſacello S. Clari Abbatis olim Sanmarcellini Viennæ Clodoaldo epiſcopo ſub Theodorico Francorum Rege. Sanctus enim vir infinitis miraculis, curando maximè reſtituendoque oculos hominum, hactenus

in eo fulſit. Cum ſuis ruderibus tota nunc habetur à monialibus Dominicanis. Prima illa S. Ioannis
16 eſt iuxta cathedralem ſacram S. Vincentio. Hîc placet aduertere tempora fortaſſis mutaſſe aliquid in nomine principis Eccleſiæ; non enim Vincentij nomen fuit magnum in Gallia ante quinquagenteſimum à Chriſto nato annum. Ab eo cepit inclareſcere, cùm Childebertus Clodouei filius ex Hiſpania victor ſecum detulit partem reliquiarum eius. Tum enim, vt innumera per omnes Francorum Prouincias ad illius preces patrata ſunt miracula, vt multæ ædes ſacræ acceperunt nomen ipſius. In ijs qui volet cenſeat per me licet Viuarienſem Eccleſiam. Certè Saniulianus l. de antiquit. Cabilon. & l. de antiqu. Matiſcon. aduertit earum ciuitatum Cathedrales Eccleſias à reliquijs S. Vincentij de Childeberto acceptis mutaſſe nomen, cùm priùs appellarentur iſta ab SS. Petro & Bartholomæo Apoſtolis, illa à S. Stephano. Et fortaſſis erit, cui magis videatur hæc nominis mutatio (ſi aliqua fuit) referenda ad annum ſexageſimum quartum ſupra ortingenteſimum, quo martyris corpus ab Audaldo ante annos vndecim inuentum deportauere Caſtrum ex Hiſpania, vbi frequentibus miraculis ita claruit, tantoſque vniuerſa Occitania motus excitauit, vt Helizagar etiam Toloſanus Epiſcopus *à nono*, vt loquitur Aimoinus l. 2. de ea tranſlatione cap. 9. *milliario diſcalceatus forma*

factus

factus gregi ad illud venerandum iuerit. Et hæ 17
quidem Eccleſiæ fuerunt quondam intra vrbem: extra illam verò ſteterunt omnino ad ſex. Prima S. Auli Epiſcopi Viuarienſis, ſecunda S. Martini, tertia S. Victoris, quarta S. Albani, quinta S. Victoreti, ſexta S. Iuliani. Secunda illa ſeruabat olim corpus S. Oſtiani presbyteri: tertia, quinta, & ſexta ſunt dirutæ; quarta verò ſemiruta, etiam nunc per ignobilia cæmenta pendet, triſte argumentum veſani furoris Caluiniſtarum; ſed B. Albanus nulla eorum importunitate potuit ad hoc tempus deduci à depellendis in illa hominum febribus. Cur quinta de S. Victoreto dicta ſit non inuenio, nullum enim eſt in tabulis Eccleſiaſticis nomen eiuſmodi. Puto ſic appellatam, quia minor erat æde illa S. Victoris, quàm ordine tertiam attuli. Denique extra vrbem eſt xenodochium ſub tutela B. Mariæ Magdalenæ. Quando 18
ſanctiſſimæ mulieris nomen occurit, & opportunior dicendi locus non erit, aduerto eſſe quòd putem cùm corpus illius metu Sarracenorum anno circiter ſeptingenteſimo occultatum eſt à piis viris, vt ſcripſi in virgine Romigeria num. 12. & 13. pauculas ex illo particulas acceptas & in Eccleſiam ſancti Vincentij deportas. Canonici anno trigeſſimo nono ſupra milleſimum quingenteſimum excripſere indicem ſacrarum reliquiarum, quas antiquiſſimi Epiſcopi in eam intulerant, factum à Leodegario Epiſcopo

poſt annum decimum ſupra milleſimum centeſimum. Cùm ad beatiſſimam peccatricem veniſſent ita ſcripſerunt, *de puluere B. Mariæ Magdalenæ*; & poſt ea, *de ſepulchro eiuſdem.* Iſta ego quidem ita interpretor, vt qui Epiſcopus hoc vtrumque ſacrum pignus in ſuam Eccleſiam deportauit, viderit corpus S. Magdalenæ in ſepulchro, & inde tum de ipſo, tum de puluere B. mulieris partem acceperit, aut ab eo qui poſitam in con-
19 ditorio vidiſſet receperit. Vbi autem locorum putas viſam in ſepulcro ante Leodegarium Epiſcopum? Scimus tumulum eius fuiſſe in Prouincia, & corpus ſublatum è conditorio, vt cæcis poneretur in latebris à Prouincialibus feritatem Saracenorum illi non immeritò metuẽtibus: itaque venit in mentem cogitare, antè illud quàm tolleretur è ſepulcro, aliquid in memoriam B. Magdalenæ ſublatum ab ipſius & corpore & tumulo, quod deinde aliquando peruenerit ad Eccleſiam S. Vincentij. Nam qui putant ſanctam mulierem mortuam in Oriente, vt aliquid ſuper hac re dicant, certè non afferent veri magis ſimilia ijs, quæ ſuſpicando potiùs quàm aſſerendo diſputaui ex occaſione Xenodorhij à Viuarienſibus non iniuria poſiti ſub tutela beatæ peccatricis; ſcilicet cogitantibus; quæ & hoſpitem habuit Chriſtum, & Lazaro fratri mortuo euicit per eum vitam reſtitui, facturam vt ille ipſe ſuis pauperibus velit & bonum per vitam hoſpitium, &

à

Digitized by Google

a morte cœleſtem vitam. Sed ad Viuarium vrbem ſermo reuoçandus eſt, atque ad eius Epiſcopum.

Iam à multis ſæculis ciuitas cum ſuo comitatu 20
eſt in poteſtate Epiſcopi, qui habet etiam principatum Dunſeræ & Caſtri noui de Rhodano *Epiſcopi Viuarienſis opes.*
quod appellatur quoque Caſtrum Montiſpenſerij, atque Argenteriam ſub nomine Baronis, & Burgum S. Andeoli, pluraque alia loca; & porro capit homagia plurium virorum nobilium. A quibus iſtas opes acceperit, poſtea recitabo ſuis locis. Ab Imperatoribus potiſſimùm & Regibus eas duxit. Si cui verò placet ſcire quantis & per quos Eccleſia Viuarenſis antè illa quàm ab ipſis loca teneret ditione duitijs abundauerit, is accipiat dotationem illius ante Carolum magnum exaratam, & à Thoma epiſcopo ex antiquiſſimis chartis exſcriptam poſt annum milleſimum centeſimum, quæ puletum etiam & politicum dicitur, atque ſub nomine puleti confirmata eſt à Carolo Caluo, vt ſuo loco referam. Illius verba plurimum obſcuritatis habent; & amnium quidem ac montium, atque regionum in agro nomina ita ſunt mutata ſeu per longitudinem temporum, ſeu per varia ab hominibus barbaris hæreticiſue bella, vt nemo ea ſine ingenti difficultate poſſit exponere. Si quæ vſpiam lux mihi affulſerit, eam lectori præferre non dubitabo.

Digitized by Google

DOTATIO ECCLESIÆ Cathedralis Viuarienſis.

D*OMNVS Ioannes dotauit*
21 *promotus Epiſcopus ſancti Vincentij villas duas , Clariaco , Caſſania.* Id eſt cùm Ioannes factus fuiſſet Epiſcopus , donauit Eccleſiæ ſancti Vincentij Clariacum & Caſſaniam villas. Cur Ioannes appelletur domnus in promptu eſt : olim ita vocabantur Epiſcopi. *Clariaco* vox eſt de vulgo antiqua. Plures eiuſmodi ſtatim videbimus.

Melanus ibi Axnacenum & Caſanenſe. Repete ex ſuperioribus *dotauit*. Particula *ibi* facit vt putem Axnacenum & Caſanenſe fuiſſe villas in eadem regione cum Clariaco & Caſſania.

Dotauit Lucianus Epiſcnpus Ameliaco villa , Blandamiſco , Occiaco. Tres ſunt hæ villæ ijs ſcriptæ vocibus , quibus apud Viuarienſes quondam efferebantur. *Iſta omnia dereliquit Deo & S. Vincentio*, id Eccleſiæ S. Vincentij. Illæ voces *iſta omnia* faciunt, vt putem amplas & nobiles fuiſſe villas q. d. iſtas villas totas, nulla que agrorum parte truncas dedit.

Dotauit domnus Valerius villa Coreſſe , Seudio, Muo. Hæc etiam ſunt nomina villarum è vulgo petita.

petita. *Dereliquit Deo & ſancto Vincentio.*

Dotauit S. Firminus cum vxore ſua Aula Ladacu-ſa, Meteratis cum eccleſia S. Andrea, Damate, Tor- 22 *nicate, Medio, Saconaco, Vocerno. Iſta omnia dere-liquit Deo & S. Vincentio.* Hæc quoque ſunt no-mina propria villarum aut locorum.

Dotauit domnus Eumachius Deciate cum eccle-ſia, Saduaco, Caucolomno, Cartennaco, Luguilano. Vt ſuperiora, ita & iſta ſunt villarum ſeu præ-diorum nomina, ſic exarata vt vulgus quondam pronuntiabat.

Ego Secundus cum vxore mea Prima condonaui- 23
mus Deo & S. Vincentio de propriis noſtris, de man-cipiorum, & peculiarium. Hîc nota duo. Primum eſt, iſta aliter efferri quàm ſuperiora. Nunc lo-quitur, qui donat eccleſiæ; is in ſuperioribus fe-rebatur donaſſe. Iſta diuerſitas facit vt putem exſcriptas ab eo qui puletum primus compegit ſequentes cartas iis ipſis vocibus, quas donatores poſuerant in ſuis tabulis. Secundum eſt in illis verbis *de mancipiorum, de peculiarium* eſſe galli-ciſmum pro, de mancipiis & peculiaribus. *Pro-prium* & *peculiare* ſonant vnum & idem. Dat mancipia & peculiaria id. loca, prædia, & alia propria à mancipiis diſtincta. Quæ verò fuerint hæc peculiaria pergit exponere. *Imprimis in Vi-* 24
uarienſe quod antè Albenſe vocabatur eccleſiam in honore S. Victoris, qua eſt in vertice montis iuxta flu-

 uium

uium Rhodani. Iſta eccleſia deſtructa fuerat ante Carolum Caluum, vt videbimus ſuo loco, & cùm reſtituta fuiſſet ac munita per Anduſianum & è Pictauienſibus vnum epiſcopos(eorum enim arma portæ arcis ſuperimpoſita vidimus) rurſum fuit anno vigeſimo octauo ſupra milleſimum ſexcenteſimum euerſa ex decreto comitiorum Viuarienſium, vt non eſſet receptaculum hæreticorum latrocinantium. *De Scotadio vſque ad Albis.* Sunt hæc nomina ſeu amnium, ſeu regionum claudentium eccleſiam, ſiue agrum eccleſiæ S.Victoris. Sic enim loquitur Carolus Caluus, *concedimus eccleſiam S. Victoris ſuper Rhodanum vſque ſcotadium.* Vnus eſt hic limes agri: alter dicebatur Albis, è quo nomen Albenſis fuiſſe
25 loco fertur. Sequuntur alij tres in donatione Sedi, *& vſque ad ſummum montis Conati*, ecce primum: *& vſque ad exemplatorium*; en ſecundum: *& in alio loco caput montis*; iſte eſt tertius & vltimus.Si petas quanta ſit inter hos quinque limites regio, ſic habe; *cum calonicis ſexaginta.* Calonicum, ſeu calonica, ſiue colonicum (his enim tribus modis ſcripta eſt vox in ſequentibus) ſola domo coloni differt à manſo;ea enim caret,quam iſte habet;capitque iugera omnino XII. vt poſtea oſtendam, cùm locus erit dicendi de manſo. Secundus ergo ait ſe dare agrum, qui per colonicà ſexaginta id. iugera ſeptingenta viginti ductus

deſcen

deſcendit è vertice montis iuxta Rhodanum fluuium poſiti, & finitur Scotadio, Albi, ſummo montis Conati, Exẽplatorio, & denique loco qui dicitur. Caput montis, habetque eccleſiam S. Viris. Adde & ſeruos, nam ſequitur *cum ſeruis ſuis*, quos cum illo ſe donare addit. Immenſus ager? regio quidem eſt hæc. Capit longitudine quingentos ſexaginta paſſus ſupra milliaria triginta quatuor. Atque hoc de agro Viuarienſi olim Albenſi munus eſt. Sequitur aliud. *Et in* 26
Burgundia in comitatu Viuarienſe, in Tortiliano dimidio vnà cum ſuis appendentiis, & in alio loco qui dicitur Vieniſcio totum & ab integrum tradimus. Ecce primam partem iſtius doni: accipe alteram; *& in Valentinenſe prope Rhodanum fluuium villa quæ dicitur Cupertus cum ſeruis ſuis*; atque tertiam, *in Arelatenſe in Vgio Salinas areas octo.* Hoc ſecundum eſt S. Vincentio munus, Rhodano diuiſum à ſuperiore, vtpote in Burgundia poſitum, in qua prius ſitum non eſt; nam illud videmus non procul Tilio eſſe. Diuiditur in tres partes pro tribus regionibus. Prima eſt in comitatu Viuarienſi, ſecunda in Valentinenſi regione, tertia in prouincia Arelatenſi. Et prima quidem pars continetur duobus locis, Tortiliano & Vieniſcio, ſecunda autem vno Capertus, tertia denique octo areis ſalinarum. Sed hîc vide. 27
comitatum Viuarienſem dici perueniſſe ad Bur-

 gundiam

gundiam & trans Rhodanum, vbi ſunt Valentia & Arelas. Secundus ita concludit ſuam donationem: *per ſingulos annos exemi ſolidi trecenti. Iſta omnia dereliquimus Deo & S. Vincentio.* Addit ſe iſta omnia tradere eccleſiæ Viuarienſi ſub cenſu ſolidorum trecentorum. Sed perarduum eſt hos ad noſtram vſualem monetam reducere; neque enim cùm iſta ſcribebantur, Viuarienſes vtebantur ſolidis & denariis pro Romanorum more, qui drachmæ quidem vt minimùm æquauere denarium; & ſolidum ex Lampridio in Alexandro appellauere aureum, qui Budæo per multiplex experimentum autore l. 3. de aſſe pendebat drachmas duas. Vide in conuentu Aquiſui. Abbatum anno octingenteſimo decimo ſeptimo fuiſſe in libra *ſolidos* XXX. *per denarios* XII.

28 *Ego Leo & uxor mea Oſtiliana condonauimus aliquid de noſtris rebus quæ ſunt in Viuarienſe in arce Samſonence de villa quæ dicitur Quiciaco cum ſeruis vſque ad flumen Beſſina & Roſerias. Totum ſunt calonicas quinquaginta. Tradidimus Deo & S. Vincentio.* Dat Quiciacum per calonicas quinquaginta protenſum in agro Samſonis pagi, cum ſeruis ſuis, & Roſeriis loco Beſſinaque amne terminatum. Calonicæ quinquaginta capiunt longitudine milliaria viginti octo & paſſus octingentos, latitudine quatuordecim milliaria quadringentos paſſus.

Ego

Ego Marius ædificaui eccleſiam in honorem S. Mauritij, quæ eſt ſuper Henticam flumen. Dotaui eam calonicis XXX. *vnà cum ſeruis ſuis. Tradidi eam Deo & S. Vincentio.* Dat eccleſiam S. Mauritij impoſitam Henticæ amni, cum colonicis triginta, & ad ea colenda ſeruis. Colonica triginta capiunt longitudine milliaria ſeptemdecim & inſuper paſſus ducentos ſeptuaginta, latitudine milliaria octo & paſſus ſexcentos trigintaquinque.

Ego Bellus, qui fui natus in Viennenſe, & nutritus 29
in Viuariẽſe, in infirmitate mea fui annos XXX. *Ædificaui eccleſias ſuper Henticam flumen in honore S. Pet, S. P, S. Eulaliæ, & S. Romani. Dotaui eas de meis propriis in loco ipſo calonicas* LXXX. *vnà cum ſeruis ſuis. Tradidi eas Deo & S. Vincentio.* Dat eccleſias quatuor cum ſuis calonicis octoginta, & ad calonicarum culturam ſeruis. Colonica octoginta capiunt longitudine milliaria quadraginta ſex, & paſſus octoginta, latitudine milliaria viginti tria & paſſus quadraginta.

Ego Ebo & vxor mea Berta donamus S. Vincentio de propriis meis eccleſiã in honore S. Symphoriani, quæ eſt in valle Vinaria, cum calonicis X. *& in monte Bergo calonicas* XX. Calonicæ x. protenduntur longitudine ad milliaria v. & paſſus DCCLX, latitudine ad milliaria II. & paſſus DCCCLXXX. Calonicæ XX. colligunt ſpatium duplo maius. Sitne autem Bergo mons ad vallem Vinariam, locus iſte

non habet. Vbicunque fuerit, dat Ebo agrum colonicorum xx. in monte Bergo, & alium calonicorum x. cum eccleſia ſua in valle Vinaria.

Ego Marcellus ..... Botana Deo ſacrata condonaui de propriis meis, vel mancipiis in monte Bergo, vbi dicitur Turnuſtus, calonicas x. *& in monte Cenoto calonicas* xx. Quot milliaria capiant hæ calonicæ intelligis ex modò dictis.

30 *Ego Fredegundis Deo ſacrata ædificaui in Melotis monaſterium puellarum in honore Sancti Stephani & Sancti Saturnini. Hic vixi annis* ix: *hic diffiniui* ſub. degere reliquam ætatem. Dicit ſe ante annos ix. ædificaſſe monaſterium virginum, & ab eius exædificatione vixiſſe in illo; additque velle ſe reliquam vitam in ipſo agere. Abs dubio illud erat in poteſtate epiſcopi; cur enim alioqui hoc Fredegundis opus fuit poſitum in dotatione Viuarienſis eccleſiæ?

31 *Ego Ardulphus epiſcopus ſedis Viuarienſis dotaui Deo & S. Vincentio Mixano, Vicano dimidio, Canauarro, Fara, cum ſculis S. Laurentij, & Crudatis curte cum villis tres, Pociolis, Caligo, ex Oſipo totum.* Dat Mixanum, mediam partem Vicani, Canauarrum, Faram, ſculas S.Laurentij, curtem & villas tres Crudatis, Pociolos, Caligonem, & Oſſponem totum. Hæc, vt vides, ſunt nomina locorum, eaque non latino ſed vulgari tum Vicarij ſermone ſcripta.

Ego

Ego Albinus dotaui S. Auli foras ciuitatis, Cauſoneni, Nargatis, Congo, Scondolatis, & Anomatis, & Braudatij, & Pallagione. Eccleſia S. Auli ea, vt puto, eſt quam memoraui num. 17. certè extra ciuitatem etiam eſſe dicitur. Cetera nomina ſunt gallicouiuarienſia locorum, & nunc exoleuere.

Ego Bobo & vxor mea Eulalia, & frater meus Rufinus ædificauimus eccleſiam in Aruematenie, in honore S. Petri ſuper fluuium Liger. Dotaui eam de propriis meis calonicas VI. *& ſuper Henticam fluuium villa quæ vocatur Utiaco. Et iſta omnia tradimus Deo & S. Vincentio.* Dat eccleſiam S. Petri à ſe impoſitam Ligeri fluuio, cum ſuis calonicis VI. & Vtiacum eiuſdem villam ad Henticam fluuium. Calonicæ VI. capiunt longitudine milliaria tria & paſſus CDLVI, latitudine vnum milliare & paſſus DCCXXVIII. 32

Ego Aſpaſia dotaui S. Vincentio in Caxona Laudatis: & in Milicianenſe Seruationo totum vſque Inno; Volenceta, Vitem, & Pruinis totum vſque in fluuium Cicei. Dat in Caxona quidem agrum Laudatis, in Milicianenſe verò agros omnino quatuor, Seruationum quantus eſt vſque Inno locum, Volencetam, Vitem, & Pruinis, quàm latè omnis tenditur vſque ad Cicei amnem. Pulo Caxonam & Milicianenſe eſſe nomina regionum in agris. 33

Ego Sconbertus dotaui S. Romano foras portas. In Dienſe villam Oiſiano vſque in rio montis. In Valuinaria

naria modia ter viginti & vineas tres, pratis 2. & Caſtria totum vſque in ſummitate montis. Dat eccleſiæ S. Romani extra Viuarij muros poſitæ Oiſianum, Caſtriam, & in Valuinaria campum modiorum LX. vineas tres, prata duo. Addit Oiſianum poſitum eſſe in Dienſi regione & vſque ad riuum è monte defluum protendi. Huius Sanromanææ ædis nullum eſt veſtigium in agro Viuarienſi. Vide autem & ſuprà eccleſiam S. Auli, & nunc eccleſiam S. Romani cenſeri in dotatione Viuarienſis eccleſiæ:abs dubio ad hanc pertinebant.

14 *Ego Venantius ſedis Viuarienſis epiſcopus dotaui eccleſiam in Luciatenſe in honore S. Mariæ & ſancti Martini Beſſiaco. Dotaui eas calonicas* LXX. *& cum ſeruis ſuis, & dimiſi eas Deo & S. Vincentio.* Dat eccleſias duas cum ſuis calonicis LXX, & ſeruis. Altera eccleſiarum dicitur S. Martini Beſſiaco; çertè vt ab alia eiuſdem ſancti æde non longè poſita diſcriminetur.

Ego Yteria femina fui ſine viro ſexaginta annos: ædificaui eccleſias in vertice mõtis in honore S. Thomæ & S. Sebaſtiani. Dotaui eas vſque in fluuium ſcotadij, & villam quæ dicitur Cacerdis, & tradidi eas Deo & S. Vincentio. An Scotadium hoc illud eſt, quod vidimus in donatione Secũdi?amnis qui per illud fluit, & Cacerdis villa ſunt fines agri eccleſiis S. Thomæ & S. Sebaſtiani ab Yteria conceſſi.

Ego

Ego Antherius patritius prouinciarum, & vxor mea Sulpitia dotaui S. Vincentio de propriis noſtris Albemiate palatium noſtrum, quod eſt conſtructum ſecus Henticam fluuium cum eccleſias duas, vna ſancti Saturnini, alia S. Lupi Botellicus, villam Ragiatis, villam Aicaiutis. Quabides calonicas quatuor, Oraches villam Caninicas, villam in Bocera, eccleſiã ſancti Ioannis & ſancti Mauritij. Sunt calonicas octoginta cum ſeruis ſuis. Iſta donamus Deo & S. Vincentio. Barbara & difficilis oratio. Dat Albeniate palatium ſecus Henticam fluuium cum eccleſia S. Saturnini & eccleſia S. Lupi ; villas Botellicum & Ragiatis; prædia Aicaiutem, & calonicarum quatuor Quabidem; villas Orachem & in Bocera Caninicam ; demum eccleſiam S. Ioannis Baptiſtæ & S. Mauritij cum ſuis calonicis LXXX, & ad calonicorum culturam ſeriùs. Calonicæ LXXX. capiunt longitudine milliaria XLVI. paſſus LXXX, latitudine milliaria XXIII. paſſus XL. 35

Ego Longinus epiſcopus ædificaui Eccleſiam in honorem ſancti Stephani in monte Conato, quæ dicitur ad Scans. Dotaui calonicas viginti. & eccleſiam S. Laurentij: dotaui calonicas quindecim. Et ego indignus & peccator conſecraui eas, & dereliqui Deo & S. Vincentio, & Ciluatenſe medio cum centum viginti colonicis vnà cum ſeruis ſuis. An iſte Conatus eſt mons, quem vidimus in donatione Secundi? dat eccleſias duas, alteram S. Stephani cum agro calonica- 36

Digitized by Google

rum xx, alteram S.Laurentij cum agro calonicarum xv, & medium inter vtramque agrum Ciuatenſe cum ſuis calonicis cxx, & ſeruis calonicarum culturæ addictis.

37 *Ego Gombertus ædificaui eccleſiam in honore S. Vincentij in villa quæ dicitur Craſco. Dotaui eam imprimis villa cum* XXX. *colonicis, pratos quatuor, de vineis vnde exire poſſunt modij centum octoginta.* Sub. & dereliqui S.Vincentio; cur enim alioqui hoc poſitum eſt in dotatione ipſius eccleſiæ cathedralis? ſcribere prætermiſit ad fugiendam æquiuocationem, quæ ex eccleſia cognomine ab ipſo ædificata cooriri poſſet. Dat eccleſiam ſancti Vincentij à ſe exædificatam cum Craſco villa ei attributa, ſuis campis, pratis, vineis inſtructa. Cùm legis modium, ne cogita Romanum, qui aridorum menſura fuit, & capiebat ſextarios ſedecum. Puto eſſe liquidorum menſuram, quæ vulgò dicitur *mui.* Lugdunenſis nunc capit amphoras quinque, id. ſextarios DXL. quantum caperet Viuarienſis cùm iſta ſcribebantur, haud ſcio. Colonicæ XXX. capiunt longitudine milliaria XVII. paſſus CCLXXX. latitudine milliaria VIII, paſſus DCXL.

38 *Ego Alcinius & vxor mea Macedonia, quæ fuit ſoror S. Auli dotauimus S. Vincentio de Cuiſiniano, quod eſt conſtructum ſuper flumen Rhodani vſque ad Bauarias, & vſque ad riuum Oſonem & Bello dimidium,*

dium, *& in Tricaſtenſis inſula qua vocatur Argen-*
tarias, qua eſt ad Burgogiates ſuperiorem. Iſta omnia
tradimus Deo & S. Vincentio. Dat tria, Cuiſinia-
num, Belli dimidium, Argentarias inſulam. Cui-
ſinianum fuit caſtrum aut pagus: ab Oſone riuo
vſque ad Bauarias, habebat agrum ad ripam
Rhodani. Argentarias inſula dicitur eſſe in Tri-
caſtinis ad ſuperiorem Burgogiatem. Nomine
Burgogiatis intelligo Burgum S. Andeoli, quia
Carolus Caluus ponit *inſulam Argentariam iux-*
ta S. Andeolum.

Ego Rodulfus dotaui eccleſiam ſancti Petri de 39
Rumpone monte, & in Valentinenſe ædificaui eccle-
ſiam in honore S. Albani. Dotaui Deo & S. Vincentio.
Et in Valentinenſe ædificaui eccleſias duas in honore
S. Proiecti & S. Stephani. Dotaui eas. Iſta omnia tra-
didi Deo & S. Vincentio. Dat eccleſias quatuor,
B. Petri de Rumpone, S. Albani, S. Proiecti, &
S. Stephani. Igitur cùm prima illa ſit Cluniacen-
ſium, Epiſcoporum aliquis, ſed ignotus mihi, eam
ipſis elargitus eſt. Leodegarius illam habentibus
porro tradidit anno incerto eccleſiam S. Stephani
de lacu, & anno MCXII. eccleſias omnino quatuor
in mandamento ſancti Albani.

Omnia iſta dotauerunt ad S. Vincentium, vel ad 40
ipſa corpora ſanctorum, qua in circuitu requieſcunt,
anno ſeptimo regnante domino noſtro Galdeberto, &
etiã domino Cheuberto rege, indictione vndecima. id.

omnia hactenus recitata donauerunt S.Vincentio & ſanctis cum eo quieſcentibus, vſque ad annum ſeptimum Galdeberti & Cheuberti regum. Ita expono illas voces *anno ſeptimo*, quoniam aliter explicari non poſſunt. Neque enim verum eſt viros tota dotatione memoratos, in quibus plures ſunt epiſcopi Viuarienſes, vno anno aliquo ſeptimo aut vixiſſe, aut donaſſe ea quæ hactenus recitata ſunt. Quaſi diceret, atque hæc ſunt quæ pij viri donauerunt S.Vincentio, vſque ad annum
41 ſeptimum Galdeberti & Cheuberti regum. Sed qui iſti reges ? exiſtimo Galdebertum ſcriptum pro Childeberto; neque inſolens aut turpis eſt hic error ſcribæ: & Childebertum addo ſecundum dici; vt Cheubertus nunc appelletur, quem vulgò appellamus Dagobertum, qui fuerit binomius. Enimuero non occurrit alius cum Childeberto rex; & Dagobertus ſecundus potuit regnare cum patre, qui anno poſt eum quarto mortuus reliquit filios Chilpericum & Theodoricum, alterum regem poſt alterum. Dagoberto autem ſecundo fuiſſe etiam nomen Cheuberti, aut Cheriberti, ſeu Chereberti (quæ videntur ſynonima) non mirabitur, qui cogitauerit Othonem Burgundię Comitem dictum etiam fuiſſe Guilelmum, ex chronico abbatiæ S.Benigni Diuionenſis; & Guilelmo filio Henrici primi regis Angliæ, ex hiſtoriis Anglorum fuiſſe quoque nomen

Adelini,

Digitized by Google

Adelini. Nam quis neſcit Carolum magnum appellari Dauidem ab Alcuino ? ſunt qui Childebertum iſtum faciant primum, & pro Cheuberto Theodoricum inducant : ſed & nouum eſt cenſere annos ab duobus regibus quorum alterum non habeas tuum regem, Childebertus autem & Theodoricus nullibi Galliarum ſimul imperarunt; neque afferes cur ceteros cum ipſis fratres, filios omnes Clodouei, non numerauerit ſcriba. Hic ſeptimus annus Childeberti ſecundi, fuit ortauus Chriſti ſupra ſeptingenteſimum.

Ego Aginus vir illuſtris & vxor mea Petronilla dotauimus de propriis rebus noſtris S. Vincentium in caſtro Viuarij ſitum, quod de genitore meo Aprimiculo iuſtiſſimè aduenit. Hoc eſt Valligorgia, cum eccleſia S. Martini cum ſuis appendentiis. Alpes duas, quæ nuncupant Taranicus, ibidem adhærentes vſque ad Borna, & vſque ad Nitrenſe, ſiue vſque in valle Contronica, & vſque ad Linna quæ vergitur in Linna. Et in alio loco in ipſo Comitatu, vbi dicitur Salua plantata, eccleſiam in honore S. Petri cum colonicis vndecim. Sunt in ſumma colonicæ centum octoginta. Cum ſeruis ſuis tradimus Deo & ſancto Vincentio. 42

Dat Valligorgiam cum eccleſia ſancti Martini latè fuſam per colonicas DLXIX. & eccleſiam S. Petri in Salua plantata cum ſuo colonicarum XI. agro. Nomine alpium fortaſſe intelliguntur alti montes : vox enim ita ſignificat antiqua Gallo- 43

tum lingua, ex Seruio in Virgilium; & Fortunatus l.6. carm. 7. *inde Pirenæas*, inquit, *per nubes tranſilit alpes*; & l.8. carm. 18. *ab Auernis veniens feliciter aruis, alpibus ex illis properans*; ac denique l.10. carm. 22. *atque Pirenæa deſerat alpis opem*. Ecce & Auernicos & Pirenæos montes, quia ſunt alti, appellat alpes. *Linna* verò *quæ vergitur in Linna* eſt Linna propinquior, vt fuerint loca duo huius nominis; & Taranici montes ad proximam deduxerint ditionem Agini. Denique Comitatus, qui nunc memoratur, eſt Viuarienſis: nam quis alius? in donatione Secundi vidimus pertinere ad vlteriora Rhodani. Ceterum colonicæ CLXIX. capiunt longitudine milliaria LXXXXVII. paſſus CCCXLIII, latitudine milliaria XLVIII. paſſus DCLXXII.

44 Atque hactenus habet dotatio eccleſiæ Viuarienſis ante nongentos aut circiter annos ſcripta, nobile antiquitatis monumentum. Ex ea intelligis ſua tum illi fuiſſe rura, caſtra, eccleſias in agris & inſulas, non in Viuarienſi tantùm regione, verùm etiam in Dienſi, Valentina, Arelatenſi, & ad Ligerim fluuium. Ipſam debemus Thomæ epiſcopo. Igitur cùm illa perfecta eſt, eccleſia Viuarienſis habebat eccleſias XXX, caſtra ſeu villas LXIV. & ſupra vineas prataque, agri colonicas ſeptingentas octoginta & vnam, hoc eſt agri milliaria quadringenta quadraginta nouem & paſſus ſeptingentos quinquaginta ſex longitudine,

ne, latitudine verò milliaria ducenta vigintiquatuor & paſſus ſeptingentos ſeptuaginta octo. Immenſa regio & grandi prouinciæ par! Sed idem Thomas deſcripſit alias tabulas, quæ ſi iungantur ſuperioribus, profectò videbis ampliſſimas fuiſſe huius eccleſiæ opes, antè ab Imperatoribus quàm acciperet Viuarium cum ſuo Comitatu, Burgum S. Andeoli, Dunſeram, Argentariam, & alios nobiles pagos. Vt eæ ſint apertiores, aduerto illis veteribus ſæculis canonicos alios alia eccleſiæ bona (vt ſinguli iubebantur) adminiſtraſſe, ſeu concederentur ipſis ab epiſcopo, ſeu ſeorſim ab illo iam ij ſua haberent; & in commune contuliſſe reditus annuos, vnde ſua ſingulis clericis & ſacræ ædi ad vſus ſeu neceſſarios, ſeu opportunos concederentur. Huiuſmodi admini- 45
ſtratio appellabatur obedientia, quoniam ex præcepto collegij inſtituebatur à ſingulis; & qui eam gerebat, dicebatur obedientiarius. Audi conuentiones canonicorũ Matiſconenſium cum Vlrico de Baugiaco initas anno MCCVIII: *obedientia de Marconaco*, &c. *obedientiarius qui ibidem aderit*, &c. Monachis etiam ſuæ erant obedientiæ: *Alberico*, inquit Aimoinus 2. de tranſlat. S. Vincentij cap. XIX, *monacho cum fratre Helia in pagum Empurienſem profecto, atque in villa ſua obedientia Garricula nuncupata commorante*. Quam de obedientiis canonicorum Viuarienſium chartam exſcripſit:

ſcripſit Thomas epiſcopus, & ſuis tabulis inſeruit, ea eſt incerti temporis, ſed ante ipſum longiſſimi. Ita habet.

BREVE DE OBEDIENTIIS Canonicorum Viuarienſium.

46 BREVE ſeu breuis eſt album, in quo aliqua recenſentur & enumerantur, ſic enim legitur in capitular. l. 3. c. 82. *Non ſolùm beneficia epiſcoporum vel abbatum, abbatiſſarum, atque comitum, ſiue vaſſorum noſtrorum, ſed etiam fiſci noſtri deſcribantur in breue.* De canonicorum autem antiquitate vt res habeat, non enim poſtulat locus eam excutere, audi Sigibertum anno MLXXVIII. *Ab hoc tēpore cepit reflorere in eccleſia B. Quintini Bellouacenſi Canonicus Ordo primùm ab Apoſtolis, poſtea à B. Auguſtino epiſcopo regulariter inſtitutus, ſub magiſtro Iuone venerabili eiuſdem eccleſiæ Præpoſito, poſtea Carnotenſium Epiſcopo.* Noli omnino abiicere quod poſt mille annos affert Apoſtolos inueniſſe Ordinē Canonicorum, Benedictus enim duodecimus id ipſum aſſeruit iſtis apud autorem bibliothecæ Præmonſtratenſis ad regulam S. Auguſtini ſect. 3. verbis: *Canonici Regulares à diſcipulis Chriſti in primitiua Eccleſia inſtituti ſunt.* Certè clericorum hoc genus antiquiſſimum eſt. Turonenſe ſecundum anno Chriſti

Chriſti quingenteſimo ſexageſimo ſeptimo diſtinxit lectorem canonicum ab aliis clericis cap. decimo nono. Landericus autem Pariſienſis epiſcopus anno ſexcenteſimo quinquageſimo octauo ita locutus eſt : *Nos & concanonicorum noſtrorum communis fraternitas.* Denique (nam quid plura hic afferam?) quod Turonenſe tertium capite viceſimo tertio ſapienter & ſanctè iuſſerat ſuper canonicis, Carolus Caluus anno poſt triceſimo tertio ita edixit in capitulis Sparnacenſibus numero quinquageſimo tertio : *Canonici in ciuitate vel monaſteriis,ſicut cōſtitutum eſt,in dormitorio dormiant, & in refectorio comedant, & in domo infirmorum neceſſariò ſubleuentur ; & tam ſani, quàm & infirmi canonicè veſtiantur, & ſub cuſtodia canonica lectioni & ceteris diuinæ inſtitutionis inſiſtant officiis.* Igitur hoc album eſt in quo recitantur canonici Viuarienſes, & docetur quæ bona à ſingulis adminiſtrentur ex præcepto ſui collegij.

Archimbaldus tenet eccleſiam ſancti Oſtiani & ſancti Martini cum manſis XI, *cum territorio de Langaone, & in Larnatis Eccleſia ſancti Petri, & in Vecauſco manſos quinque cum inſula, & campos quæ ſunt circa Viuario cum manſis duobus, & vinea apud Condamina,& in Vincolis manſum vnū, & in Villanona manſum vnum.* 48

Galbertus tenet eccleſias ſitas in Cornatico cum vinea & campo, cum capella S.Victoris ; eccleſias

 duas

duas ſancti Eraclij & ſancti Emilij.

Ionas tenet eccleſiam S.Ioannis cum terra de Malaprata.

Girmaldus eccleſiam S. Mariæ & in Macronatiis manſos duos; in Caduſto manſum vnum; in Coſone manſos duos prope fluuium Rhodani terra quæ eſt in Calmaitanitas curte dominica; eccleſiam ſancti Albani in Caſſerius manſos VIII;*inſula Gargana indaricata terra Exepto manſos duos; in Dardano capella ſancti Arcontij cum manſis* XXX. *quæ ibi pertinent; ad fonte Bellone curte dominica cum eccleſia ſancti Petri; in Tagernatenſis eccleſia S. Iuſti cum*
49 *territorio; Mellannatis cum capella S. Mariæ cum manſis* VIII.*inſula Formicarias quã Golfaldus tenuit.*

Deſon Guitardi eccleſiam S. Vincentij cum eccleſia S.Thomæ & S.Michaelis cum manſis XVI.

Arnulfus presbyter eccleſiam S. Saluatoris cum manſis quatuor.

Imneo eccleſiam ſancti Symphoriani cum manſis tribus in Valibio.

Arnulfus tenet eccleſiam ſancti Marcelli cum manſis XV.

Iterius Præpoſitus ſancti Andeoli eccleſiam ſancti Stephani & S. Leodegarij; & in Pincto manſo vno;
50 *& Muſentico manſo vno; in Carciano & in Vendiano Mancello, & in Bergogiatis capellas.*

Iullerandus & Circuranus eccleſias duas S.Stephani & ſancti Marcelli, & in Arbitero viniam.

Gerardus

Gerardus eccleſiam ſancti Auli & manſos duos. Portum Viuarij.

Aſterius eccleſiam S. Mariæ cum capella ſancti Andeoli & S. Geneſij dimidij , & manſos XXIII.

Voluerardus in Vliuola capellam S. Stephani & manſos XVI.

Garnerius eccleſias tres S. Stephani, S. Andreæ, & S. Ioannis, & manſos XI.

Ennus tenet in Siluatenſe eccleſiam S. Martini in 51
Currio manſos XXX.

Vincentius in Monteſelgo eccleſiam S. Martini.

Guetardus presbyter tenet eccleſiam S. Andreæ in Filinis.

Bartholaicus eccleſias tres S. Mariæ, & S. Martini, & S. Nazarij , & manſos XVII.

Aſterius tenet eccleſiam S. Andreæ & Moniartis, eccleſiam Dinadiante, & manſos XXVIII.

Arnulfus manſos VII.

Varnalphus manſos VII. *& vinea.* 52

Odo eccleſiam S. Philippi , & pecias de vinea .

Aldebertus eccleſiam S. Mariæ in Geneſtella , & S. Stephani in Conſiſas, & manſos XXVII.

Gallo tenet eccleſiam ſancti Saturnini ; & manſos XII ; *& S. Mariæ in Pradas & manſos* XII. *& capellam ſancti Petri.*

Amalricus tenet eccleſiam ſancti Michaëlis cum manſis VII.

Efrem eccleſiam S. Priuati.

Digitized by Google

Gothofredus eccleſias S. Proiecti & ſancti Iuliani cum manſis v.

53 *Roſtagnus Collatis manſos* VIII. *& in Blarbauo clauzo indominicato.*

De manſo. In hoc breui aliqua ſunt aduertenda. Primò vide manſorum memoriam in eo frequentem eſſe. Manſus ſeu manſum dicitur à manendo. Eſt ager cum domo manſioni apta pro manſuario: is verò appellatur ſeruus qui manſum colit. Videtur tantum ſaltem cepiſſe ſpatium, è quanto manſuarius poteſt parare ſuo domino neceſſaria. Nam Ludouicus Pius capitulari primo iubet, vt *vnus mãſus integer vnicuique eccleſiæ attribuatur*; & Aimoinus l. 5. c. 10. Ludouici mandatum exponens ita loquitur: *Volens vnamquamque eccleſiam habere proprios sũptus, ne per huiuſcemodi inopiã cultus negligerentur diuini, inſeruit prædicto edicto, vt ſuper ſingulas eccleſias manſus tribueretur vnus cum penſatione legitima, & ſeruo atque ancilla.* Otho primus in quodam diplomate videtur ei dare tres hobas: ad hoc enim edictum Ludouici ſpectans ita loquitur: *Dotem Eccleſiæ, id. duas hobas poſſeſſas, & beneficium presbyteri in eodem loco deſeruientis, id. vnam hobam.* Sed quæ fuerit hoba non inuenio. Hincmarus manſo tribuit bunnuaria duodecim: quem ſecutus Alexander epiſco-
54 pus Leodienſis, *presbyterum*, inquit, *contingere debet vnus manſus terræ duodecim bunnuariorum.*

Quantum

Digitized by Google

Quantum verò fuerit bunnuarium difficile dictu, eſt: puto tamen deduci à bobus, & eſſe quod Latini appellauere iugerum, à iugo boum, quia Papias in Gloſſario dat manſo iugera duodecim, ſicut Hincmarus bunnuaria. *Manſus*, ſunt verba Papiæ, *dictus à manendo qui integrum ſit duodecim*: & Boſquetus ad epiſtolam viceſimam primam Innocentij tertij regeſto decimotertio, *lege*, *qui iugerum ſit duodecim*. Igitur manſus capit iugera duodecim, vt annotauit autor ſcholiorum marginalium concilij Colonienſis ſub Carolo Caluo, id. paſſus longitudine quidem ſeptuaginta ſex ſupra quingentos, latitudine autem ducentos octoginta octo. Putabam calonicam & calonicum ſeu colonicum appellari in dotatione Eccleſiæ Viuarienſis à colono: hic enim eſt idem cum ſeruo manſi ſeu manſuario ex Carolo Caluo, qui hæc habet in edicto Piſtenſi cap. 14. *Coloni ſuas hæreditates id. manſa quæ tenent vendunt, & tantummodo cellam retinent*: & cap. 24. *liber homo ſexaginta ſolidos componat, colonus ſeu ſeruus nudus cum virgis flagelletur.* S. quoque Remigius iſta ſcripſit in teſtamento: *Vitalem colonum liberum eſſe iubeo*: & Flodoardus l.2.cap.19. *Mancipia vel colonos.* Quod autem dicebat imperator colonos 55
manſa vendere ſeruatis cellis, facit vt putem manſa poſtmodum appellata eſſe, quorum ſola cella pertineret ad manſuarium; colonica verò,

quæ cum cella eſſent eiuſdem coloni ſeu manſuarij: niſi mauis colonicum cella caruiſſe, quam manſus haberet: certè chronicum S.Benigni voces inter ſe diſtinxit, cùm ſic locutum eſt: *Serui de prædictis manſis ſeptem colonicas habebant.* Pro colonicis colonias ſcripſit Glaber 3. Hiſt. Franc.
56 cap. 5. *quindecim terræ colonias dicitur in dotem accepiſſe* monaſterium Cluniacenſe pro monachis duodecim. Ex quibus verbis etiam intelligis eiuſdem (vt monui) eſſe ſpatij cum manſo, & eos ferre fructus, qui alendo domino pares ſint: Guilelmus enim fundator monaſterij videtur largiter conceſſiſſe quod ſufficeret monachis duodecim. Colonias appellauit Flodoardus quoque l. 2. cap. 5. *Colonias villarum quarumdam epiſcopij diſpoſitis*
57 *ordinauit ſeruitiis:* vtpote quæ ſicuti cellis, ita & ſeruis carebant, quibus manſus erat inſtructus. Denique, vt hoc non prætermittam, quem manſum appellabat Ludouicus Pius capitulari citato, Synodus Valentina ſub Lotario cap. 9. vocauit colonicam veſtitam: *ſi laici*, inquit, *concedere voluerint baſilicas in prædiis ſuis, ſicut edictum piiſſimorum Auguſtorum continet, vnam colonicam veſtitam cum tribus mancipiis donationis gratia eis conferant.* Aimoinus dixit manſum cum ſeruo & ancilla, ſub. additis ad manſuarium. An potiùs manſum ſub Ludouico Pio habebat ſeruum & ancillam, deinde Lotario Imperatore habuit por-

Digitized by Google

rò alium ſeruum; nam ſub Carolo Caluo ſynodus Colonienſis ita ſcripſit: *Ex dote Eccleſiæ id ex vno manſo & quatuor mancipiis?* Atque hactenus dictum ſit de manſo, colonica ſeu colonia, & colonico vel calonico. Nolo tamen prætermittere Carolum Caluum latiùs & impropriè accepiſſe has voces anno ſexageſimo ſupra octogeſimum. *De colonica Nouauilla manſum vnum*, &c. *In colonia de Auiſnis manſum vnum.* Sumpſit colonicam & coloniam pro villa: quia, vt puto, quæ colonica primùm erat, poſtea cultis circùm pluribus agris profecit in villam. Quid hoc miraris? idem ipſum manſo factum eſt, vt intelligitur ex verbis quæ ab eodem Imperatore ſubiuncta ſunt: *Villam quæ appellatur manſus Adalingi.* Inuenio præterea terminum pro colonica poſitum: *Villa cum termino vel colonica ſua:* & poſtea, *terminos vel colonicas ſuas*, inquit Theodetrudis ſeu Theodila in donatine monaſterio Sandionyſiano facta anno milleſimo centeſimo viceſimo nono. Carolus verò Simplex dixit manſionile pro manſo.

Secundò cùm legis eccleſiam teneri à canonico, ſub. cum ſuis agris, vineis, pratis, *&c.* 58

Tertiò in obedientia Girmandi ſcribitur *curte dominica*, & in obedientia Gothofredi *Blarbano clauzo indominicato.* Curtis dicitur *dominica* pro *dominicata.* Sic appellatur quam dominus colit, non manſuarius; ſeu quæ eſt domini, non autem

coloni

coloni ſeu manſuarij. Hic enim poſſidebat agrum ſub cenſu ſeu ſeruili, ſeu ingenuili vel ingenuo; itaque Carolus Caluus, anno trigeſimo ſecundo regni ſui, ſic locutus eſt in confirmatione bonorum menſæ conuentualis monachorum S. Germani: *Vinea ſiue indominicata, ſiue in beneficium quibuſlibet data:* & apud Aimoinum l. v.c.xxxv. *ordinauit vt de manſis dominicatis ſolidus vnus, de vnoquoque manſo ingenuo quatuor denarij de cenſu dominico, & quatuor de facultate manſuarij; de manſo verò ſeruili duo denarij de cenſu dominico, & duo de facultate manſuarij*, &c. Clauſum eodem ſenſu appellatur indominicatum: clauzum verò eſt quod nunc etiam vulgò appellamus *vn clos*; Blarbanum fuit proprium nomen huius clauzi.

59 Quartò Bergogiatis Iterij eſt fortaſſe Bergogiates, quem vidimus in dotatione eccleſiæ Viuarienſis in Alcinio, & Burgum S. Andeoli. Cur autem ipſe Iſterius dicatur Prępoſitus S. Andeoli haud ſcio. Quod enim Burgi eſt ſacerdotium S. Andeoli, Leodegarius epiſcopus tradidit Canonicis Sanrufenſibus anno MCVIII. abs dubio tamen videtur curaſſe bonæ Præpoſituræ, de qua in illius ſacerdotij donatione ſermo eſt, vt videbimus ſuo loco.

Quintò Canonici in hoc breui recēſentur xxx, & ex illis preſbyteri tantùm tres, nullus è Dignitatibus Collegij. Verumtamen certum eſt fuiſſe quondam

Digitized by Google

quōdam in Collegio Viuarienſi Canonicos XL, & in ipſis Præpoſitum, Archidiaconum, Præcentorem, Sacriſtam, Archipreſbyterum, Vicarium. Crediderim qui erant in dignitate conſtituti, vt ſuo munere fungerentur, nullam bonorum Collegij procurationem adiiſſe; ceteros vel ab ætate, vel ab alia cauſa minùs tum idoneos adminiſtrationi bonorum fuiſſe. 60

Sextò denique nulla earum rerum, quas in dotatione eccleſiæ Viuarienſis legimus, attribuitur Canonicis in hoc breui: in illa vidimus eccleſias triginta, in iſto ſunt quadraginta duæ ſupra capellas. Colonica verò data ſunt Epiſcopo ad ſeptuaginta & vnum, vt non memorem caſtra, villas, vineas, prata: & Canonici adminiſtrabant manſos ducentos ſeptuaginta & octo, qui capiunt longitudine milliaria centum ſexaginta, & paſſus CXXVIII. Vas quantæ opes Epiſcopi & Canonicorum! Quæ per Gallias regio tanta eſt, vt colligat milliaria lōgitudine quidem octingenta nouem, latitudine autem trecenta quatuor? ſi manſos & colonica ex antiquis autoribus bene ſum dimenſus, hoc illud ſpatium eſt, quod agris illi tenebant ante Carolum magnum, vt non afferam villas, caſtra, inſulas. Sed profectò res ſuperat omnem fidem. An ergo quod villis, pagis & vicis tum agreſtibus, tum vrbanis, hoc manſo denique & colonico factum eſt, vt incertæ ac non rarò per-

modicæ amplitudinis fuerint; neque vel duodecim bunnuaria ſeu iugera, aut etiam integrum aliquando iugerum impleuerint? Hoc fortaſſe aliis probabitur, nos reuertamur ad Epiſcopos Viuarienſes.

Digitized by Google

DE REBVS GESTIS EPISCOPORVM VIVARIENSIVM

LIBER SECVNDVS.

IGITVR poſt SS. 1
Ianuariũ, Septimium, *S. Auxonius.*
Maſpicianũ & alios,
S. Auxonius erat Epiſcopus, cùm Alba per
Croſcum Vandalum
(Caracum nonnulli
dicunt) euerſa eſt.
Scio eſſe qui poſt Aimoinum & Anonymum autorem vitæ ſancti Auſonij Engoliſmenſis

Digitized by Google

ſis Epiſcopi velint Vandalos duce Croſco victoriis peragraſſe Galliam, atque adeò perdidiſſe Albam ſub Valeriano & Galieno qui anno CCLVII. inierunt imperium, quia Gregorius Turon. ita ſcripſit l. 1. de hiſt. Franc. cap. 32. *Chrocus ille Alamannorum rex commoto exercitu Gallias peragrauit* Valeriano & Galieno Imperatoribus. Sed Vandalum conſtat fuiſſe Chroſcum, & ceteros autores antiquos Vandalorum, quos ab Alamannis ſemper diſtingunt, irruptionem in Gallias referre ad annum circiter quadringenteſimum. Oroſius l.7. cap. 64. ita habet: *Anno vrbis conditæ* MCLXIV, is fuit Chriſti CCCCXIII. *irruptio Vrbis per Alaricum facta eſt.* Poſt pauca; *Ante biennium Romanæ irruptionis excitatæ per Stiliconem gentes Alanorum, Sueuorum, Vandalorum Rhenum tranſeunt, Gallias inuadunt.* Proſper, *Anno Domini* CCCCVIII. *Vandali, & Alani Gallias traiecto Rheno pridie cal. Ian. ingreſſi.* Caſſiodorus: *Arcacadius* VI. *& Probus coſſ.* (fuit hic annus CCCCVIII. Chriſti.) *His coſſ. Vandali & Alani traiecto Rheno Gallias intrauerunt.* Ado ſub finē imperij Arcadij, ante annum CCCCV: *Vandali atque Alani Gallias aggrediuntur.* Igitur Turonenſis ſecutus eſt autorem vitæ S. Priuati, qui iſta ſcripſit: *Valeriano & Gallieno Imperatoribus Alemanni trāſmiſſo Rheno Gallias petierunt, quos regem Scorconem illo tempore habuiſſe confirmat antiquitas,* &c. *S. Priuatum*

Epiſcopum

Epiſcopum in eius, quam diximus, crypta receptaculo hoſtilis furor reperit, &c. *Atrociter in eum barbari ſæuiunt, adeò eum excruciant vt exanimis putaretur*, &c. *Illis cruciamentis quaſſatus non multò pòſt è ſæculo commigrauit.* Nam cap. XXXIV. ſubiungit: *Irruētibus autem Alamannis in Gallias, S. Priuatus Gabalitanæ vrbis Epiſcopus in crypta*, &c. *tamdiu fuſtibus cæditur, quoaduſque putaretur exanimis. Sed ex ipſa quaſſatione interpoſitis paucis diebus ſpiritum exhalauit.* Sed tam vera de Croſco ſeu Scorcone attulit ille autor, quàm de eo qui S. Priuatum peremit. Neque enim Alamanni Croſcum ducem ſecuti, ſed Romani ex edicto Valeriani & Galliani occidere S. Priuatum. Audi martyrologium Romanum XXIII. Auguſti: *In territorio Gaualitano S. Priuati epiſcopi & m. qui paſſus eſt in perſecutione Valeriani & Gallieni.* Beda, Ado, Vſuardus iiſdem verbis martyrium ſubiiſſe aiunt. Vt hoc 3.
habeat, index martyrologij Gallicani non immeritò ſuſpicatur Chrocum Turonenſis, ſeu Scorconem autoris vitæ S. Priuati non fuiſſe Vandalorum illum ducem, qui à Mario ad Arelatem captus pœnas luit cladis vrbibus Galliarum illatæ. Vandali enim autoribus Oroſio, Proſpero, Caſſiodoro, Adone primùm intrauere Gallias poſt annum quadringenteſimum Chriſti. Igitur placet dicere cum Sigiberto quem attuli l. ſuper, num. 3. Albam à Croſco Vandalorum duce euerſam poſt

Chriſti ccccxi. Ea euerſa, cæſoque Crœſco B. Au-
xonius monente Deo Clericos ſuos deportauit
Viuarium. In finibus quidem diœceſeos eſt vrbs,
ſed tanti ducebat ſanctus vir firmo & aduerſus
omnes barbarorum impetus duraturo loco Epi-
ſcopium ſtatuere. Atque igitur cùm in excelſa
rupe, è qua vrbs reliqua deſcẽdit in Occidentem,
ſatis eſſet ſpatij capiendis ſupra templum ædibus
4 totius Cleri, in ea reſedit. Antiquæ tabulæ refe-
runt egiſſe in ipſa annos quinque; quem verò
ſucceſſorẽ in Epiſcopatu habuerit non inuenio,
ſed neque plurium ab eo præſulum tempora ſatis
certò notare poſſum, quando illa antiquæ cartæ
non digerunt. Nomina tantùm afferunt, neque
vno tamen ordine omnes locant; vt perarduum
ſit aliquid veri ſuper eo conſtituere. In martyro-
gio Viuarienſi ita legitur x. cal. Mar. *Hac die, vide-
licet decimo cal. Mart, in noſtra præſente eccleſia
Viuarienſi fit feſtum de tranſlatione S. Auli epiſcopi,
qui S. Luciano ſucceßit, vt habetur in noſtris antiquis
monumentis, quæ cartam antiquam vocant. Libri
moderni habent eum ſucceßiſſe B. Eucherio, cùm ta-
men inter illos, vt antiqua carta docet, ſint ſancti
Venantius, Ruſticus, Melanus, Firminus. Pòſt ſe-
quitur Eucherius, cui ſucceſsit B. Aulus, illi Euma-
5 chius, deinde S. Longinus regnante Alarico.* Igitur
autore martyrologio Viuarienſi ponendi ſunt or-
dine S. Lucianus, S. Venantius, S. Ruſticus, S.
Melanus,

Melanus,S.Firminus,Eucherius,B. Aulus,Eumachius, S.Longinus. Sed in vita B.Auli paulò aliter habes: *Poſt obitum S.Eucherij*, inquit autor illius, *accepit epiſcopatum Eccleſiæ Viuarienſis, quæ olim vocabatur meliùs Alpienſis, S.Firminus, qui non poſt multos dies tradidit Sacerdotium beatiſſimo filio ſuo Aulo* &c.*poſt cuius obitum, voluntateque Auli præfuit Epiſcopus Eumacius*. Ecce ait ſediſſe S. Eucherium, S.Firminum, B. Aulum, Eumacium. Si quid tamen in re obſcura aut aſſerendum, aut ad aliquam veri ſpeciem dicendum eſt, ita ego quidem cenſebam. Ioannes vixit poſt 6
Auxonium, Ioanni ſucceſſit Melanus,& Melano Lucianus:mortuo Luciano ſedit Valerius,& poſt Valerium Eumachius, Ardulphus, Venantius, Longinus, B.Aulus. Omnino dubium commouet, atque vt ita ſentiam facit antiquiſſimus ille ordo Epiſcoporum dotantium Eccleſiam Viuarienſem à me ab Thoma ex ſcriptore allatus ſuperiore libro. Atque vt aliquid demus autori martyrologij Viuarienſis, addo quos memorat ſanctos Lucianum, Venantium, Ruſticum, Melanum,Firminum, eſſe diuerſos ab modò allatis Melano,Luciano,Venantio; reorque poſt B. Auxonium ſediſſe Viuarij ordine Ioannem, Melanum,Lucianum,Valerium, Eumachium, Ardulphum, S. Lucianum II, S.Venantium, S. Ruſticum,S.Melanum II, S.Firminum,Eucherium, B.

 Aulum,

Aulum, Eumachiam II, S. Longinum, Venantium II, Longinum II. Nam quod affertur ex vita S. Auli, Eucherium S. Firmino ſuperiorem fuiſſe, non magnum eſt: neque tanti ego quidem putauerim autorem illius, vt præ autore martyrologij debeat poni. Non video tamen cur illi non concedamus vt Eucherius dicatur ſanctus. Hîc
7 vide quàm multi poſt Longinum beati viri Epiſcopatum habuerint. Sanctorum profectò virorum fuit illa ætas; & non veri nullam habet ſimilitudinem, qua ſanctitate fulgebant, eam ad ſuos potiſſimùm è clero deriuaſſe. Lucianus quoque & Valerius ab eodem martyrologio appellantur
S. Valerius. ſancti, Valerijque tempora etiam annotantur. Sic habet: IV. *cal. Febr. depoſitio B. Valerij Epiſcopi Viuarienſis, qui B. Luciano regnante Alarico ſucceſſit, vt in monumentis antiquis, quam cartam antiquam vocant, vſque ad præſentem diem habetur:* Alaricus autem à Clodoueo cæſus eſt anno Chriſti DIX; ante illum igitur, & anno circiter quingenteſimo ſedebat Viuarij ſanctus Valerius, quod non parum firmat ſeriem Epiſcoporum allatam è dotatione Viuarienſis Eccleſiæ. Cùm enim ſanctus Auxonius, Alba poſt annum quadringenteſimum euerſa, fixerit ſedem Viuarij, & ſanctus Valerius ibidē ſederit ſub annum quingenteſimum, non caret veri magna ſimilitudine inter vtrumque per annos LX & ſi quid

excurrit

Digitized by Google

excurrit fuiſſe Epiſcopos Ioannem, Melanum, S. Lucianum. Nam quis mirabitur his præſulibus ſingulis dari annos plus minùs viginti? Ceterùm quæ de Epiſcopis à B. Auxonio vſque ad S. Longinum II. allata ſunt, ne ita intellige, quaſi fuerint alij poſt alios, nemoque vnus inter eos poſitorum me fugerit. Agripius anno DXLI. fuit in Concilio Aurel. III: Sauinus ſeu Sabinus anno DLXXXVIII. in Matiſconenſi: poſt Ardulphum ergo aut Venantium fortaſſe fuit iſte, ille poſt Firminum vel Fumachium. Sed Venantius, à me præteriri non poteſt. Is Sigiſmundi regis Burgũdionum ſancti patris ſanctus filius fuit. Sedit verò poſt B. Valerium annis XXVII. Hæc ambo cum eius preclarè geſtis rebus traduntur in Breuiario Viuarienſi. *Poſt obitum*, inquit autor illius, *Sanctiſsimi Valerij Viuariẽſis Eccleſiæ Epiſcopi, filij eiuſdem Sanctæ matris eccleſiæ conuenientes in vnum vnanimiter ac pari conſenſu glorioſiſsimum Venantium elegerunt ſibi antiſtitem. Quo facto patrem ſuum Sigiſmundum adeunt* &c. *constructa ergo Viuarienſi ciuitate tam honorificè, vt dictum eſt, & eccleſiis ſanctorum ſplendidè ac mirificè compoſitis, pſallentiumque choris praordinatis, Eccleſiam Viuarienſem* XXVII. *annis reuoluentibus felici gubernatione rexit, quibus tranſactis plenus ſanctitate atque dignus omnium laude, nonis menſis Auguſti animam Deo reddidit.* Is interfuit concilio Epaunenſi anno DIX: 10

9 S. Venantius.

G ante

dum ſanctum corpus ſepultum eſt, nullum accipere voluit pabulum, ſed retrò lacrymas dabat, & velum vnde feretrum tegebatur capite ſuo amouens, oſculabatur lectum,&c. *dum ſacrum corpus ad ſepeliendum venerabiliter deportaretur, contigit vt inimicus humani generis aliquem de ſequentibus acciperet, & eum cum ſpuma in terra allideret. Sed eum cùm tunc fideles ſub feretro proſtrauiſſent, ſtatim in nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti ſanus abſceſsit, & non eſt vlteriùs eum auſus Satanas tentare.* Pergit dicere viri miracula. *Sepulto autem eo multæ hîc apparent virtutes ad ſepulchrum eius: multi cæci lumen conſequuntur, & dæmones ab obſeſis corporibus deiiciuntur; non ſolùm autem hîc, ſed in quacunque villa in eo loco vbi lectus eius fuit, homo febribus laborans venit, ſtatim ſanus abſcedit*, &c. Hæc omnia de B. Aulo afferre volui, quia omnibus ignota ſcri- 19
ptoribus latent in cartulario Canonicorum Viuarienſium characteribus quos dicunt Gothicis ſemieſis exarata. In eodem veteres tabulæ tradunt ſtolam ſancti viri quondam fuiſſe in ſacrario ædis Sanuincentianæ, inſcriptam verſibus opere plumario per nobilem atque inſolitam ingenij vim. Eam cum corpore S. Auli ſeruabant inter ſanctorum exuuias: ſed Caluiniſtæ anno MDLXIII. per veſanam impietatem dederunt ignibus. Ceterùm non mirabitur verſus in ea ſcriptos fuiſſe, qui apud Vvalfridum Strabum legerit imponen-

dos

rè tradit, vt ageret monachum (id enim non ha-
beo cur aſſeram aut negem, etſi alibi tabularum
quàm in hoc martyrologio non legitur) certè Vi-
uarij eum non egiſſe. Quod ergo affertur ſuper
14 ipſius Benedictino monachatu falſum eſt. Sitne
verùm quod fama vulgaris habet ſuper eius ſan-
cto cadauere haud ſcio. Aiunt ſepultum in eccle-
ſia B. Mariæ de Rhodano, quam moniales tum
tenerent; & cùm vel ab affinibus, vel à cognatis
Burgundiæ regibus repeteretur, ab illis impoſi-
tum naui, vt Lugdunum Rhodano depor-
taretur. Et ceterà quidem facilè delatum,
ſed vbi nauis legeret ripam Subdionenſem, vi
nulla potuiſſe moueri, attonitis ad inſigne portẽ-
tum mortalibus; atque admirationem auxiſſe,
quòd æra campana de ſe nemine agitante ſonitum
pariter omnia ſubitaneum ac vehementem de-
dere. Igitur ſubſtitiſſe Subdione venerãdum cor-
15 pus; & monialibus, quæ illud deduxerant, exci-
tatam eſſe eodem loco domum. Iſtis qui volet,
adhibeat fidem. Ego non facilè crediderim mo-
niales quondam habitaſſe in B. Mariæ de Rhoda-
no, cùm S. Venantius extremum diem obiit. Nul-
lum in veteribus cartis eſt veſtigium ad eam mo-
naſterij. Tamen eſt verum Subdionenſes mo-
nachas Valentiam, declinando hæreticorum fu-
rori deductas, habere in æde ſua partem reliquia-
rum S. Venantij Epiſcopi Viuarienſis; & habuiſſe

Subdione integrum fere corpus, quod Caluiniſtæ barbaro auſu cremauerint. Plura de S. Venantio dicere non iuuat feſtinantem ad alia. Accipe tamen. quod in monacharum Subdionenſium breuiario legitur. *Erat quædam nobilis mulier vxor Gilbij comitis, quæ à vertice vſque ad plantam pedis ita ſcabioſa prurigine torquebatur, quòd ſe viuere triſtabatur, vtpote quæ ignitum dolorem patiebatur. Denique quadam nocte cùm ſe ſopori dediſſet, intimatum eſt ei in viſione (credo, angelica admonitione) vt ad eccleſiam in qua S. confeſſor Venantius requieſcebat iret, ſi ſalutem quam optabat conſequi vellet.* Ex dictis hactenus pone hoc ordine Epiſcopos Viuarienſes. S. Auxonius ſedit Viuarij poſt annum 16
ccccxi. Ioannes poſt eum fuit, tum Melanus, deinde S. Lucianus, poſtea S. Valerius ante annum quingenteſimum. Ab huius morte S. Venantius vixit vltra annum quingenteſimum viceſimum. Ei ſucceſſit Firminus, & Firmino Eumachius. Ab iſto ſederũt alius poſt alium Agripius, Ardulphus, Sauinus ſiue Sabinus, Venantius, Longinus, S. Lucianus II, S. Venantius II, S. Ruſticus, S. Melanus II, S. Firminus II, S. Eucherius, S. Aulus. Hic Aulus ille eſt clariſſimus miraculis, vt eius vitæ autor multis perſequitur. Cuias fuerit, qui- 17
bus temporibus vixerit, quos parentes habuerit *S. Aulus.*
non quidem tradit, ſed tamen docet nutritum Viuarij ſucceſſiſſe B. Firmino in Epiſcopatu. *Poſt*

ante illud itaque mortuo B. Valerio inijt Epiſcopatum, neque multùm Sigiſmundo patri ſuperuixiſſe puto, qui cæſus eſt à Clodomiro Clodouei filio ſub annum Chriſti DXIX, quando hic nihil mouiſſe legitur aduerſus ſanctum antiſtitem, poſt peremptos fratres ipſius cum patre, vt perdita omni familia ſecurus ſibi haberet regnum Burgundionum. Si petas quæ fuerit Epauna, inue-
11 nies 2. de Valent. ep. n. xx. eſſe Agaunam Papirio Maſſono, & Iënnam in Sabaudia Polycarpo de la Riuiere. In breuiario Viuarienſi vnum additur dignum hoc loco: *Eccleſiam S. Iuliani martyris, ſubterpoſitis marmoreis columnis, ac pauimento polito lapide conſtructo, miro conſtruxit ædificio. Nihilominùs & baptiſterium in iſta eccleſia, cum tabulatis & columnis marmoreis, atque cum corona ex plaſtego deſuper in altum deducta, miro fundauit opere. Sub terra verò aquam venientem in ipſam eccleſiam, de loco qui vulgò Calefecetus dicitur, deduxit, quæ & per meatus plumbeos in altum reſpirans, per columnas marmoreas mirabiliter aſcendebat, quam etiam æneus ceruus in medio ſtans euomebat. Eccleſiam quoque B. Saturnini, ac B. Mariæ genitricis Domini Dei noſtri venerabili opere conſtruxit, atque in hono-*
12 *re horum ſanctorum dedicauit.* Hactenus breuiarium Viuarienſe. Auguſtiſſimæ ædis Saniulianæ nullum eſt veſtigium. Tamen cùm nuper iuxta cognominem ædiculam ſemirutam vites ordine

ponerentur,

Digitized by Google

ponerentur,& alia ſunt effoſſa,& è puriore plum-
bo tubus,magno argumẽto ædiculam olim exci-
tatam in baſilicæ euerſæ ruinis;quaſi ille tubus ſit
particula meatuum plumbeorum , agente S. Ve-
nantio deducentium aquas de loco Calefecetus
in eccleſiam Saniulianam. Duo præterea referun-
tur de ſancto viro , quorum alterum omnino fal-
ſum eſt , alterum popularis rumor habet , atque
igitur ita referetur a me , vt cuique liberum ſit
ſeu abiicere, ſeu recipere. In martyrologio Viua-
rienſi ita legitur : *Venantius filius Sigiſmundi regis
Burgundiæ monaſterium ſub regula B. Benedicti , in
Albauico,in ſupercilio montis ad Rhodanum ædifica-
tum adiit, vbi monachus factus ob vitæ ſanctitatem
defuncto B. Valerio in Epiſcopum eligitur.* Vide ma- 13
nifeſtum errorem.S. Venantius iam Viuarienſis
Epiſcopus anno DIX.interfuit concilio Epaunenſi;
monachi verò Benedictini eo ipſo anno vene-
runt primùm in Gallias S. Mauro duce : itaque
B. Venantius non potuit ante Epiſcopatum adire
monaſterium ſub regula B. Benedicti poſitum in
monte Albauici. Deinde quod ſeu Benedicti-
num , ſeu aliud monaſterium reponis Albauici
contra fidem omnium tabularum ? Præterea bre-
uiarium Viuarienſe docet clericos Viuarienſes
adiiſſe Sigiſmundum regem , & *inde* Venantium
filium Epiſcopatus *officio ſe indignum clamantem
inuitum deduxiſſe.* Quod ita loquitur , non obſcu-

nomen deducatur ad poſteros, neque mors eius animosè fortiterque ſuſcepta reponatur inter malè certa rumorum vulgi. *Sexto idus Ianuarij B. Arcontij martyris epiſcopi Eccleſiæ Viuarienſis, qui pro libertate Eccleſiæ inimicos confundens, ab incolis Viuarienſibus in porta de trabe variis verberibus & & ignominioſis iniuriis afflictus, tandem ab illis decollatus eſt. Cuius corpus ex integro habetur, & honoratur vſque ad præſentem diem, clauſum in capſa ferrea, ad latus ſacelli S. Martini intra eccleſiam noſtram Viuarienſem.* Cùm legis decollatum ab incolis 22
Viuarienſibus pro libertate Eccleſiæ, ne cogita id factum publico ciuitatis vel impetu vel decreto. Nunquam audiuimus peccaſſe populum in ſuum antiſtitem, neque ante Conradum II. fuit epiſcopo aliquid iuris in Viuarium vrbem, cui infringendo ciues potuerint laborare. Si in cæca re licet agere coniecturis, ego quidem oculos intendens in dotationem eccleſiæ Viuarienſis eò cogitatione deuenio, vt ſuſpicer eſſe in illa villarum colonicorumque multitudine nonnihil, quod alicuius animum offenderit. Quid non audet opum cupiditas? excitat in domibus rixas, turbas in vrbibus, in regionibus bella; atque ſcilicet tum maximè cùm arbitramur eas à nobis ad alienos auerti, quæ ad nos à maioribus cum ſanguine deriuari videbantur. Vnus ergo aliquis
& alter, aut verò pauculi fuiſſe putandi ſunt, qui 23

voluerint reſtitui ſuæ genti, quæ pridem donata fuerant Eccleſiæ Viuarienſi; & cùm non poſſent iure agere, animis in barbarum furorem intumeſcentibus, primùm conuitiis, poſtea verberibus, denique gladio epiſcopum pro Eccleſia ſua & eius libertate fortiter animoſéque dicentem excepiſſe. Neque obſcurè hoc ſignificauerunt canonici cùm dixere, *verberibus & ignominioſis iniuriis afflictum ac tandem decollatum.* Occupauere forſan ſicarij incautum & incomitatum non procul porta, cùm egreſſus ciuitate rus pro epiſcoporum illis temporibus ſimplicitate adiret. Vide
24 quid Aimoinus l. 3. de geſtis Francorum cap. 52. ſcribat de Etherio Lexouiæ epiſcopo: *dum vna dierum,* inquit, *pontifex ad agricultores exercitandi gratia exiſſet, clericus quidam cum ſecuri eum ponè ſequebatur. Conuerſus ſacerdos & videns eum, vt quid, ait, me cum hac proſequeris dolabra? tunc ille eius prouolutus pedibus veniam petiit dicens, indulge pater ſancte reo facinus confitenti.* Viuebat Etherius ſub Chilperico II. circa annum DLXX. Gregorius Turonenſis rem fusè ſcribens vt hiſtor. capite XXXVI. ait exiiſſe vrbe vt videret, *operarios, quos in agro aggregauerat ad ſulcandum.* Vt hoc habeat, canonici dixere totum corpus eſſe vſque ad præſentem diem in eccleſia Sanuincentiana; ſed tu intellige diem quo ſcribebant; illud quippe non peruenit ad

noſtra

Digitized by Google

noſtra tempora. Effera Caluiniſtarũ rabies ipſum
cremauit cum corpore S.Auli. Hîc vnum voluiſ-
ſem, vt qui ſcripſere diem mortis, annum etiam
addidiſſent. Verùm, vt vides, nemo hactenus
eum notauit in memoratis præſulibus. Puto id
dediſſe virorum famæ. Tanta eam claritate nobi-
lem eſſe ſentiebant, vt non ſuos quiſque Viua-
rienſium annos magis quàm illorum noſſet. Vt
ſortem noſtrã nonimmeritò dolere poſſimus,qui
nihil vnum eorum ſciamus, quæ tam multa ma-
iores noſtri à nemine vllis vnquam temporibus
ignorari poſſe arbitrati ſunt. Certè B.Arcontius
antè occidit pro iuribus Eccleſiæ ſuæ,quàm con-
ficeretur illud breue de obedientiis canonicorũ à 26
me recitatum ſuperiore libro. Ionas enim in illo
fertur curaſſe ædem ei ſacram.Vnde etiam intelli-
gis,vt hoc non prætermittam, dotationem Eccle-
ſiæ Viuarienſis ſcriptam poſt S.Aulum, quando-
quidem Albinus in illa ſcribitur dotaſſe ipſius ex-
tra Viuarium eccleſiam, & Macedonia ſoror
B.Auli cum Alcinio coniuge tradidiſſe S.Vincen-
tio & alia, & Argentariam inſulam. Ceterà B.
Arcontium, cùm eius tempora neſciam,iſto loco
poſui martyrem, vt clauderet ſuperiorum præſu-
lum venerabile & verè ſanctum agmen. Ipſe eſt
omnino decimus ſeptimus qui beatorum hono-
res meruit ab hominibus, vt Eccleſia Viuarienſis
non tantùm ob integritatem fidei, religionum

ſanctitatem, puritatem morum, vt plures aliæ, ſed ob tam multorum epiſcoporum beatitatem ſe beatam iure prædicare poſſit;& autor vitæ B. Auli non iniuria ob hoc ipſum etiam dixerit beatam eſſe.

Iam ante octingenteſimum qnartum annum non inuenio, quis epiſcopus vno aliquo ſederit poſt B. Venantium,quem ſuo loco docui non mul-
27 tùm ſuperaſſe quingenteſimum viceſimum. Sed habemus tamen epiſcopos omnino octodecim, qui ab hoc anno vſque ad illum vixerint, magno argumēto neminem intra iſtos ſex ſupra CCLXXXX. annos ſediſſe Viuarij, cuius nomen nos fugerit. Cur enim dicemus ſingulos tam paucis annis fuiſſe in epiſcopatu, vt non impleuerint annos XVI. aut XVII; vel ſi qui fuerunt breuioris in epiſcopatu vitæ, cur negabimus nonnullis ita diuturnam, vt ſua longitudine compenſauerit eam breuitatem alienam? Seuerinus ſedebat Viuarij an-
Seuerinus. no DCCCIV. qui fuit Caroli magni quartus in imperio. Eo interfuit conſecrationi cuiuſdam altaris in Anagnienſi monaſterio. Thomas erat epiſco-
28 *Thomas.* pus anno DCCCXVI. Eo Ludouicus Pius exemit per quoſcūque pagos & territoria res omnes Eccleſiæ Viuarienſis ab omni ſeu iudicûm poteſtate, ſeu per regios quoſcunque miniſtros onere. Cetera in illius literis ſunt facilia: videtur habere aliquid obſcuritatis, quòd Imperator prohibet facere

manſio

manſiones aũt, paratas, vel freda in locis iſtius eccleſiæ. Manſio eſt hoſpitium : audi Carlomannum XIII. capitulorum Vernenſium; *Placuit nobis vt presbyteri ſuos parrochianos admoneant, vt & ipſi hoſpitales exiſtant, & nulli iter facienti manſionem negent. Et vt omnis occaſio rapinæ tollatur, nihil carius vendatur tranſeuntibus, niſi ſicut in mercato accipiunt.* Paratæ verò ſunt hoſpitia cum expenſis : Ludouicus Pius in præcepto Hiſpanis ad ſe confugientibus dato ſic loquitur; *miſſis noſtris paratas faciant, & ad ſubuentionem etiam veredos donent.* Idem Imperator in edicto de victualibus monachorum S.Germani Paris. appellauit *expenſas ad hoſpitum ſuſceptionem.* Sigonius tamen l.7. 29
de regno Italiæ putauit ſignificare ſumptus populi in vias & pontes pro itinere principis. Fredum denique ſeu freda vel freta eſt mulcta ſeu pœna pecuniaria. l.4.legis Franciæ cap.2.ita legitur : *Sanguinis effuſio in eccleſia cum fuſte, ſi presbyter fuerit, triplo componatur; duæ partes eidem presbytero, tertia pro freda ad eccleſiam.* Fregdam appellauit Pipinus Maior domus in exemptione Matiſconenſis eccleſiæ, & fridam Carolus Magnus in exemptione Sanmarcellini ad Cabilonem monaſterij. Igitur non vniuerſim de voce, ſed pro loco dixit Gregorius Turon. IV. de miraculis S. Martini c. XXVI. *Rex affirmauit compoſitionem fiſco debitam, quam illi fretam vocant, à ſe fuiſſe*

reis indultam. Sed veniamus ad tabulas Ludouici Pij.

30 *In nomine Domini & Saluatoris noſtri Ieſu Chriſti Ludouicus diuina ordinatione prouidentiæ Imperator Auguſtus. Si ſacerdotum ac ſeruorum Dei iuſtis petitionibus acquieſcimus, hoc nobis ſanè ad æternam beatitudinem prouenire confidimus. Idcirco comperiat omnium fidelium noſtrorum præſentium ſcilicet & futurorum induſtria, quia vir venerabilis Thomas epiſcopus Albenſium ſeu Viuarienſium veniens ad nos deprecatus eſt celſitudinem noſtram, vt pro noſtra mercedis augmento prædictam ſedem cum fratribus ibidem Domino ſeruientibus ſub noſtra defenſione & immunitate reciperemus. Cuius petitioni aſſenſum præbentes, per hoc noſtræ autoritatis præceptum confir-*
31 *mare ſtuduimus. Præcipientes ergo iubemus vt nullus iudex publicus, neque quiſlibet ex iudiciaria poteſtate, ſeu aliquis ex fidelibus ſanctæ Dei Eccleſiæ ac noſtris in eccleſias, aut loca vel agros ſeu reliquas poſſeſſiones, quas moderno tempore iuſtè & rationabiliter poſſidere videtur in quibuſlibet pagis & territoriis, vel quidquid & iam deinceps propter diuinum amorem ibidem collatum fuerit, ad cauſas audiendas, vel freda exigenda, aut manſiones aut paratas faciendas, aut fideiuſſores tollendos, aut homines ipſius Eccleſiæ tam ingenuos quàm ſeruos iniuſtè diſtringendos, ſiue vllas redibitiones vel illicitas occaſiones requirendas vllo vnquam tempore ingredi audeat, vel*

ea

Digitized by Google

ea quæ ſunt ſuprà memorata exactare præſumat, ſed liceat ſeruis Domini ibidem conſiſtentibus ſub noſtra defenſione & immuni.ionis tuitione perpetuo tempore quietè reſidere, & pro nobis ac coniuge proleque noſtra, ſeu pro ſtabilitate totius imperij noſtri à Domino nobis collat, & eius clementiſſima miſeratione iugiter conſeruandi Domini miſericordiam exorare. Et vt hæc autoritas veriùs certiùſque credatur, manu propria ſubſcripſimus, & annuli noſtri impreſſione ſignari iuſsimus. Signum domini Ludouici ſereniſſimi Imperatoris. Datum XVII. *cal. Iulij anno* II. *imperij domini Ludouici Auguſti indict.* VIII. *Actum Aquiſgrani palatio regio in Dei nomini feliciter. Amen.*

Quo anno ſeu ceperit, ſeu deſierit ſedere 32
Thomas non lego Poſt eum Tengrinus anno
DCCCXXXIII. Albenſis epiſcopus ſubſcripſit priui-
legio S. Remigij Senonenſis in ſynodo apud
Vormatiã: & poſt Tengrinum Armãnus fuit epi-
ſcopus; ſub illo enim dotata fuit eccleſia S. Sym-
phoriani Valle Vinaria anno XX. regni Lotarij, qui
fuit DCCXCL. Chriſti. Cenſeo quippe Lotariũ in ea
dotatione memorari, quem Ludouicus Pius, non
autem Vltramarinus genuit: ab Vltramarino
quippe natus regnauit annos tantùm IX, Pij verò
filium conſtat regnaſſe vltra annos XXV, & ſtatim
videbimus annum ipſius triceſimum. Carta eſt 33
in tabulario canonicorum Viuarienſium antiquiſ-
ſima, ſed magnam partem ſeu per temporum in-
iuriam

iuriam, ſeu deſtinatò lacerata. In ea Armannus epiſcopus incerto mihi tempore *cum conſilio Geraldi & vxoris ſuæ Gardamutis, & cum conſilio clericorum dat Ioanni presbytero, & Pontio & vxori ſuæ Richildi aliquid de rebus S. Vincentij apud medium Planum in Pago Viuarienſe, in vicaria Melatenſe, in villa quæ vocatur Burgalennis, in ipſa villa; hoc eſt peſſiam de campo, & habet fines de latus terram S. Andeoli.* Hactenus carta, ceteris quæ ſequebantur truncata. Hîc vide barbariem illorum temporum. *Dono peſſiam de campo*, inquit epiſcopus de conſilio clericorum ſuorum: *peſſia habet fines de duo latus.* Sed cur ad iſtam donationem non adhibuit ſolos clericos; porro expetiit conſilium Geraldi & Gardamutis vxoris? nemo dicat in illa non latini ſermonis, ſed regni cete-
34 rarumque rerum peruerſitate. Pagus autem ſcriptus eſt pro comitatu, quo in ſenſu poſtea nomen accepit Carolus Caluus in edicto Piſtenſi c.xxvi; *Pagenſes franci* id. ingenui ſeu liberi *qui caballos habent vel habere poſſunt, cum ſuis Comitibus ad hoſtem pergant.* Et in Siluacenſi cùm diuideret regnum in miſſaticos, id. regiones ad quas deſtinabat miſſos, ita ſcripſit in titulo, *miſſi & pagi per miſſaticos deſtinati*; tituloque ſubiunxit primò quidem miſſos, deinde verò pagos, quibus fere ſingulis tribuit nomen Comitatus. Accipe miſſaticum quartum: *Folcoinus epiſcopus, Adalgarius,*

Engiſcal

Engiſcalcus, & Berengarius miſsi in Comitatu Berengarij, Engiſcalchi, Gerardi, & in Comitatibus Reginarij. Vicaria verò eſt poſita pro parte Comitatus, hic enim videtur fuiſſe diuiſus in plures Vicarias. Carolus Caluus in capitulis Piſtenſibus cap. XXVIII. *Comites vel Vicarij hoc eis non conſentiunt.* Denique villa Burgalennis videtur eſſe, quam Bergogiatem & Burgogiatem quoque vocabant, vt annotaui l. ſuper. num. LVII.

Celſus ſucceſſit Armanno; certè ab eodem 35 Lotario accepit inſignes tabulas. Datæ ſunt anno *Celſus.* eius imperij decimo in Francia, & triceſimo in Italia. Inſolens ſcribendi modus; quaſi tum Imperio nulla ſua eſſet regio, & qui Imperator dicebatur, is in illa, quæcunque ipſa eſſet, imperium quoque haberet. Sed quis iſte Chriſti annus? octingenteſimus; ſcilicet decimus à morte ac proinde imperio Ludouici patris, & triceſimus à coniugio, & per coniugium dato regno Italiæ. Accipe tabulas.

In nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti.

Lotharius diuina ordinatione prouidentia Imperator Auguſtus. Si ſacerdotum ac ſeruorum Dei iuſtis 36 *petitionibus acquieſcimus, hoc nobis ſanè ad æternam beatitudinem peruenire confidimus. Idcirco comperiat omnium fidelium præſentium ſcilicet, ac futurorum induſtria, quia vir venerabilis Celſus epiſcopus Albenſium, ſeu Viuarienſium, veniens ad nos quamdam*

noſtris obtulit obtutibus autoritatem domini & genitoris noſtri Ludouici piiſsimi Auguſti, qua idem genitor noſter ſub immunitatis tuitione poſuerit, & ab infeſtantium moleſtia quietam eius Eccleſiam poſuerit, deprecans idem Celſus noſtram ſimiliter eidem ſanctæ ſedi ſcilicet autoritatem, per quam deinceps ſub noſtra & ſucceſſorum noſtrorum defenſione memorata conſiſtat Eccleſia. Oſtendit etiam quamdam conſcriptionem rerum ſuarum ſimiliter roboratam, Canonicíque eiuſdem Epiſcopatus publicè contraditam, quam noſtra expetit ſimul cum reliquis rebus à perſonis nobilium virorum illi delegatis, aut etiam delegandis, corroborari præceptione, quatenus ſibi datas res memoratus pontifex Celſus vnâ cũ Canonicis ſuis, abſque cuiuſque ſubtractione retinere quiuiſſet.

37 *Cuius petitioni aſſenſum prabentes, per hoc noſtræ autoritatis preceptum, concedimus & confirmamus eidem ſanctæ ſedi B. Vincentijglorioſiſsimi Martyris abbatiam, quæ vocatur Dozera, cum cellulis ſuis conſiſtentem in Comitatu Auraſico ſuper fluuium Rhodani ſitam. Inſulam quoque Formicariam ſecundum antiquam integritatem, ſicuti ad Comitatum tenebatur; omnia & ex omnibus præfatæ Eccleſiæ, & rectoribus eius Epiſcopis concedimus, & confirmamus per hanc noſtram autoritatem, vt ab hodierno die, & deinceps tam Celſus Epiſcopus, qui nunc præfatæ Eccleſiæ praeſt quàm ſucceſſores eius voluentibus temporibus habeant faciantque, quemadmodum*

modum de aliis rebus ſuæ ſedis abſque vllius contradictione quidquid iuſtè & legaliter voluerint. Præci- 38
pimus ergo & iubemus, vt nullus iudex publicus, neque quilibet ex iudiciaria poteſtate, ſeu aliquis ex fidelibus ſanctæ Dei Eccleſiæ, ac noſtris, in Eccleſias aut loca vel agros ſeu reliquas poſſeſſiones, quas moderno tempore iuſtè & rationabiliter poſsidere videtur in quibuſlibet pagis & territoriis, vel quidquid deinceps propter diuinum amorem ibidem collatum fuerit ad cauſas audiendas, vel freda exigenda, aut manſiones vel paratas faciendas, aut fideiuſſores tollendos, aut homines ipſius Eccleſiæ tam ingenuos, quam ſeruos iniuſtè diſtringendos, ſiue vllas redibitiones, vel illicitas occaſiones requirendas vllo vnquam tempore ingredi audeat, vel ea quæ ſuper memorata ſunt exactare præſumat. Sed liceat ſeruis Dei ibidem conſiſtentibus, ſub noſtræ diſcretionis & immunitatis tuitione perpetuo tempore quietè reſidere, & res memorato Epiſcopo à ceteris Dei fidelibus traditas, aut deinceps diuino interueniente nutu tradendas, abſque cuiuſque epiſcoporum diuina ratione diſponere, & diſponendo canonicè prout decuerit ordinare, & pro nobis ac coniuge proleque noſtra, ſeu ſtabilitate totius imperij noſtri iugiter Domini miſericordiam implorare. Et vt autoritas veriùs credatur, & diligentiùs cõſeruetur, manu propria ſubtus firmauimus, & annuli noſtri impreſsione ſignari iuſsimus. Signum Lotharij ſereniſsimi Imperatoris. Daniel notarius ad vicem

Digitized by Google

Halduini. Datum xv. *cal. Nou. anno Chriſto propitio imperij domini Lotharij pij Imperatoris in Francia* x, *& in Italia* xxx *indict.* xiii. *Actum Gondulphi villa palatio regio. In Dei nomine feliciter. Amen.*

39 Lotarius omnino quatuor concedit Celſo, & poſt eum futuris Epiſcopis. Primò confirmat conceſſa ab Ludouico Pio patre anno DCCCXVI, iiſdem pene verbis cum ipſo vtens. Secundò confirmat omnia bona epiſcopis Viuarienſibus antè conceſſa, & à Celſo in peculiaribus tabulis enumerata. Tertiò dat abbatiam Dozeræ cum ſuis cellulis. Quartò tradit inſulam Formicariam. Nomine cellularum Dozeræ ſignificat bona cùm paruis monachorum domibus attributa abbatiæ in aliis præter Dozeram locis. Nam 6. capitul. CXXXVIII. ita præcipitur: *Nullus monachus, congregatione monaſterij derelicta, cellam conſtruere ſine Epiſcopi permiſsione, vel abbatis ſui voluntate præſumat.* Vide Dozeram tum fuiſſe in Auraſico ſeu Arauſico Comitatu. Et iſta quidem Lotarius Celſo nunc dedit; ſed poſt annos quinque vnum edixit quod epiſcopo Viuarienſi gratumne fuerit non ſatis video. Commiſit Rolando Arelatenſi Archiepiſcopo monaſterium Crudatenſe, quod ſitum eſt in diœceſi Viuarienſi *regendi gratia*, vt
40 loquitur, abbate Blicodo. Puto conſtituiſſe patronum & defenſorem monaſterij. Nam Roſtagnus Rolandi ſucceſſor petiit à Boſone Prouinciæ rege

vt

Digitized by Google

vt ſibi & ceteris poſt ſe Archiepiſcopis liceret
eſſe tutoribus abbatiæ. Sic loquitur Boſo : *Adiit
præſentiam noſtram Roſtagnus venerabilis Arela-
tenſis Archiepiſcopus deferens obtutibus noſtris auto-
ritatem prædeceſſorum* Lotharij *videlicet Auguſti
atque piiſsimi filij,eiuſque Equiuodi illuſtriſsimi regis.
Vbi continebatur.qualiter iidem prædeceſſores noſtri
monaſteriorum in Comitatu Viuarienſi ſuper Rhoda-
num fluuium ſitum,quod Crudacus dicitur, cum mo-
nachis Deo ibidem militantibus , omnibus rebus &
familiis ad eos ſpectantibus vel pertinentibus, Ro-
lando reuerendo quondam prædeceſſori ſuo Arela-
tenſi ſcilicet Archiepiſcopo contulerunt, humiliter po-
ſcens,vt eaſdem autoritates modò regali corrobora-
remus precepto. Cuius non ſpernendam petitionem* 41
*propter æternam remunerationem libentiſsimè ſuſci-
pientes, hoc ſerenitatis noſtræ præceptum fieri cen-
ſuimus, per quod iubendo ſtatuimus, vt præſens re-
ctor eius monaſterij Aymon nomine, omneſque ſuc-
ceſſores eius, cum inſuper monachis amodo ibidem
Deo militaturis, cum omnibus rebus ac familiis, ſub
tuitione conſiſtant Roſtagni præſulis Arelatenſis vni-
uerſorumque ſucceſſorum eius in eadem ſanctaſede.*
Et quidẽ literę illę Lotarij Imperatoris ad me per-
uenerunt.Sed quis Equiuodus rex Lotarij filius?
Abs dubio is eſt, qui alio nomine ipſoque vul-
gari appellatur Carolus rex Prouinciæ. neque
fuit olim hoc inſolens. Multos legimus binomi-

nes. *Agilulfum qui & Ago dictus eſt, ducem Taurinatium,* Aimoinus l.3. hiſt. Franc. cap.79. *Ad domum Dadonis referendarij, qui & Audoënus dictus,* idem l. 4. cap.29. *Raimondus qui & Pontius comes Toloſæ*, carta anno DCCCCXXXII. ſcripta pro monaſterio S. Pontij Tomeriarum. Denique Fortunatus l.9. ſcribit carmen decimum ad Rhagnemundum epiſcopum, & illud tamen orditur his verbis, *ſumme pater patriæ dulci mihi lumine Rucco.* Atque hæc dicta ſunt de Equiuodo. An potiùs
42 *æquiuoci* legendum eſt, vt Lotarius filius Lotarij imperatoris intelligatur? ita Flodoardus l. 2. cap. 20. ſcripſit, *Ludouicus* Pius *ab æquiuoco filio ſuo reſtitutus eſt.* Huius Caroli ſeu Equiuodi aut Lotarij regis cartam non inuenio. Cur autem monachi Crudatenſes Arelatenſem Epiſcopum ſibi voluere defenſorem? Omnes tabulæ ſilent: ſi quid tamen aſſequi coniiciendo liceat, putauerim aliquid ipſis cum Epiſcopo Viuarienſi contentionis fuiſſe ab ipſa fundatione monaſterij. Ardulphus epiſcopus vt in dotatione Eccleſiæ vidimus, quondam conceſſerat Epiſcopis Viuarienſibus, & alia, & *curtem Crudatis*; poſtea ſub Pipino aut Carolo magno Eubertus Theodori Comitis pater referēte Ludouico Pio *in Comitatu Viuarienſi in loco qui vocatur Crudacus, qui erat ex iure fiſci regij deſertum inueniens* conſtruxit monaſterium. An Epiſcopus Viuarienſis

iura

iura ſuæ curtis ad deſertum proferebat, aut pro limitibus eius cum monachis deſerti poſſeſſoribus contendebat? Crudatem ſcilicet curtem puto eſſe Crudatem ſeu Crudace & Crudane villam. Ita Flodoardus l.2.c.11.& 12.*Gerniacam curtem* ſcribit pro villa. Sed res omnino occulta eſt, igitur ad Epiſcopos Viuarienſes reuertamur.

Poſt Celſum Bernoinus videtur iniiſſe epiſcopatum, ſedebat quippe anno octingenteſimo quinquageſimo octauo ex antiquiſſimo manuſcripto miraculorum Sancti Andeoli. Ecce eius initium. *Cùm in nomine ſanctiſſimæ Trinitatis glorioſiſſimus atque piiſſimus Karolus rex Burgundiæ ſeu Prouinciæ Galliæ mare vſque terminato Deo fauente potiretur imperio, anno ſiquidem incarnationis Dominicæ octingenteſimo quinquageſimo octauo, paſsionis vero B. Andeoli* &c.*de paſsione namque illius quomodo vel qualiter geſtum ſit nullum penitus arbitror ignorare. Temporibus namque beatiſsimi Bernoini epiſcopi idem prædictus martyr, qui diu per multa tempora latuit ſub crypta in profundo a B.Tullia conditus maximis virtutibus claruit. Nam cùm frequens oratio eſſet cuncto populo, vt Dominus cubiculum ſerui ſui reuelaret, Epiſcopus iam præfatus ſpiritu incitatus diuino, cunctam ſuam diœceſim commouit, ieiunio triduo commonito omnes piiſsimè exorans, vt vno voto parique deſiderio Dei imploraret miſericordiam* &c. 43 *Bernoinus.*

Carolus

44 Carolus qui, qui memoratur, eſt filius Lotarij poſt Ludouicum Pium patrem Imperatoris : vbi enim Ado ſic locutus fuiſſet in chronico anno DCCCLXV, *Lotarius imperator infirmari ſe conſpiciens regnum inter filios diuidit, Carolo minori Prouinciam & partem Burgundiæ* &c. ſubiicit ad iſtam rem apta, etſi aliquantum autori huius manuſcripti contraria : *Huius Imperatoris tempore oſſa beatiſsimi Andeoli martyris ipſo reuelante reperta, in loco qui antiquitus Gentibus dicitur in Viuarienſi parochia ſito.* Cùm legis parochiam, intellige diœceſim iuxta illud l. 6. capitul. Caroli magni *vnuſquiſque epiſcoporum habeat ſuæ parochiæ poteſtatem.* Tulliam verò arbitror dici non antiquam illam è fabula ſub Imperatore Seuero, ſed quæ dederit cauſam fabulæ filiam S. Eucherij è Galla coniuge ante ſacerdotium ſuſceptam, vt autor eſt idem Ado in martyrol. *virginitatis gra-*
45 *tia & ſignorum gloria claram* ſub annum quadringenteſimum vndecimum, cùm & alij toto Viuarienſi tractu, & Geneibenſes ad Rhodanum poſiti timerent ſibi à Vandalis, puella potens opibus & virtute illuſtris occuluit corpus S. Andeoli, Eucherio patre, qui poſtea Lugdunenſis extrema ætate Epiſcopus interfuit Arauſicano ſecundo, *in agro ſuo ſuper fluuium Druentiam intra ſepta ſpeluncæ ſponte concluſo*, vt adiungit Ado. Is ager creditur vicos Santullianum & Bellimon-

tenſem

Digitized by Google

tenſem impoſitos Druentiæ,non procul Manuaſca vrbe,complecti; & ſpelunca beatiſſimi viri, cum plures centenos annos ſepulta fuiſſet ruderibus ſaxiſque temerè congeſtis, fertur nuper inuenta in Bellimontani collis radicibus, & nunc ſuum in hiatum aperta pluribus coruſcare miraculis. Ceterùm vides corpus ſancti Andeoli non minore pietate Bernoini patuiſſe, quàm à B. Tullia conditum fuerat. Carolus 46
autem hic rex, Lotarij Imperatoris filius, ad preces Gerardi Comitis atque(vt loquitur)magiſtri ſui anno VII. regni id eſt DCCCLXII. Chriſti, dat Epiſcopo Viuarienſi Formicariam inſulam. Sic loquitur.

In nomine D.noſtri I. Chriſti Dei æterni.

Carolus diuina ordinante prouidentia rex, Lotarij quondam piiſsimi Auguſti & inclyti filius. Sublimitas regalis magnitudinis quantò circa loca ſanctorum benignior eſſe reperitur, ad ſancti ſanctorum pietatem ad ſui miſerendum faciliùs inclinat. quamobrẽ indictum ſit omnibus fidelibus ....venturis præſentibus ſcilicet & futuris, quod Gerardus illuſtris Comes ac magiſter noſter, noſtrã humiliter popoſcit clementiã, quatenus ad animæ noſtræ & parentum noſtrorum remedium, res quaſdam ſancti Vincentj Viuarienſis Eccleſiæ ad Comitatum pertinentes propter inopiam rerum epiſcopalium ad epiſcopatum redderemus, ac largitatem iſtius exhibitio-

K *nis*

nis quatenus perpetualiter inconuulsè eas tenere poſſet, certò conceſſu eas Eccleſiæ, præcepto autoritatis noſtræ confirmaremus. Cuius poſtulationi, vt præfertur, rationali aurem manſuetudinis noſtræ aſſenſibiliter inclinantes, hoc magnitudinis noſtræ decretum fieri cenſuimus, per quod ſtatuentes donamus ipſas res, hoc tenementi ad inſulam quæ Formimicaria vocatur ſecundum antiquam integritatem cum ſuis contiguis, ſicut ad Comitatum tenetatur, præfatis Eccleſiæ & ſucceſſoribus eius Epiſcopis: & conſtituimus, quatenus per hanc noſtram autoritatẽ, ab hodierna die ac deinceps, tam Bernoinus epiſcopus, qui nunc præfatæ praeeſt Eccleſiæ, quàm ſucceſſores eius aduenientibus temporibus habeant, quemadmodum de aliis rebus ſuæ ſedis, abſque vllius contradictione vel renuntiatione, quidquid iuſtè & legaliter voluerint poteſtatem faciendi. Et vt hæc noſtra conſtitutio in poſterum firmior atque acceptatior habeatur, manu propria ſubſcripſimus & annulo noſtro ſignari cenſuimus.

R
Signum K—A—S *Karoli Regis*;
V
L
Gerardus Cancellarius.

Datum II. cal. Ianuarij anno 7. regni d. noſtri Karoli glorioſiſſimi regis indict. 11.

Actum Hieltauilla in Dei nomine feliciter, Amen.

Poſt

Poſt Bernoinum Eucherius fuit epiſcopus. Viuebat anno octingenteſimo ſeptuageſimo tertio. Vir ingentium animorum & ſingularis prudentiæ hoc excelſa mente inuenit, vt omnia quæ ad eccleſiam Viuarienſem pertinebant, dotationem etiam priore libro à me exſcriptã, reges aliquando firmarent. An Celſus hoc iam curauerat à Lotario Imperatore fieri, qui *conſcriptionem rerum ſuarum* ei firmandam tradidit? puletum ſeu poletum & politicum alij appellabant; & puletum Euch... rio epiſcopo conformauit Carolus Caluus ſequentibus verbis. 47 *Eucherius.*

48 *In nomine ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis. Karolus eiuſdem Dei omnipotentis miſericordia imperator Auguſtus. Si actis lociſque diuinis cultibus mancipatis emolumentum imperialis celſitudinis exhibemus, ſeruorumque Dei vtilitatibus opem ferendo contulimus, profuturum nobis ad æternæ remunerationis præmium faciliùs obtinendum, & præſentem vitam faciliùs tranſiendam fore nullo modo dubitanius. Quapropter nouerint omnium ſanctæ Dei Eccleſiæ fidelium, noſtrorum que præſentium & futurorum, quomodo nos ob amorem Dei & B. Vincentij martyris venerationem, necnon & Boſonis cariſſimi ducis noſtri deprecationem, concedimus Viuarienſi matri Eccleſiæ, quæ edita eſt in honore S. Vincentij martyris, cui præeſt Eucherius venerabilis Epiſcopus, res quæ quondam fuerunt in iure eiuſdem Eccleſiæ, id.*

& quidquid S.Vincentij in eodem Comitatu Valētinēſi cum dimidia eccleſia S.Romani Eccleſiæ dignoſci-
49 *tur. Concedimus & confirmamus abbatiam quæ vocatur Dozera, conſiſtentem in comitatu Auraſico, fundatam ſuper flumen Rhodani cum cellulis & pertinentiis ſuis; diſtrictum quoque ex vtraque parte; Melatem quoque vſque ad aquæ ductum cum Exemplatorio, ſiluis, & inſulis, & manſo Godobro, qui eſt de fiſco noſtro; inſulam etiam Argentariam iuxta S. Andeolum; & eccleſias duas S.Iuſti & S.Marcelli; & Bernas manſum; necnon Boceſtatis; & eccleſiam S.Remigij; & in Corconenſi eccleſias duas, S.Martini & S. Stephani cum ſuis beneficiis; deſtructam quoque eccleſiam S. Victoris ſuper Rhodanum vſque Scotadium. Hæc autem omnia ſupradicta, ſuiſque rectoribus confirmamus Eccleſiæ, & confirmando perpetualiter delegamus, eo videlicet modo, vt nulla ſæculari poteſtate à gremio dictæ Eccleſiæ queant ſe parari: ſed liceat rectoribus præfatæ Eccleſiæ eaſdem res quietè tenere, & pro libito ſuo vt eccleſiaſtica poſtulauerit vtilitas ordinare. Vt autem hoc noſtræ auctoritatis præceptum pleniorem firmitatis obtineat in Dei nomine vigorem, manu noſtra illud firmauimus, & annulo noſtro iuſſimus ſigillari. Datum* III. *idus Auguſti, indict* X. *anno* XXXVIII. *regni Caroli Imperatoris in Francia, & Imperij eius II. Actum Veſontio ciuitate.*

Sigillum

Digitized by Google

R

Sigillum K—A/V—S glorioſiſſimi Imp. Aug.

L

Diſtrictus ex Burguitate, ſeu (quod idem ſonat) diſtrictus Burguitatis eſt diſtrictus ſeu regiuncula Burgi. Nam Burguitas videtur dici, quā ſuprà vidimus Bergogiatē, Burgogiatem, Burgalennem. Portus autem ex vtraque parte eſt portus Rhodani ex parte Burgi & ex parte Dozeræ. 50

Melate quæ fuerit ignoratur. Olim dabat nomen vicariæ. Vicaria verò erat ſedes vicarij, ſeu regio cui iura dabat vicarius; & Comitatus diuidebatur in plures vicarias. Carolus Caluus in literis pro abbatia Trenorchienſi videtur confundere vicecomitem cum vicario, & vicariam proinde cum vicecomitatu. *Nullus*, inquit, *comes aut vicecomes ſeu vicarius, aut miſſus*, &c. Sub vicaria Melatenſi tuum erat Burgum S. Andeoli. Exemplatorium eſt ignotus inter Tilium & Viuarium locus ex l. 1. num. 26. quocunque fuerit ſitu, aquæ ductus, de quo nunc eſt ſermo, erat ei proximus. Hinc intelligis Melatem, quæ dabat nomen vicariæ in comitatu Viuarienſi fuiſſe ſeptentrionalem Viuario, & fortaſſe Tilium, qui nunc eſt vicus; quandoquidem protendebatur vſque ad Exemplatorium Tilio Viuarioque medium.

51 Manſus ſeu manſum Godrobum dicitur fuiſſe de fiſco imperatoris, ſed eius ſitus me later. Scripſi verò *manſus ſeu manſum*, quia legimus vtramque vocem. *Vnus manſus integer*, Ludouicus Pius cap.1. *Coloni ſuas hæreditates id. manſa quæ tenent vendent*, Carolus Caluus c.30. Piſtenſium.

Inſula Argentaria *iuxta S. Andeolum* fuiſſe aſſeritur. l.1. num.XXIX. conſtituta eſt ad Burgogiates ſeu Burgogiatem ſuperiorem. Hæc faciunt vt putem ſanctum Andeolum fuiſſe inter Burgogiates duos ſuperiorem & inferiorem; atque illum quidem fuiſſe locum vbi erat corpus ſancti Andeoli, iſtos vero non multùm ſeu ab eo, ſeu inter ſe diſtantes vinculos, qui in Burgum ſancti Andeoli circa ædem martyri ſacram coierint.

52 Denique Carolus literis, quo ſolebat modo ſubſcripſit. Quia in eius nomine ſunt literæ conſonantes IV, & quæ tres in eodem ſunt vocales, poſſunt in vnam figuram conuenire, huic in medio poſitæ illas in morem crucis circumponebat. Aliquando conſonantes ei figuræ de vocalibus compactæ circumpoſitas iungebat lineolis, & tum vocabat monogramma, vt videre eſt cap.11. Piſtenſium, ea verò de vocalibus facta, habebat ſpeciem rhombi. Quia ſuperiore parte lineola media ſcindebatur, ea quidem videbatur eſſe vocalis A, inferior autem vocalis V. tota demum

demum ipſa circuitu ſuo quadamtenus orbiculari, malè barbaris per Gotthicum morem angulis aſperam vocalē O referebat. Ante Caluũ Carolus rex Prouinciæ filius Lotarij in tabulis paulò ſuprà citatis iſto monogrammate vſus eſt, Carolus Magnus autore Sãiuliano in antiquit. Cabilonēſibus, & Carolus Martellus in fundatione Augiæ maioris: ſuppare verò poſt illũ Carolus Simplex apud Oiſellum in commentariis Bellouacenſibus. Monachi Sandionyſiani illud inſcribebant ſuæ monetæ, magno argumento quòd ius eam cudendi habuerunt à rege eius nominis. Sed iſta hactenus. redeundum eſt ad epiſcopos Viuarienſes.

Eucherio mortuo ſucceſſit Ætherius, nam fuit 53 *Ætherius.*
in concilio Pontingonenſi anno DCCCLXXVI, Patauinis comitiis anno DCCCCLXXVII, Synodo Mantalenſi anno DCCCLXXIX. deſierat ſedere Anno DCCCLXXXII, quo Roſtagnus erat epiſcopus, vt intelligitur ex donatione eccleſiæ S. Philippi apud Luſignatum in Valleuinaria poſitæ. Accipe tabulas Ermemburgæ donatricis pietate 54 *Roſtagnus.*
nobiles.

S. Eccleſiæ S. Vincentij caſtro Viuarienſi conſtitutæ, vbi Domnus Roſtagnus cum ſuis Canonicis ſollicitè ſeruiunt Eccleſiæ. Ideo ego Ermemburga ſiue Moſia quondam auia mea pro Dei timore & æterna Chriſti retributione. propterea concedimus ad ipſum ſanctum locum aliquid de rebus noſtris, quia nobis de alode

alode parentum noſtrorum legibus obuenit. Et ſunt ipſas res in pago Viuarienſe, & in Valleuinaria, in loco vbi vocabulum eſt luſignato: hoc eſt Eccleſia in honore ſancti Philippi conſtructa, cum caſa, curte, & horto, & eximio campo, quidquid ad ipſam caſam Dei aſpicit &c. *Donatio iſta firma & ſtabilis permaneat cum ſtipulatione ſubnixa, facta donatione iſta* xv. *cal. Maij anno* v, *regnante d. Odone rege feliciter. S. Ermanburgis & Moſiæ, quod donatione iſta piè ſcribere & firmare rogauerunt manibus eorum firmantes. S. Ennone S. Gilberti. S. Rainoardi.*

55 Qui rex dicitur Odo, is ille eſt Odo ſiue Eudo poſt Carolum Craſſum ſeu rex, ſeu regni gubernator. Carolo Simplice puero illis regnaſſe fertur modo & iure, quibus ante ipſum & Carolus Craſſus & Ludouicus cum Carolomanno fratre leguntur regnaſſe Franciæ, vt vulgò loquimur, regentes non reges. Sed ita tùm ferebant tempora, vt appellarentur reges, regio ſcilicet diademate coronati. Odorannus tamen ſic loquitur: *Anno* DCCCLXXXVI. *Vualterius ſenonenſis Archiepiſcopus vnxit Odonem in regem.* Et autor fragmenti Floriac. hiſtoriæ Francorum, vbi dixiſſet Odonem Carolo Simplici adoleſcẽti reſtituiſſe ſua regna, addit *à quo parte regni redonatus Odo.* Certè anno octingenteſimo nonageſimo octauo ita locutus Odo eſt monachis

Digitized by Google

Sandioniſianis: *Donamus ex fiſco noſtro, &c. manſũ vnum ſupra & ſubtus fluuio Rodono.* Rhodanumne intelligit? Id annoto vt hinc etiam intelligas non mirandum eſſe, quòd dicitur regnaſſe Viuarij. Is deſiit regnare anno nongenteſimo: ſed audi breue ex bibliotheca Tiliana Chronicum. *Inito conſilio Francorum electus eſt Odo in regem ad tempus. Deinceps Carolus ætate factus ſceptrum regni recepit cum aſſenſu Odonis regis. Tunc diuiſum eſt regnum in duas partes. A Rheno vſque ad Sequanam fuit regnum Caroli, & à Sequana vſque ad Hiſpaniam fuit regnum Odonis, tamen in ſubiectione prædicti Caroli regis.*

Carolo in cunis poſito regnare ceperat Odo anno DCCCLXXVIX. annus ergo ipſius quintus fuit octingenteſimus nonageſimus quartus Chriſti. Atque iſta hactenus. Erit tamen fortaſſe, qui hunc Roſtagni epiſcopi regem non ſub Carolo ſimplice, ſed Caroli Martelli temporibus regem fuiſſe dicat. Ab eo ad nongenteſimum nonageſimum tertium, per annos omnino centum, omnes ſilent de epiſcopis Viuarienſibus.

Anno DCCCCLXXXXIII. Petrus erat Epiſcopus, obſignauit quippe fundationem monaſterij ſancti Petri de Podio factam eo anno à Guigone Epiſcopo Anicienſi. Poſt illum Hermannus, ſiue Harmannus interfuit vnctioni ædis Sanuictorianæ per Benedictum VII. anno MXV, qui an- 56 *Petrus.* *Hermannus.*

L no

no incerto ſcribens ad Francorum Epiſcopos ſub Roberto rege, eum illis annumerat cum Vvigone Valentino; & Comitiis ſub cõrado Lugdunenſibus anno MXXXII. & Hermanno mortuo Geraldus reſtitutioni plurium vinearum abbatiæ Viennenſi ſancti Petri ab Hermengarde vidua Henrici ſecundi Imperatoris, cùm Gregorius abbas illam inſtauraret anno MXXXVII. Poſt Geraldum aut Geraldi ſucceſſorum nobis ignotum fuit Gebonardus, vt intelligitur ex cauſa 7. qu.2.c. *in litteris*. vbi Alexander ſecundus ei reſpondet ſuper ſacerdote, qui morbo caduco laborat. Alexander enim ſedit anno MLXI. vſque ad annum MLXXIII. Sed quo Chriſti anno Gebonardus tulerit reſponſum nemo dicat omnibus cartis tacentibus.

Gerardus. *Gebonardus*

57 *Geraldus 2.* Gebonardo mortuo ſedit Geraldus ſecundus: ſcilicet anno MLXX. dedit Petro de Chauanon fundatori; & primo Præpoſito Pebracenſi eccleſias S.Laurentij & S.Pontij, adductus ſanctitate & miraculis viri: Geraldo autem defuncto Ioannes ſecundus; anno quippe MLXXIII. Cardinalis, adhibitus à Gregorio VII. ad negotia Eccleſiæ Vniuerſalis Oliuarium decanum Ebredunenſem accepit ſuffraganeum, qui præſens regeret Eccleſiam Viuarienſem. Ioannes fuit longæuus, anno quippe MCVII. cum Cardinale Oſtienſi iuuantibus Henrico Valentino & Petro Dienſi Epiſcopis miniſtra

Ioan. 2.

niſtrauit Romano pontifici, vngenti eccleſiam cathedralem Viuarij ex rituali, qui dicitur liber magiſtri chori. Scio hunc Romanum pontificem 58
appellari Calixtum in martyrologio Viuarienſi. Sed profectò dicendus eſt Paſchalis ſecundus, qui illo ipſo anno venit in Galliam, & vnxit quoque eccleſiam Viennenſem. Neque hic primus aut vnicus error irrepſit in illud martyrologium, vt aliàs annotaui. Sunt qui velint Guidonem archiepiſcopum Viennenſem vnxiſſe ædem S.Vincentij, & ſignificari nomine Calixti, quia vbi ad Romanum pontificatum euectus fuiſſet accepit id nominis. Sed, vt de Ioanne Viuarienſi, qui Cardinalis tum erat, nihil reponam, erit enim fortaſſe qui ei mortuo cognominem epiſcopum ſucceſſiſſe autumet, certè epiſcopus Oſtienſis, qui per eam vnctionem miniſtraſſe traditur, non cenſebitur Cardinalis aſtitiſſe miniſter archiepiſcopo Viennenſi.

Eodem anno MCVI[I]. aut ſequenti Ioannes ſupremum diem obiit, & Leodegarius accepit locum ipſius, vir magnus & ſcientia, animis, prudentia ad hoc euectus, vt eſſet legatus ſedis Apoſtolicæ. Sed duo maximè faciunt memorabilem Viuarienſibus, ſanctorum veneratio, & Regularium amor. Anno MCVIII. dedit canonicis Sanrufenſibus prioratum Burgi S.Andeoli, anno MCIX. Priori Lingoniæ eccleſiam S.Laurentij de Balneis, anno MCX. abbati S.Theofredi eccleſiam

59 *Leodegarius.*

S.Geruaſij, anno MCXI. prioratum de Rionis &
eccleſiam de Rogeris; anno MCXII. *imperante* (vt
annotauit) *D.Henrico rege Tentonico*, Priori de
Rumpone eccleſias S. Mariæ de Exobredio,
ſencti Stephani de lacu, mandamenti Sanctal-
banenſis omnino ſex, ſcilicet S. Albani, S. Sym-
phoriani de Senec, S.Iuliani, S.Geruaſij, S.Cyria-
cei, & denique capellam caſtelli quod Votta dici-
tur; eodem anno monachis Conchenſibus S Fidis
& S.Saluatoris eccleſias S. Chriſtophori, S.Mau-
60 ritij, & S.Ioannis de Fabrias. Vides quo eſſet ani-
mo in regulares, aut potiùs qua morum integri-
tate regulares animum ſapientiſſimi antiſtitis ad
ſe admouerant, qui tam multas eccleſias cum ſuis
fructibus in ipſos diſpergebat. Hoc in omnibus
tabulis elucet, atque potiſſimùm in illis, quibus
prioratũ Burgi cõceſſit canonicis Sanrufenſibus.

In nomine Domini noſtri. Ieſu Chriſti.

Leodegarius Viuarienſis Epiſcopus & totus eiuſdem Eccleſiæ cleri conuentus. Si de vtilitatibus Eccleſiarum à Deo nobis commiſſarnm inſiſtimus, offici noſtri modum proculdubio exequimur. Ad epiſcopale enim officium pertinet ſana docere, hæretica reprobare, deſtructa conſtruere, & errata corrigere ſæcularia ſectantes ad ſpiritualia reducere, voluntates proprias ſeque diuinæ voluntati atque Prælatorum obedientiæ ſubdere, imò autoritate Pontificali compellere: talia enim facienti à Domino dictum legimus.

gimus, quia ſuper pauca fuiſti fidelis, ſuper multa te
conſtituam. Igitur ego Leodegarius epiſcopus cum
conſilio clericorum meorum eccleſiam S. Andeoli in 61
loco qui Burgias dicitur, vbi ſacratiſsimum corpus
eiuſdem martyris quieſcere videtur, temporalibus
bonis quondam locupletem, nunc autem multis mo-
dis attritam, committimus atque donamus ſub cura
& prouidentia Leberti abbatis S Rufi, & futurorum
ibidē canonicè inſtituendorū; vt canonici in ea ordinis
norma amodo ſeruetur, & Eccleſiaſticæ religionis cul-
tus in perpetuū ſtabiliatur. Hoc eſt eccleſiam ſupradi-
ctam cum omnibus ad cōmune eiuſdem eccleſiæ per-
tinentibus. res autē quæ ad epiſcopatus noſtri ſiue præ-
poſituræ proprietatē pertinent in integrum retinemus,
& vt illi omni anno ſextarium olei oliuarum in cœna
Domini Eccleſiæ noſtræ perſoluant. Huius verò doni
ſolēniter facti teſtes ſunt Gerardus de Graua, Petrus
de Cambau, Pontius Dalmacij, Stephanus Quinti-
ni, Dalmatius Rufus, Vercidiamus Dalmacius
de S. Montano, Petrus Armandi Bertrandus de S.
Marcello, Petrus Lāberti, Hugo de Burgo Arman-
dus de Rac, Petrus Adhemari, Pontius de Verlau-
ſto. Facta eſt carta iſta feria quinta tertio cal. Nou.
anno ab incarnat. MCVIII.

Quia Iterius canonicus Viuarienſis dictus eſt 62
l. 1. num. 50. præpoſitus S. Andeoli, fortaſſe
cùm Leodegarius epiſcopus retinuit res *epiſcopa-*
tus ſiue præpoſituræ, nomine præpoſituræ eam intel-

& quidquid S.Vincentij in eodem Comitatu Valēti-
nēſi cum dimidia eccleſia S.Romani Eccleſiæ dignoſci-
49 tur. Concedimus & confirmamus abbatiam quæ vo-
catur Dozera, conſiſtentem in comitatu Auraſico,
fundatam ſuper flumen Rhodani cum cellulis & per-
tinentiis ſuis; diſtrictum quoque ex vtraque parte;
Melatem quoque vſque ad aquæ ductum cum Exem-
platorio, ſiluis, & inſulis, & manſo Godobro, qui eſt
de fiſco noſtro; inſulam etiam Argentariam iuxta
S. Andeolum; & eccleſias duas S.Iuſti & S.Marcelli;
& Bernas manſum; necnon Boceſtatis; & eccleſiam
S.Remigij; & in Corconenſi eccleſias duas, S.Marti-
ni & S. Stephani cum ſuis beneficiis; deſtructam
quoque eccleſiam S.Victoris ſuper Rhodanum vſque
Scotadium. Hæc autem omnia ſupradicta, ſuiſque
rectoribus confirmamus Eccleſiæ, & confirmando per-
petualiter delegamus, eo videlicet modo, vt nulla ſæ-
culari poteſtate à gremio dictæ Eccleſiæ queant ſe pa-
rari: ſed liceat rectoribus præfatæ Eccleſiæ eaſdem res
quietè tenere, & pro libito ſuo vt eccleſiaſtica poſtu-
lauerit vtilitas ordinare. Vt autem hoc noſtræ aucto-
ritatis præceptum pleniorem firmitatis obtineat in
Dei nomine vigorem, manu noſtra illud firmauimus,
& annulo noſtro iuſsimus ſigillari. Datum III.
idus Auguſti, indict X. anno XXXVIII. regni Caroli
Imperatoris in Francia, & Imperij eius II. Actum
Veſontio ciuitate.

R

Sigillum K—A/V—S glorioſiſſimi Imp. Aug.

L

Diſtrictus ex Burguitate, ſeu (quod idem ſonat) diſtrictus Burguitatis eſt diſtrictus ſeu regiuncula Burgi. Nam Burguitas videtur dici, quã ſuprà vidimus Bergogiatẽ, Burgogiatem, Burgalennem. Portus autem ex vtraque parte eſt portus Rhodani ex parte Burgi & ex parte Dozeræ. 50

Melate quæ fuerit ignoratur. Olim dabat nomen vicariæ. Vicaria verò erat ſedes vicarij, ſeu regio cui iura dabat vicarius; & Comitatus diuidebatur in plures vicarias. Carolus Caluus in literis pro abbatia Trenorchienſi videtur confundere vicecomitem cum vicario, & vicariam proinde cum vicecomitatu. *Nullus*, inquit, *comes aut vicecomes ſeu vicarius, aut miſſus*, &c. Sub vicaria Melatenſi tuum erat Burgum S. Andeoli. Exemplatorium eſt ignotus inter Tilium & Viuarium locus ex l.1.num.26. quocunque fuerit ſitu, aquæ ductus, de quo nunc eſt ſermo, erat ei proximus. Hinc intelligis Melatem, quæ dabat nomen vicariæ in comitatu Viuarienſi fuiſſe ſeptentrionalem Viuario, & fortaſſe Tilium, qui nunc eſt vicus; quandoquidem protendebatur vſque ad Exemplatorium Tilio Viuarioque medium.

51 Manſus ſeu manſum Godrobum dicitur fuiſſe de fiſco imperatoris, ſed eius ſitus me later. Scripſi verò *manſus ſeu manſum*, quia legimus vtramque vocem. *Unus manſus integer*, Ludouicus Pius cap.1. *Coloni ſuas hæreditates id. manſa quæ tenent vendent,* Carolus Caluus c.30. Piſtenſium.

Inſula Argentaria *iuxta S. Andeolum* fuiſſe aſſeritur. l.1. num.xxix. conſtituta eſt ad Burgogiates ſeu Burgogiatem ſuperiorem. Hæc faciunt vt putem ſanctum Andeolum fuiſſe inter Burgogiates duos ſuperiorem & inferiorem; atque illum quidem fuiſſe locum vbi erat corpus ſancti Andeoli, iſtos vero non multùm ſeu ab eo, ſeu inter ſe diſtantes vinculos, qui in Burgum ſancti Andeoli circa ædem martyri ſacram coierint.

52 Denique Carolus literis, quo ſolebat modo ſubſcripſit. Quia in eius nomine ſunt literæ conſonantes IV, & quæ tres in eodem ſunt vocales, poſſunt in vnam figuram conuenire, huic in medio poſitæ illàs in morem crucis circumponebat. Aliquando conſonantes ei figuræ de vocalibus compactæ circumpoſitas iungebat lineolis, & tum vocabat monogramma, vt videre eſt cap. 11. Piſtenſium, ea verò de vocalibus facta, habebat ſpeciem rhombi. Quia ſuperiore parte lineola media ſcindebatur, eą quidem videbatur eſſe vocalis A, inferior autem vocalis V. tota

demum

demum ipſa circuitu ſuo quadamtenus orbiculari, malè barbaris per Gotthicum morem angulis aſperam vocalẽ O referebat. Ante Caluũ Carolus rex Prouinciæ filius Lotarij in tabulis paulò ſuprà citatis iſto monogrammate vſus eſt, Carolus Magnus autore Sãiuliano in antiquit. Cabilonẽſibus, & Carolus Martellus in fundatione Augiæ maioris: ſuppare verò poſt illũ Carolus Simplex apud Oiſellum in commentariis Bellouacenſibus. Monachi Sandionyſiani illud inſcribebant ſuæ monetæ, magno argumento quòd ius eam cudendi habuerunt à rege eius nominis. Sed iſta hactenus. redeundum eſt ad epiſcopos Viuarienſes.

Eucherio mortuo ſucceſſit Ætherius, nam fuit in concilio Pontingonenſi anno DCCCLXXVI, Patatauinis comitiis anno DCCCCLXXVII, Synodo Mantalenſi anno DCCCLXXIX. deſierat ſedere Anno DCCCLXXXII, quo Roſtagnus erat epiſcopus, vt intelligitur ex donatione eccleſiæ S. Philippi apud Luſignatum in Valleuinaria poſitæ. Accipe tabulas Ermemburgæ donatricis pietate nobiles. 53 Ætherius. 54 Roſtagnus.

S. Eccleſiæ S. Vincentij caſtro Viuarienſi conſtitutæ, vbi Domnus Roſtagnus cum ſuis Canonicis ſollicitè ſeruiunt Eccleſiæ. Ideo ego Ermemburga ſiue Moſia quondam auia mea pro Dei timore & æterna Christi retributione. propterea concedimus ad ipſum ſanctum locum aliquid de rebus noſtris, quia nobis de alode

alode parentum noſtrorum legibus obuenit. Et ſunt ipſas res in pago Viuarienſe, & in Valleuinaria, in loco vbi vocabulum eſt luſignato : hoc eſt Eccleſia in honore ſancti Philippi conſtructa, cum caſa, curte, & horto, & eximio campo, quidquid ad ipſam caſam Dei aſpicit &c. *Donatio iſta firma & ſtabilis permaneat cum ſtipulatione ſubnixa, facta donatione iſta* XV. *cal. Maij anno* V, *regnante d. Odone rege feliciter. S. Ermanburgis & Moſia, quod donatione iſta piè ſcribere & firmare rogauerunt manibus eorum firmantes. S. Ennone S. Gilberti. S. Rainoardi.*

55 Qui rex dicitur Odo, is ille eſt Odo ſiue Eudo poſt Carolum Craſſum ſeu rex, ſeu regni gubernator. Carolo Simplice puero illis regnaſſe fertur modo & iure, quibus ante ipſum & Carolus Craſſus & Ludouicus cum Carolomanno fratre leguntur regnaſſe Franciæ, vt vulgò loquimur, regentes non reges. Sed ita tum ferebant tempora, vt appellarentur reges, regio ſcilicet diademate coronati. Odorannus tamen ſic loquitur: *Anno* DCCCLXXXVI. *Vualterius ſenonenſis Archiepiſcopus vnxit Odonem in regem.* Et autor fragmenti Floriac. hiſtoriæ Francorum, vbi dixiſſet Odonem Carolo Simplici adoleſcēti reſtituiſſe ſua regna, addit *à quo parte regni redonatus Odo.* Certè anno octingenteſimo nonageſimo octauo ita locutus Odo eſt monachis

San

Digitized by Google

Sandioniſianis: *Donamus ex fiſco noſtro*, &c. *mansũ vnum ſupra & ſubtus fluuio Rodono.* Rhodanumne intelligit? Id annoto vt hinc etiam intelligas non mirandum eſſe, quòd dicitur regnaſſe Viuarij. Is deſiit regnare anno nongenteſimo: ſed audi breue ex bibliotheca Tiliana Chronicum. *Inito conſilio Francorum electus eſt Odo in regem ad tempus. Deinceps Carolus ætate factus ſceptrum regni recepit cum aſſenſu Odonis regis. Tunc diuiſum eſt regnum in duas partes. A Rheno vſque ad Sequanam fuit regnum Caroli, & à Sequana vſque ad Hiſpaniam fuit regnum Odonis, tamen in ſubiectione prædicti Caroli regis.*

Carolo in cunis poſito regnare ceperat Odo anno DCCCLXXXIX. annus ergo ipſius quintus fuit octingenteſimus nonageſimus quartus Chriſti. Atque iſta hactenus. Erit tamen fortaſſe, qui hunc Roſtagni epiſcopi regem non ſub Carolo ſimplice, ſed Caroli Martelli temporibus regem fuiſſe dicat. Ab eo ad nongenteſimum nonageſimum tertium, per annos omnino centum, omnes ſilent de epiſcopis Viuarienſibus.

Anno DCCCCLXXXXIII. Petrus erat Epiſcopus, obſignauit quippe fundationem monaſterij ſancti Petri de Podio factam eo anno à Guigone Epiſcopo Anicienſi. Poſt illum Hermannus, ſiue Harmannus interfuit vnctioni ædis Sanuictorianæ per Benedictum VII. anno MXV, qui an- 56 *Petrus.* *Hermanus.*

no incerto ſcribens ad Francorum Epiſcopos ſub Roberto rege, eum illis annumerat cum Vvigone Valentino, & Comitiis ſub cõrado Lugdunenſibus anno MXXXII. & Hermanno mortuo Geraldus reſtitutioni plurium vinearum abbatiæ Viennenſi ſancti Petri ab Hermengarde vidua Henrici ſecundi Imperatoris, cùm Gregorius abbas illam inſtauraret anno MXXXVII. Poſt Geraldum aut Geraldi ſucceſſorum nobis ignotum fuit Gebonardus, vt intelligitur ex cauſa 7. qu. 2. c. *in litteris*. vbi Alexander ſecundus ei reſpondet ſuper ſacerdote, qui morbo caduco laborat. Alexander enim ſedit anno MLXI. vſque ad annum MLXXIII. Sed quo Chriſti anno Gebonardus tulerit reſponſum nemo dicat omnibus cartis tacentibus.

Gerardus. *Gebonardus*

57 *Geraldus 2.* Gebonardo mortuo ſedit Geraldus ſecundus: ſcilicet anno MLXX. dedit Petro de Chauanon fundatori; & primo Præpoſito Pebracenſi eccleſias S. Laurentij & S. Pontij, adductus ſanctitate & miraculis viri: Geraldo autem defuncto Ioannes ſecundus; anno quippe MLXXIII. Cardinalis, adhibitus à Gregorio VII. ad negotia Eccleſiæ Vniuerſalis Oliuarium decanum Ebredunenſem accepit ſuffraganeum, qui præſens regeret Eccleſiam Viuarienſem. Ioannes fuit longæuus, anno quippe MCVII. cum Cardinale Oſtienſi iuuantibus Henrico Valentino & Petro Dienſi Epiſcopis miniſtra

Ioan. 2.

niſtrauit Romano pontifici, vngenti eccleſiam cathedralem Viuarij ex rituali, qui dicitur liber magiſtri chori. Scio hunc Romanum pontificem appellari Calixtum in martyrologio Viuarienſi. 58
Sed profectò dicendus eſt Paſchalis ſecundus, qui illo ipſo anno venit in Galliam, & vnxit quoque eccleſiam Viennenſem. Neque hic primus aut vnicus error irrepſit in illud martyrologium, vt aliàs annotaui. Sunt qui velint Guidonem archiepiſcopum Viennenſem vnxiſſe ædem S. Vincentij, & ſignificari nomine Calixti, quia vbi ad Romanum pontificatum euectus fuiſſet accepit id nominis. Sed, vt de Ioanne Viuarienſi, qui Cardinalis tum erat, nihil reponam, erit enim fortaſſe qui ei mortuo cognominem epiſcopum ſucceſſiſſe autumet, certè epiſcopus Oſtienſis, qui per eam vnctionem miniſtraſſe traditur, non cenſebitur Cardinalis aſtitiſſe miniſter archiepiſcopo Viennenſi.

Eodem anno MCVI. aut ſequenti Ioannes ſupremum diem obiit, & Leodegarius accepit locum ipſius, vir magnus & ſcientia, animis, prudentia ad hoc euectus, vt eſſet legatus ſedis Apoſtolicæ. Sed duo maximè faciunt memorabilem Viuarienſibus, ſanctorum veneratio, & Regularium amor. Anno MCVIII. dedit canonicis Sanrufenſibus prioratum Burgi S. Andeoli, anno MCIX. Priori Lingoniæ eccleſiam S. Laurentij de Balneis, anno MCX. abbati S. Theofredi eccleſiam 59 *Leodegarius.*

S.Geruaſij, anno MCXI. prioratum de Rionis &
eccleſiam de Rogeris; anno MCXII. *imperante* (vt
annotauit) *D.Henrico rege Tentonico*, Priori de
Rumpone eccleſias S. Mariæ de Exobredio,
ſencti Stephani de lacu, mandamenti Sanctal-
banenſis omnino ſex, ſcilicet S. Albani, S. Sym-
phoriani de Senec, S.Iuliani, S.Geruaſij, S.Cyria-
ei, & denique capellam caſtelli quod Votta dici-
tur; eodem anno monachis Conchenſibus S. Fidis
& S.Saluatoris eccleſias S. Chriſtophori, S.Mau-
60 ritij, & S.Ioannis de Fabrias. Vides quo eſſet ani-
mo in regulares, aut potiùs qua morum integri-
tate regulares animum ſapientiſſimi antiſtitis ad
ſe admouerant, qui tam multas eccleſias cum ſuis
fructibus in ipſos diſpergebat. Hoc in omnibus
tabulis elucet, atque potiſſimùm in illis, quibus
prioratū Burgi cōceſſit canonicis Sanrufenſibus.

In nomine Domini noſtri. Ieſu Chriſti.

Leodegarius Viuarienſis Epiſcopus & totus eiuſdem Eccleſiæ cleri conuentus. Si de vtilitatibus Eccleſiarum à Deo nobis commiſſarnm inſiſtimus, offici noſtri modum proculdubio exequimur. Ad epiſcopale enim officium pertinet ſana docere, hæretica reprobare, deſtructa conſtruere, & errata corrigere ſæcularia ſectantes ad ſpiritualia reducere, voluntates proprias ſeque diuinæ voluntati atque Prælatorum obedientiæ ſubdere, imò autoritate Pontificali compellere: talia enim facienti à Domino dictum legimus

gimus, quia ſuper pauca fuiſti fidelis, ſuper multa te conſtituam. Igitur ego Leodegarius epiſcopus cum conſilio clericorum meorum eccleſiam S. Andeoli in loco qui Burgias dicitur, vbi ſacratiſsimum corpus eiuſdem martyris quieſcere videtur, temporalibus bonis quondam locupletem, nunc autem multis modis attritam, committimus atque donamus ſub cura & prouidentia Leberti abbatis S Rufi, & futurorum ibidē canonicè inſtituendorū; vt canonici in ea ordinis norma amodo ſeruetur, & Eccleſiaſticæ religionis cultus in perpetuū ſtabiliatur. Hoc eſt eccleſiam ſupradictam cum omnibus ad cōmune eiuſdem eccleſiiæ pertinentibus. res autē quæ ad epiſcopatus noſtri ſiue præpoſituræ proprietatē pertinent in integrum retinemus, & vt illi omni anno ſextarium olei oliuarum in cœna Domini Eccleſiæ noſtræ perſoluant. Huius verò doni ſolēniter facti teſtes ſunt Gerardus de Graua, Petrus de Cambau, Pontius Dalmacij, Stephanus Quintini, Dalmatius Rufus, Vercidiamus Dalmacius de S. Montano, Petrus Armandi Bertrandus de S. Marcello, Petrus Lāberti, Hugo de Burgo Armandus de Rac, Petrus Adhemari, Pontius de Verlauſto. Facta eſt carta iſta feria quinta tertio cal. Nou. anno ab incarnat. MCVIII. 61

Quia Iterius canonicus Viuarienſis dictus eſt l. 1. num. 50. præpoſitus S. Andeoli, fortaſſe cùm Leodegarius epiſcopus retinuit res *epiſcopatus ſiue præpoſituræ*, nomine præpoſituræ eam intel- 62

lexit, quæ olim conueniebat Iterio. Et iſta quidem elargitus eſt regularibus, quo autem honore proſecutus fuerit ſanctos, accipe è carta canonicorum Viuarienſium anno MDXXIX. exſcripta ex alia antiquiſſima Leodegarij.

Inenarrabilis memoriæ Leodegarius huius Eccleſiæ epiſcopus Apoſtolicæ ſedis Legatus, cùm multas Sanctorum patrum reliquias ad eccleſiam B. Vincentij contuliſſent, & eam multis & variis ornamentis ornaſſent, volens parietes ipſius, qui iam ruinam minabantur, in melius reformare, cùm partem illam quæ Caput dicitur dirueret, inuenit ibi plurimorum Sanctorum reliquias, quas beatiſſimi prædeceſſores ſui, de diuerſis partibus mundi, ad eccleſiam iſtam contulerunt: quas omnes cum magna deuotione poſuit & eorum ſcripta conſcribi fecit. Sequitur illarum catologus in has voces.

CATALOGVS RELIQUIARUM Viuarienſis Eccleſiæ S. Vincentij.

63 D*E ligno Domini. De ſepulchro eiuſdem. De pallio quo fuit inuolutum corpus eius. De præſepi, vbi poſitus fuit. De ſpongia, qua Iudæi potauerunt eum.*

De

De capillis B. Mariæ. De lacte eiuſdem. De pallio eiuſdem. De ſotulari eiuſdem. De velo eiuſdem.
De ſepulchro eiuſdem.
De ſanguine B. Ioannis Baptiſtæ.
Digiti pars eiuſdem.
De veſtimentis eiuſdem, & pilis camelorum.
Reliquiæ Apoſtolorum XII.
Dens B. Petri Apoſtoli.
De oſsibus eiuſdem.
De cruce eiuſdem.
De Reliquiis B. Ioannis Eunngeliſtæ.
S,Bartholomæi.
S.Mathæi.
S.Pauli.
S.Iacobi de Galicia.
S.Iacobi minoris.
S.Marci Euangeliſtæ.
S.Philippi.
S.Thomæ.
S.Andreæ.
De cruce eiuſdem.
De Dalmatica eiuſdem.
De capite S.Stephani protomartyris.
De lapidibus, quibus fuit lapidatus.
De pallio, quo fuit inuolutum corpus eius.
Reliquiæ multæ S,Vincentij.
Dens S.Laurentij.
S.Leodegarij.

S.Pro

S. Proiecti.
S. Marini.
S. Victoris.
SS. Coſma & Damiani.
SS. Geruaſij & Protaſij.
S. Deſiderij.
S. Romani.
De oſsibus SS. Innocentium.
S. Blaſij.
S. Simplicij.
S. Georgij.
S. Chriſtophori.
S. Baudilij.
S. Arcontij Brinocenſis.
S. Cipriani.
S. Dionyſij
S. Iuliani.
S. Theofredi.
SS. Traci & Probi.
S. Andronici.
S. Cyriaci.
S. Cyrici.
S. Iulia matris eiuſdem.
Digitus S. Adriani.
S. Alexandri.
S. Benigni.
S. Troci.
S. Mauritij.

De

S.Domnini.
De Legione S.Mauritij.
De Legione Thebaa.
De S.Antonio.
S.Feliciani.
S. Longini.
S.Veſterij.
S.Ignatij Antioch. epiſcopi.
S.Polycarpi.
S.Saturnini.
S. Nazarij.
S. Apollinaris.
S. Pantaleonis.
S. Mannetis.
SS. Vincentij & Orantij.
S. Cæciliæ.
S. Proculi.
S. Sperati.
S. Iuſtiani.
S. Viatoris.
S. Martini.
S. Nicolai.
S. Bonifacij p.
S. Hilarij.
S. Leonis.
S. Cannati.
S. Antonini.
S. Geruaſij.

Digitized by Google

S.Lucæ Conſtantinopolitani.

De pallio ſancti Philiberti.

Sancti Foræ.

Corpus ſancti Arcontij.

Corpus ſancti Auli.

Stola eiuſdem verſificata.

S. Verani.

S.Venantij ep. Viuar.

S.Adiutoris.

S.Xenati.

S.Cleri.

S.Vrbani.

S.Tutaël.

De veſtimento S.Agathæ.

De oßibus eiuſdem.

Caput ſanctæ Aureæ.

Reliquiæ ſanctæ Baſillæ.

S.Mariæ.

S.Pelagiæ.

S.Teclæ.

S.Eulaliæ.

S.Anaſtaſiæ.

De puluere B.M.Magdalenæ.

De ſepulcro eiuſdem.

Capùt ſanctæ Florinæ V. & M.

De capite vnius vndecim millium virginum.

S.Vrſulæ.

S.Agnetis.

Has

Has omnes beatorum exuuias ſanctè ſeruauerat 64
eccleſia Viuarienſis vſque ad patrum noſtrorum memoriam, cùm Caluiniſtæ illuſas & iniurioſo pede calcatas dederunt ignibus. Quia locus monet; addo corpus S. Oſtiani preſbyteri quondam fuiſſe in æde Sanmartiniana vallis Conſpienſis, ad vnum milliare Viuarij. Verùm de B. viro in omnibus quoque tabulis magnum ſilentium. vnum martyrologium Viuarienſe ita habet. *In territorio Viuarienſi, in eccleſia B. Martini vallis Conſpienſis ad vnum milliare ciuitatis verſus ſeptentrionem, in radice mõtis turris S. Martini, iacet vſque ad præſentem diem ſanctum corpus B. Oſtiani presbyteri cum multis aliis*, &c.

Sunt qui velint Leodegario epiſcopo factum 65
eſſe Viuarij, quod Robertus à Monte ſcripſit in additamentis ad chronicon Sigiberti. *Anno* MCXXIV. *in Viuarienſi eccleſia Norbertus, loci & ordinis Præmonſtratenſis fundator, de fratribus ſuis abbatem ordinare fecit. Vbi cùm ad introitum fratrum malignus ſpiritus hominem quemdam inuaſiſſet, & eum biduum vexaſſet, per virum Dei expulſo dæmone curatus eſt.* Neque amor quo Leodegarius regulares proſequebatur nihil facit, vt exiſtimemus Norbertum accepiſſe Viuarij, & ad inſtituta Præmonſtratenſia ſuſcipienda adduxiſſe ſuos canonicos. Sed ſcilicet vnus Robertus hoc ſcripſit, nullæque cartæ Viuarienſes ſeu epiſcopi, ſeu canonicorũ id

M 2 habent

66 habent. Igitur & iſte Roberti error dicatur, ſicuti aliàs annotaui autorem martyrologij Viuarienſis erraſſe, cùm agens de B. Venantio epiſcopo aſſeruit monachos Benedictinos fuiſſe, qui nunc ſunt canonici. Puto ego vtrumque errorem coortum è moribus clericorum S. Vincentij. Tanta integritate morum erant ex inſtitutione ſuorum antiſtitum, in quibus vidimus coli publicis honoribus ab Eccleſia omnino ad XVII, vt hi Benedictinos, illi Præmonſtratenſes tum fuiſſe arbitrati ſint, cùm nomen ſanctitatis iſti habebant. An tentata quidem, aut etiam cepta res à ſancto Norberto habuit exitus infelices, deſiitque poſt paucos menſes? Verùm hæc aduerſus eos dicta ſint, qui putãt, Robertum, nomine Viuarienſis eccleſiæ ſignificare eccleſiam cathedralem epiſcoporum noſtrorum. Cæteroqui ipſe longè aliud Viuarium loquitur. Audi autorẽ bibliothecæ Præmonſt. l. 2. in vita S. Nortberti l. item 2. c. 23. *Suſcepit eccleſiam requirẽte Leſiardo Sueſſ. epiſc. in Viuarienſi oppido ſuæ diœceſis, quæ inde tranſlata iam Vallis ſerena nuncupatur; in qua pariter certum numerum fratrum conſtituit, eiſque Henricum pietate, doctrina, vita ſanctimonia clariſſimum præfecit.* Sed reuertamur ad Leodegarium epiſcopum. is anno MCXVII. interfuit cõcilio Trenolchiano. Poſt ipsũ Hato epiſcopus fuit in concilio Rhemenſi anno 1119, quo anno plura ſuper ipſo habet Ordericus Vitalis l. 12.

Hato

Poſt

Poſt Hatonem. Petrus *natione Burgundio, vir* 67
vita venerabilis, ſimplex, ac timens Deum, vt lo- *Petrus.*
quitur Guilelmus Tyrius l. 15. cap. 15. factus eſt epiſcopus; & , ſi credimus Quercetano, anno poſtea MCXXXI. ex epiſcopatu Viuarienſi tranſiit ad archiepiſcopatum Lugdunenſem. Petrus venerabilis lib. 2. epiſt. 2. ſic ad eum ſcribit: *De Viuarienſium colle ad Lugdunenſem montem te Diuina diſpoſitio tranſtulit.* Argutè dictum. Sanctus vir alludit ad ſitum præſentem epiſcopij Viuarienſis in colle, & antiquũ Lugdunenſis in monte; vtroque excelſo, ſed hoc altiore.

Petri locum Iançeranus impleuit; ſed quo anno *Ianceranus*
ſedere vel ceperit, vel deſierit non poſſum aſſerere. Anno MCXXXIV. interfuit abſolutioni Guigonis Delphini ab Hugone Rhotomagenſi archiepiſcopo, Legato ſedis apoſtolicæ, ab excommunicatione ob bellum aduerſus Eccleſiam Viennenſem illata. Anno MCXXXVII. dedit abbati Caſæ Dei quaſdam eccleſias. Quia ordo canonicorum qui tabulis ſubſcripſerunt, eſt ſingularis & inſolens, placet eas afferre. *Anno ab incarnatione Domini noſtri I.C.* MCXXXVII. *epacta cõcurrent* VII. *feria & luna* III. *in menſe Octobri, in præſentia bonorũ virorum,* 68.
quorum nomina ſcripta ſunt, ego Ianceranus Viuarienſis eccleſiæ miniſter & ſeruus, ego Lambertus eiuſdem eccleſiæ præpoſitus, ego Stephanus ſacriſta Preſbiter hebdomadarius, ego Lancelinus magiſter,

ego Stephanus Quintinus cantor, ego Petrus Archidiaconus, ego Petrus Ramundi, ego Ramundus Ruffus, ego Rippertus, ego Dalmacius, ego Pontius de Callis, ego Siluius, ego Gerardus Dalmacij, ego Petrus à Cauſco, ego Guilelmus de Vaugo pleno capitulo, communi conſilio fratrum noſtrum. &c.

69 Ecce qui tum erat ſacriſta, is idem erat Preſbyter hebdomadarins; alter Presbyter hebdomadarius (quid enim magiſtrum, quid cantorem afferã?) ſcriptus eſt ante archidiaconum. Sed vides nullum memorari abbatẽ, qui anno MCXXIV. dicebatur impoſitus clero Viuarienſi à S. Norberto, nullum de Præmonſtratenſium regula canonicum, vt ſi nolis audire ſcriptorem Bibliothecæ Præmonſtr. laudatum num. LXVI, certè (quod viris probis non inſuetum eſt) Robertus à monte nimium credulus incertum rumorem pro certa veritate in chronicum ſuum intulerit. Fortaſſe B. Norbertus venit Viuarium, fortaſſe canonici cum eo egerunt de ſuſcipiendis ipſius legibus: in Præmoſtratenſium regulam conceſſiſſe non puto; & id ſentire nihil ſuadet, multa potius auocant ab eo cogitando.

70 *Glaceranus.* Iancerano mortuo Glaceranus fuit epiſcopus; legitur quippe anno MCXLVI. ſediſſe Viuarij, in confirmatione priuilegiorum Eccleſiæ Viennẽſis: & *Guilelmus.* ei ſucceſſit Guilelmus. Hic de nobiliſſimo genere ortus Conradum II. imperatorem ſanguine contin

cõtingebat ; & igitur non difficilè ſumma omnia ſibi & ſucceſſoribus ſuis ab eo accepit,monetam, pedagium, ceteraque iura regalia. Tanto nomine digniſſimus epiſcopus,qui ab Imperatore cognato non expetiit opes,cum ipſo defecturas Eccleſiam ; illas ſibi voluit quæ cum omni poſterorum memoria coæquarentur in epiſcopis ſequentibus. Ecce tabulas Imperatoris.

Conradus Dei gratia Romanorum rex Vuilelmo 71
dilecto cõſanguineo ſuo venerabilis Viuarienſis Eccle-
ſiæ epiſcopo,eiuſdemque ciuitatis clero & populo gra-
tiam ſuam, & bonam voluntatem. Antiqua regni
conſuetudo celebris,& Imperatorum inſtituta regum
Romanorum diſcretionem ſollicitant,quatenus Eccle-
ſiarum vtilitatibus ſtudeant prouidere, clericos de-
fendere, bona illorum ac laudem & gloriam nominis
Chriſti illibata obſeruare, & ne aliqua impiorum ty-
rannide affligãtur maximè operam dare, ſi quæ etiam
eiſdem damna truculentè inferantur, piè & miſericor-
diter reſeruando eadem reſarcire. Imperialia itaque 72
decreta non deſerentes, anteceſſorum noſtrorum cle-
mentiam imitando,tibi venerabilis prætaxatæ vrbis
Vuilelme epiſcope,& per te & Eccleſiæ tuæ,& ſucceſſo-
ribus tuis Viuarienſis vrbis,noſtra regalia concedi-
mus, monetam, pedagium vtraque ſtrata telluris &
Rhodani fluminis, teque quadam prærogatiua con-
ſanguinitatis animo noſtro amplectimur. Concedimus
etiam tibi Dozeram, & quæcumque in regno noſtro

prædeceſſo

prædeceſſorum noſtrorum autoritas, vel quorumlibet pietas principum Eccleſiæ tuæ & anteceſſoribus tuis, caritatis ſtudio conceßit. Verumtamen vt donatio iſta firma & ſtabilis poſteris tuis æternaliter permaneat, paginam præſentem ſigillo noſtro inſignire iußimus. Si qua verò improborum temeritas confirmationem iſtam inquietare præſumat, banno regali ſubiaceat. Huius donationis teſtes eſſe volumus epiſcopos Orolibino Baſileenſem, Pronocardum Buccam Garmarienſem Conſtantienſem, Ancelinum, Arnulphum Cancellarium, Druyenium archidiaconum, Renicianum, ac alios multos, anno ab incarnatione Domini MCXLVI. *anno verò* X. *regni.*

DE

DE REBVS GESTIS EPISCOPORVM VIVARIENSIVM LIBER TERTIVS.

POST Guilelmum Thomas II. fuit epiſcopus. Sedebat anno XIV. Conradi II. regis Romanorum. Fuit is Chriſti quinquageſimus tertius ſupra milleſimum centeſimum, Conradus enim regnare cepit anno milleſimo centeſimo triceſimo nono. Epiſcopus memorandus in paucis. Cùm videret omnium ante ſe præſulum res obliuione ſemiſepultas vnis tabulis contineri quæ appellabantur *carta vetus*, 1 *Thom. II.*

(& non tantùm veteres, vt ipſum nomen præ ſe fert, erant, ſed characteribus exeſis & ferme deletis oculos legentium fugiebant) conſtituit reſtituere, & opere nouantiquo luci reddere; grande ſeu poſteris ſolatium, ſeu maioribus ornamentum. Vtque ſapienter conſtituerat, perfecit animosè & fortiter, atque politicum (Carolus Caluus vocabat puletum) dixit. Audi præfatio-
2 nem viri. *Ego Thomas epiſcopus exemplaui iſtud politicum de aliis vetuſtiſsimis cartulis, quas inueni in cartulario S.Vincentij: & nec tertiam partem potui exemplare, propter nimiam vetuſtatem qua ſunt conſumptæ, anno* XIV. *regnante domino Conrado rege.* Ex iſto politico plurima attuli prioribus libris: & verò epiſcoporum ſeu Albenſium, ſeu Viuarienſium qui ante annum milleſimum vixerunt nulla eſſet memoria, ſi Thomas epiſcopus illud non perfeciſſet. Dignus profectò omninm recordatione laudeque ſæculorum, qui fecit vt prædeceſſorum ſuorum nomen ad poſteriora noſtra-
3 que adeò tempora perueniret. Anno MCLIII. Thomas moritur, & eius locum Guilelmus II. implet. *Guilelm.II.* Eſt carta in archiuo eccleſiæ Anicienſis, qua illius antiſtes traditur conueniſſe cum vicecomite Podicracenſi ex mandato Eugenij III. Romani Pontificis. ea quidem eſt ſine anno, ſed cùm doceat Guilelmum ſediſſe tum Viuarij, & Eugenium Romæ, atque adeo viderimus Thomam ſcripſiſ-

ſe

ſe ſuum politicum anno MCLIII, quo Eugenius deſiit viuere, ſentiamus neceſſum eſt eo ipſo & abiiſſe Thomam, & Guilelmum eſſe initiatum epiſcopatu. Venit in manus meas donatio quarumdam eccleſiarum Abbatiſſæ S. Andreæ Viennenſis anno MCLIV. Exſcriptor eam tribuit Guidoni epiſcopo: ſed errare putabam deluſum initiali nominis litera, quam illis temporibus fere adhibebant ſolam. Cùm G. ſcriptum eſſet, Guidonem ipſe interpretatus eſt, qui debuit dici Guilelmus. ea ſic habet.

In nomine Patris & Filij & Spiritus ſancti. Ego G. Viuarienſis Eccleſiæ epiſcopus & miniſter indignus, rogatu domini Hugonis bonæ memoriæ Viennenſis archiepiſcopi & Bernardi Valentinenſis epiſcopi & aliorum quàm plurimorum, conceſſi & laudaui eccleſiæ S. Andreæ Viennæ & Elizabeth abbatiſſæ ſanctimonialium ſupradictæ eccleſiæ & ſucceſſoribus eius, omnia beneficia quæ ſub ditione epiſcopatus noſtri poſſident vel poſſidere debent, videlicet eccleſiam S. Martini de Villa Dei cum appendentiis ſuis, eccleſiam S. Mauritij de Eſteclis cum appenditiis ſuis, eccleſiam ſancti Euſtachij de caſtro Lanas cum parochia & appenditiis ſuis, eccleſiam ſancti Deſiderij vltra Ardechiam cum appenditiis ſuis, eccleſiam S. Petri de Vaycas cum appenditiis ſuis, eccleſiam S. Marcelli de Bergalia cum appenditiis ſuis. Inſuper eccleſiam in honore S. Crucis Viuarij antiquitus fabricata cum antiqua 4

dignitate ſua & beneficiis. S.Letij. S. Cros canonici & archipresbyteri. S.magiſtri Lantelmi. S. Stephani Gilij ſacriſtæ & Martini hebdomadarij & archipreſbyteri.S.Raimundi Agonis.Si quis hanc noſtrã paginam temerario auſu infringere vel infirmare voluerit, cum Iuda proditore & eius ſequacibus damnatus in perpetuum extremo ſupplicio condemnetur. Acta anno ab incarnatione Domini MCLIV.

5 *Raimund.* Poſt Guilelmum ſedit Raimundus ex priuilegio quod Fridericus I. conceſſit ciuibus Viuarienſibus.Guilelmus archiepiſcopus Ebredunenſis anno MCLVIII. Diæ in monaſterio S. Marcelli dat ei villam Vallis Vinariæ,cum ſuis eccleſiis & omnibus ad eccleſiam villamque pertinentibus; & anno MCLX. Vſſellum Bernardus de Vſſello, quod tamen poſtea recipit ſeruandum obſequio clientari. An peruenerit ad annum MCLXX. non inuenio. Certè vidi ego tabulas quibus anno MCLXXI. die II. Nouemb. Robertus Alba anno I. *Robertus. Alba.* epiſcopatus *prædeceſſorum donationem confirmans* tradit Rotberto priori S. Medardi eccleſiam S. Montani, & ædiculam S. Mariæ in eodem vico poſitam, cum decimis primitiis, oblationibus, agris, domibus,& aliis omnibus ad eas pertinentibus ſub cenſu ſolidorum x. in ſynodo Octobris, & denariorum IV. in ſynodo Maij, ac denique librarum x. ſolidorum IV. & cartalli olei oliuarum dominica viceſima.

Digitized by Google

Robertus non fuit diu in epiſcopatu. Nicolaus 6 *Nicolaus.*
poſt eum ſedit annos omnino XXX. Quæ ab illo fortiter & ſapienter pro epiſcopatu geſta, ad me peruenerunt, accipe. Anno MCLXXVII. habuit literas à Friderico I, quibus imperator confirmat data Raimundo epiſcopo per literas mihi ignotas, & ſubiicit in hæc verba. *Conceſſimus vniuerſa regalia, cunctaſque poſſeſſiones, quæ vel quas ex antiqua vel moderna liberalitate regum vel imperatorum, munificentia principum, oblationibus fidelium iuſtè & rationabiliter hactenus tenuit & poſſedit. De quibus quædam propriis duximus exponenda vocabulis, ſcilicet monetam, pedagium vtraque ſtrata, telluris videlicet & Rhodani, & quæcumque alia regalia ad eandem pertinent eccleſiam, ſalua tamen imperiali iuſtitia. Præterea ſtatuimus, vt præfata ciuitas & eccleſia, de libertate cameræ noſtræ decreta, nullo vnquam tempore aliquem excepto ſuo pontifice dominum habeat & poſſeſſorem.* Nobile munus. Sed vt 7
epiſcopus voluit vnus dicere ius Viuarij, vt aduerſariũ ſenſit Comitem Toloſanum. Nolo ego, neque locus poſtulat dicere, quid veræ poteſtatis habuerint Comites Toloſani in illam ciuitatem. Scio Bertrandũ Raimundi filium anno MLXXXXV. cùm duceret Electam coniugem (alij vocant Elenam, Ordericus Vitalis in hiſt. eccl. l. XIII. Helam) dediſſe illi in ſponſalitium munus & alia, *& Viuariũ ciuitatem cum Comitatu &* pro id. *epiſcopio.*

Igitur neque miror Raimundum, annis poſt Bertrandum LXXX. & quod excurrit, aduerſatum Nicolao epiſcopo, cùm ex Friderici tabulis voluit vnus dominari Viuario. Contentio tenuit plures
8 annos; & alia porro erant ipſius capita. Robertus archiepiſcopus Viennenſis rem aliquando compoſuit in his voces. *Comes in perpetuum remittit epiſcopo Nicolao, & omnibus ſucceſſoribus eius, & Eccleſiæ quidquid petebat, vel petere poterat in ciuitate Viuarij: nec debet ius vel feudum eccleſiæ aliquem acquirere ſine conſenſu epiſcopi & eccleſiæ. Et propter hoc Nicolaus epiſcopus & eccleſia donauit ei iura, quæ habent in caſtello de Gorepera & eius mandamento, exceptis eccleſiis, & earum pertinentiis, & quidquid habent in caſtello de Aygueze & eius mandamento. Præterea donauit ei centum marcas argenti. Et ſciendũ quòd de eo, quod habet Comes in villa S. Marcelli, debet facere iuſtitiam epiſcopo & eccleſiæ per manum D. archiepiſcopi Viennenſis ante Pentecoſtem. Hæc ſcripta ſunt vltra Burgum S. Andeoli & Paludem anno* MCLXXXXIII. *menſe Maio.*

9 Quoniam aliæ contentiones ſolent ex aliis ſeu verè, ſeu ad ſpeciem compoſitis exoriri, factũ eſt vt qui ſemel diſſenſerant ab inuicem Nicolaus Epiſcopus Viuarienſis & Raimundus Comes Toloſanus, etſi coueniſſent inter ſe, non difficilè rurſus contenderint. Argenti fodinæ (argenterias vulgò dicunt ſcriptores veterũ cartarum) diuiſerunt

runt concordes animos. Eas epiſcopus aiebat omnes eſſe ſui iuris, & nonnulla porro ad illas, ſeruando ſcilicet argento effoſſo, caſtra. Raimundus è contrario ſibi & horum aliqua, & illarum non modicam partem aſſerebat. Aimarus Pictauienſis & Bermundus de Anduſia, appendices diſſidij, ſibi aſſumebant aliquid earumdem rerum. Lis diu agitata denique viſa eſt componi anno MCLXXXXVIII. communiſſima omnium voluntate. Quia poſt aliquot annos excitata non 10
ſemel eſt controuerſia, exiſtimaui operæ futurum non leue pretium, ſi tabulas compoſitionis recitarem. Ex illis intelliges antiquam contentionem variis quondam modis ſopitam fuiſſe; verùm ij ad me non peruenerunt: neque etiam hactenus reperi è quibus fontibus duceretur ius epiſcopi Viuarienſis ad fodinas argenti, an ex peculiari munere alicuius viri qui eas poſſideret, an ex communi conceſſione regalium à Conrado II. & Friderico I. Fuerat equidem illi cum ſuis canonicis rixa ſuper decimis argenti effoſſi, & Iarentus epiſcopus Dienſis eam porro compoſuerat anno MCLXXXXVII, ſed de ipſis fodinis contendiſſe non inuenio. Super illis decimis Iarentus ita edixerat. *Omnium argenteriarum quæ in toto* 11.
Viuarienſi epiſcopatu apparent, vel in futurum apparebunt decimæ, ſiue in parochiis eccleſiarum quas canonici ſimiliter ſuas eſſe dicunt, ſiue in parochiis alia-

rum

rum eccleſiarum, vel vbicumque in toto Viuarienſi epiſcopatu apparuerunt, communes ſint inter epiſcopum & canonicos; vt in eis duas partes epiſcopus, canonici verò tertiam excipiant. Hugo etiam Duiſſel aliquam fodinarum partem olim conceſſerat epiſcopo, temporibus ignotis mihi. Sed enim verò quis primus fodinas omnes argenti, quis primus ad eas Argentariam pagum, aut Seguillerias caſtrum præbuerit, quæ ad me peruenerunt

12 cartæ non habent. Hic Hugo videtur fuiſſe conſanguineus Bernardi de Vſſello (ſi quid tamen nomini concedendum eſt) qui anno MCLXII. Vſſellum gentilitium pagum tradiderat Raimundo præſuli, vt in epiſcopum pietas dicenda ſit ad illum deſcendiſſe cum ſanguine. Sed veniamus ad tabulas pactorum Nicolai epiſcopi cum Raimundo Toloſano, Aimaro Pictauienſi, & Bermundo Anduſiano. Cauſæ rixarum erant Argentaria ſeu Segualleriæ caſtra, fodinæ argenti in Segualleriis, Chaſſiers, Taurians, & aliæ innominatæ à Lende amne ad Taurians locum, & à Breuz riuo vſque ad Chaſſiers item locum. Ipſi per ſe ſopiuerunt totam litem ſequentibus articulis.

13 *Controuerſia vertebatur inter D. Raimundam Comitem Toloſanum ex vna parte, & D. Nicolaum epiſcopum Viuarienſem & Ademarum Pictauienſem & Bermundum de Anduſia ex altera. Petebat*

ſiquidem

Digitized by Google

ſiquidem prædictus Comes ab eis caſtrum de Segualeriis, & totam argentariam de ſegualeriis & de Chaſſiers & de Taurians, hæc omnia ad ſe pertinere. Quod prædicti epiſcopus & A. & B. de Anduſia negabant. Tandem poſt longas diſſenſiones & contentiones, conſenſu & voluntate ipſorum, ſopita eſt inter eos prædicta controuerſia in hunc modum. Caſſatis quidem priùs cauſa tranſactionis omnibus donationibus & conuentionibus, & in irritum deductis, quæ priùs facta fuerant ſuper argentariis & caſtro prædicto, inter prædictum epiſcopum & A. & B. de Anduſia, prædictus Epiſcopus conſenſu capituli Viuarienſis præſentibus & conſentientibus prædictis A. & B. de Anduſia per ſe & per ſucceſſores ſuos in perpetuum donauit, conceßit, & laudauit in feudum d. R. Comiti Toloſano & ſucceſſoribus ſuis, medietatem caſtri de Segualeriis, & medietatem totius argentariæ de Segualleriis & de Chaßiers & de Taurians, & medietatem in omnibus argentariis quæ modò apparent, & in futurum apparebunt, à flumine Lende vſque ad Taurians, & à riuo Breuz vſque ad Chaſiers, ita vt percipiat d. Comes medietatem omnium prouētuum, qui ex eis procedunt, & in futurum procedent, & redituum ſcilicet in hominibus, in firmanciis, iuſtitiis, furnis, molendinis, farnariis, bannis, toltis, tallis, & quiſtis, leudis, mercatis, & in omnibus exactionibus iuſtis ſeu iniuſtis; & in omnibus omnino reditibus ſeu prouentibus, qui in eis apparent vel apparebunt, vel quomodocumque à

quocumque excogitari poterunt, exceptis decimis, quas
ſibi retinēt Epiſcopus & Eccleſia, eas tamen accipient
ſicut accipere conſueuerunt, ſcilicet decimam decima-
14 *rum. Sciendum verò quòd de decimis, quas aſſerunt*
totas Epiſcopus & Eccleſia ad ſe pertinere, non exigēt
ampliùs in argento & mina, niſi cum conſenſu capituli
Viuarienſis & prædictorum R. Comitis & B. de An-
ſia & A. Pictauienſis, & exceptis his quæ Hugo
d'Viſſel reliquit eccleſiæ Viuarienſi, in quibus nihil
ei donat. Et propter hæc d. Comes prædictus fecit fide-
litatem Epiſcopo & iurauit, & debet defendere Eccle-
ſiam prædictam & canonicos & clericos, & res & iura
eiuſdem eccleſiæ, & promiſit quòd non acquiret ali-
quod caſtrum vel partem caſtri, feudum vel partem
feudi prædictæ Eccleſiæ abſque cōſilio Epiſcopi & cano-
nicorum eiuſdem Eccleſiæ, & reddet caſtrum de Ar-
gentaria pro recognitione tantùm; mutato Epiſcopo
vel Comite. Eadem facere debebunt omnes, qui ei ſuc-
cedent in hoc feudum. Eodem pacto & eadem lege &
conueniētia, præſentibus & conſentientibus D.R. Co-
mite Toloſano & B. de Anduſia prædictus Epiſcopus
cum conſenſu & voluntate Viuarienſis capituli in
perpetuum donauit, conceſſit, laudauit in feudum
Ademaro Pictau. tertiam partem alterius medietatis
15 *prædictarum argentariarum & prædicti caſtri*, &c.
Eodem modo & eadem lege & conuenientia præſenti-
bus & conſentientibus D. R. comite Toloſano & A.
Pctiau. prædictus Epiſcopus cum conſenſu & volun-

tate

tate Viuarienſis capituli in perpetuum donauit, conceſsit, laudauit in feudum B. de Anduſia. tertiam partem alterius medietatis prædictarum argentariarum & prædicti caſtri, &c. *Reliqua tertia medietate eiuſdem ſibi retenta,* &c. *Sciendum autem quòd ſi Comes prædictus túrrim ibi facere voluerit, prædictus Epiſcopus & A. & B. de Anduſia poterunt facere inſimul turrim eiuſdem altitudinis & eiuſdem ſpiſsitudinis, & è contrà. Vel ſi nollent tres conſentire, poſſent facere duo: vel ſi non duo, poſſet facere vnus ſolus. Sciendum quoque quòd de his quæ Hugo d'Viſſel dicitur reliquiſſe Viuarienſi Eccleſiæ debet dici, & ſecundum quod ius dictauerit inter eos perſequi debeat Eccleſia Viuariēſis & B. de Anduſia, & Epiſcopus & Haſtafracta & P. Vvillelmi frater eius. Item ſciendum quòd quidquid habebat B. de Anduſia in argentariis, antequam eſſet caſtrum ædificatum, ſcilicet quod habuerat à Vvilelmo de Baladuno, & ab Haſtafracta, & quod habebat in Fumpa, habebit hoc totum præcipuum, exceptis iuſtitiis & ceteris quæ ad dominationem pertinent. Item quidquid de cetero acquirent Epiſcopus, & Comes, & A, & B. de Anduſia* 16 *ſimul vel ſeparatim in argentariis quocunque modo, vel quocunque titulo, communicabitur inter omnes, pretio tamen infra annum emptori, ſi emptum fuerit, reſtituto. Præterea ſciendum quòd ſi probauerit Epiſcopus eſſe feudū ſuum, quod Stephanus de Taurians donauit Comiti, habebit Comes prædictus quartam*

partem argenti tantùm ab Epiſcopo quod inde exibit: Quòd ſi non probauerit, habebit Comes in alodium. Stephanus tamen ſiue probauerit Epiſcopus, ſiue non, nullum damnum patietur vel pœnam, propter donationem quam fecit Comiti. Sciendum præterea quòd propter compoſitionem iſtam ſeu tranſactionem, nihil mutatur vel diminuitur Comiti prædicto in denariis, qui antè percipiebantur in ſingulis marchis nomine ipſius, &c. *Acta ſunt hæc omnia apud Albenacum in platea ad trabem anno ab incarnatione Domini* MCLXXXXVIII. *menſe Iulij, præſentibus B. Bonello*, &c. *Eodem anno & eodem menſe, poſt paucos dies, prædictus Comes propter hoc feudum ex conuentione & debito fecit hominium S. martyri Vincentio ſuper altare ipſius, apud Viuarium in eccleſia maiori, Epiſcopo tenente catenam circa collũ eius, dum oſcularetur altare; & recognouit omnia ſupradicta, & ſucceſſores ſuos omnes promiſit ita facturos & obſeruaturos, præſentibus ſupraſcriptis canonicis & B. Tricaſtrenſi epiſcopo, Iordane archidiacono S. Pauli, G. de Bordels, Guarino de Randon, P. Agulans vicario, Vvilelmo........ & multis militibus, & populo Viuarienſi.*

17 In iſtis conuentionibus caſtrum de Argentaria euidenter traditur eſſe caſtrum, quod in ſuperioribus aſſeruerant eſſe medietatem caſtri de Segualleriis; & iam olim fuiſſe in clientela Epiſcopi Viuarienſis. Cùm autem hic Toloſanus Comes qui Raimundus ſenior appellatur, fuiſſet poſt ali-

quot

quot annos damnatus hæreſeos Albigenſium & eius res omnes cis Rhodanum proſcriptæ, iſtud caſtrum Epiſcopo Viuarienſi ceſſit ex Nogerio in hiſtoria Toloſana. Sed vide profeſſionis clientelaris genus inſolens. Raimundus Comes catena circumpoſita collo, quam manu tenebat Nicolaus Epiſcopus, & oſculo dato aræ, poſt promiſſam obſeruationem pactorum ſuperioribus articulis comprehenſorum, ſe dicit clientem S. Vincentij. Cur circa collum poſita fuit illa catena? 18
certè capita conuentionis cum Epiſcopo nihil habent ſuper ea. Cùm Raimundus poſt aliquot annos iterum rixatus eſſet cum Burnone epiſcopo, & ad pacta cum eo rediiſſet, id poſitum fuit in articulis pacis, vt referam ſuo loco. Atque hoc facit, vt putem ritum inſolentem ac inauditum principio quidem ex pio animi ſenſu adhibitum à comite Toloſano, ſed poſtea ne quid minùs haberent poſteriores conuentiones, poſtulatum ab antiſtite. Nam ego quidem nunquam dixerim ſuſceptum in pœnam ſcelerati facinoris, quando nullum huius veſtigium eſt in tabulis. Peccauit equidem poſt aliquot annos Raimundus, cùm præbuit auxilium Albigenſibus, & in eorum errores abiit; ſed ad hunc vſque annũ MCLXXXXVIII. omnium eiuſmodi criminum puriſſimus erat; & vbi poſt ſuſtentatam hæreſim ſeſe reddidiſſet Eccleſia, nihil eiuſmodi ab ipſo vel poſtulatum

19 vel ſuſceptum legimus in pœnam criminis. Nam quòd pertinet ad oſculum altari Sanuinçentiano datum à Comite, ſolitum illud erat in donationibus ſacris, vt annotauit Saniulianus in antiquitatibus Cabilonenſibus. Fuit etiam cùm terræ donatæ modicum quid, manu vel extremo pallio receptum, ſuperponeretur altari, iuuante fulcienteque munus epiſcopali manu; & donandi ritum ſcotationem appellabant. Audi Innocentium III. archiepiſcopo & cap. Lug. habeturque c. ex literis de conſuetudine. *Proponitis quòd in huiuſmodi donationibus modicum terræ conſueuit in manu accipere, vel in extremitate pallij, quod manu prælati Eccleſiæ ſuſtinetur, aut ſuper altare ponendum, &c. huiuſmodi, ſignum quod ſcotatio dicitur, non tam factæ donationis, quàm traditæ poſſeſſionis ſit euidens argumentum.* Hîc Boſquetus ad regiſt. XIII. Innocentij III. epiſt. LVII. pro Lug. id. Lugdunenſi, Lundeſem legit & Danorum fuiſſe iſtam conſuetudinem ait. Fuit etiam qui ceſpitem, cui viridis ramus infixus erat, ſuper altari poneret apud Miræum I. diplom. c. 50. & quidem caligula contentum ex tabulis Beſuenſibus anno MXXXI. Nolo

20 vnum quid prætermittere à Nicolao epiſcopo piè pro Cartuſianis Bonæ fidei factum. Canonici de Charaix exigebant ab illis decimas, & ipſe ſoluit eos onere. Anno quidem MCLXXIX. quarto idus Oct. Rocberto priore Bonæ fidei dat *Eccleſiam*

ſiam

ſiam de Fabras eccleſiæ de Charaix, excepto cartone decimarum & iure epiſcopali, ſub tali conditione, vt decimas, illas quas eccleſia de Charaix, ſiue poſſeſſiones quaſcumque huc vſque poſſidebat, infra terminos Bonæ fidei, tam præſentibus quàm futuris concederent. Anno autem MCLXXXVII. primo Oct. Iarentone priore dat eccleſiam de Geneſtella eidem eccleſiæ de Charaix *decimis & epiſcopali iure retentis, exceptis quas præfatæ eccleſiæ habitatores Epiſcopi conſilio acquiſierunt. Et ideo*, ſubiungit Nicolaus, *eccleſia de Charaix mihi & capitulo Viuarienſi decimas & cetera iura eccleſiaſtica, quæ huc vſque poſſedit infra ſubſcriptos terminos Bonæ fidei qui conſtituti ſunt in parochia S. Martialis, exceptis agris propriis, tribuit & conceſſit. Nos verò de dilectione & pietatis intentu iſta habitatoribus Bonæ fidei, canonicis de Charaix laudantibus, donauimus, & in perpetuum habenda conceſſimus. Sciendum tamen quòd fratres Bonæ fidei in poſſeſſionibus infra dictas contentis, quas nondum acquiſierunt, niſi decimam decimarum ad præſens non accipient: poſtquam verò ipſas poſſeſſiones acquiſierint, decimas plenariè poſſidebunt.* Hactenus dictum ſit ſuper Nicolao Epiſcopo.

Berno ſeu Burno vir fundatæ mentis, & rerum 21
epiſcopalium curator attentus Nicolao ſucceſſit. Vornonem ſeu Vvrnonem dictum quoque putabam, litera V, poſita pro litera B, vti etiam

nunc

nunc Vaſcones paucique alij pronuntiant. Primo enim de Valent. Epiſcopis num. XLII. notaui x. Viuarienſem epiſcopum anno MCCIX. egiſſe cum Archiepiſcopo Viennenſi & Epiſcopo Dienſi, vt Humbertus antiſtes Valentinus conueniret cum ſuis ciuibus, quo anno epiſcopatum habebat Burno: ſedit enim ab anno MCCVI. vſque ad annum MCCXX, aut MCCXXI: ſcilicet anno MCCVI. dicitur Electus Viuarienſis & alibi, & in homagio Guidonis de Caſtronouo. Anno MCCIX. accipit à Geraldo Ademari caſtrum Rupiſmauræ, ad æternum nomen pietatis Ademarorum: ſed homagio viri contentus acceptúm ei reſtituit futu-
22 rum epiſcopale feudum. Parque aliquid pergit facere anno MCCX. cùm enim III. calendas Auguſti accepiſſet à Raimundo de Charlas caſtrum & mandamentum de Maler, atque XVIII. cal. Decembr. Balmam à G. de Balma, vtrumque caſtrum ipſis reſtituit, vno homagio ſibi & ſucceſſoribus ſeruato. Magna proculdubio & illuſtribus exẽplis cõteſtata vigebat in viro virtus. Nam quid aliud commouit nobiles viros ad caſtra, vt ita loquar, auellenda à ſua gente, & in Eccleſiam, è qua numquam tollerentur conferenda? Sed hunc annum fecit memorabilem conuentio Bur-
23 nonis Epiſcopi cum Raimondo Comite Toloſano. Quæ Nicolaus epiſcopus cum eo per egerat, ſeruare nolebat Comes, & porro alia non pau-

ca

ca ſuper argentariis aliiſque peccabat in epiſcopum tanta pertinacia, vt legatus ſummi pontificis non potuerit reddere officio ſuo, Sed denique Raimûndus Vticenſis epiſcopus quem Innocentius III. poſteà euexit ad archiepiſcopatum Narbonenſem viſus eſt rem confeciſſe. exſcribo pactorum tabulas, quoniam eunt per omnia offenſionis capita, neque apertioribus quàm ipſæ ſcriptæ ſunt verbis, rei totius hiſtoria proponi à me poſſit.

Controuerſia vertebatur inter D. B. Epiſcopum & Canonicos ex vna parte, & D. R. Comitem Toloſanum ex altera. Conquerebatur ſiquidem D. epiſcopus & canonici Viuarienſes de caſtro de Faniau ædificato à D. comite, quod aſſerebant in ſuo ſolo ædificatum ad ſe pertinere. Item quod feuda illorum acquiſierat, videlicet in argentaria vnam ſetzenam à Stephano de Taurians, alteram à Pontio de Rochaforti, caſtrum de Alſaz, turrim Petri de Vernone de Monteregali, caſtrum S. de Taurians de Monte Briſonis. Item dicebant quòd quidquid acquiſierat in Sumpa & in aliis reditibus, iniuſtè poſsidebat vel percipiebat prædictus comes, aſſerebat prædictus epiſcopus eum iniuſtè, ſicut alodium Viuarienſis eccleſiæ, acquiſiſſe. Reuocabant etiam prædicti epiſcopus & canonici cõpoſitionem factã inter Nicolaum bonæ memoriæ quondam Viuarienſem Epiſcopũ & Raimundum comitem patrem eius: & idcirco pe- 24

tebant ſibi reſtitui caſtrum de Aigueze & de Gurgi-
petra, & de Remolinis, & ducentas marcas argenti,
& ſex denarios quos in marca argenti percipiebat in
argentaria nomine compoſitionis. Aſſerebant etiam
quod pater ipſius comitis & ipſe comes & baiuli eo-
rum & Aragonenſes in argentaria & alibi in Viua-
rienſi multa damna intuliſſent, ſuper quibus ſatisfa-
25 *ctionem ſibi fieri poſtulabant. E contrà conquereba-*
tur D. Comes prædictus, quòd inſtrumentum quod
factum fuerat inter ipſum & D. Nicolaum bonæ
memoriæ quondam Viuarienſem epiſcopum & eiuſ-
dem eccleſiæ canonicos, ſuper compoſitione facta inter
eos de argentaria nollet, cùm ex parte teneretur, ſi-
gilli ſui numine roborare. Ecce contentionis ſemi-
na, è quibus intelligis Raimundum comitem
Toloſanum noluiſſe hactenus obſignare ſigillo
articulos conuentionis cum epiſcopo Viuarienſi
ſcriptos anno MCLXXXXVIII. hic ille eſt Raimun-
dus Conſtantiæ & aliis facinoribus, & Albigen-
ſium erroribus nobilis, patrem habuit Raimun-
dum Faidæ; ſic enim ad diſcrimen appellantur
ex matribus. Quæ memorata ſunt capita pacis
Raimundi Faidæ cum Nicolao epiſcopo, ea non
inuenio: ſequuntur articuli vniuerſæ contentioni
26 ſopiendæ conſtituti. *Tandem lite ſuper his omni-*
bus conteſtata coram legato romanæ curiæ V. Re-
gienſi epiſcopo & magiſtro Thediſio à ſummo pontifi-
ce delegatis, D. epiſcopus & Canonici Viuarienſes, &
D. comes

D. comes prædictus compromiſerunt ſuper his omnibus in D. R. epiſcopum Vticenſem, coram quo prædicta lis in controuerſia amicabili compoſitione partibus inter ſe vltro conuenientibus terminata eſt in hunc modum.

Quando audis Regienſem epiſcopum & Thediſium canonicum Genuenſem à ſummo pontifice delegatos, ne cogita miſſos huic liti componendæ: ad res Albigenſium cognoſcendas, & & ipſi & alij miſſi fuerant, ex Italia quidē Thediſius cum Milone ingentium animorū viro; è Gallia vero, vt habes apud Valiſſarnēſem cap. XLVIII. Fulco Toloſanus, Raimundus Vticenſis (adde memoratum Regienſem) epiſcopi, & Abbas Giſtercienſis. Cæſo enim Petro de Caſtro- 27
nouo legato etiam apoſtolico, Toloſanus comes & Abbatis illius & aliorum legatorum acerbitatem queritatus eſt, petiitque ab Innocentio III. virum è domo pontificia ad ſe mitti, futurum aiens vt is ſeu ex inſtitutione omnium integerrima ſeu, aliis ex capitibus, tanto malo vnus medicinám inueniret; & pontifex quod petebatur non negauit, Milonemque Romanum clericum ac Thediſium Genuenſem canonicum miſit, ad legationem additis alio tempore aliis. Iam hi ad contentionem epiſcopi Viuarienſis cum Toloſano comite animum neceſſariò admouent. Primùm Nicolaus, deinde Burno antiſtites ſancti

viri rem chriſtianam toto epiſcopatu ita gerebant; multùm connitentibus ſuppari pietate canonicis, vt nulla Albigenſium veneni vis Viuarienſium vllam partem vnquam afflauerit. Tolo-
18 ſanus verò comes, & Petrus Aragonum rex Toloſani vxoris frater, aduerſus epiſcopum & canonicos inſurgere; & alibi tota regione & per argentarias cladem inferre. vno & altero etiam poſt hæc anno, Ademarus Pictauienſis, additamentum turbarum, ſua per Viuarienſem epiſcopatum caſtra, quæ non pauca tenebat, muniuit ad aliquod præſidium Albigenſium: & igitur cùm Milo & Thediſius veniſſent in Prouinciam, principio Toloſanus comes omnibus lætitiis exultauit, arbitratus ſe non difficilè impoſiturum Italis turbarum Gallicanarum ignaris. Sed eo gradu depulſus per ſinceras religiones ſanctitatemque virorum & illos auerſatus eſt, & ad nulla ſua negotia, res etiam Viuarienſes adhiberi noluit: eaque cauſa fecit vt Regienſis quoque epiſcopi iam cum Thediſio diu à pontifice legati conſilia neglexerit, malueritque ad Raimundum epiſcopum legationi pontificiæ recens additum ſe admouere. Eo faciente conuenit cum Burnone epiſcopo in capita quæ ſequuntur.

29 *Conuenit ſiquidem inter eos quòd D. Burno Viuarienſis epiſcopus remiſit & garpiuit prædicto D. Comiti & ſucceſſoribus ſuis in perpetuum petitionem quam*

faciebat

faciebat ei ſuper caſtro de Faniau in feudum ſecundum formam infrà ſcriptam. Inſuper donans ei in feudum partem ſuam caſalis, quam habebat iuxta caſtrum prædictum; & concedens & approbans eidem ſub eadem forma quidquid à B. de Anduſia ſeu Petro Bremundi filio ei ab A. Pictauienſi in eodem caſali poterit acquirere. Conceſſit inſuper eidem comiti, vt prædictum caſtrum ædificare ad libitum ſuum valeat. &c. *Prætereà ſoluit & garpiuit prædictus epiſcopus prædicto comiti petitionem, quàm faciebat ei de caſtro d'Aigueze, de Gurgipetra, & de Remolinis, & de ducentis marcis argenti, & de ſex denariis quos percipit in marca argenti, quæ omnia habuerat ex compoſitione facta inter Nicolaum quondam Viuarienſem epiſcopum & R. comitem patrem eius, & remiſit ei omnes petitiones & actiones ſupradictas & omnia maleficia & omnia damna* &c. *Prætereà prædictus epiſcopus conceſſit eidem* 30
comiti & confirmauit & laudauit in feudum ſecundum compoſitionem factam inter D. Nicolaum quondam Viuarienſem epiſcopum & ipſum comitem de argentaria &c. *Et propter hoc D. comes prædictus debet facere fidelitatem* &c. *Et debet caſtrum de Faniau de argentaria reddere prædicto epiſcopo pro recognitione, tantùm mutato domino hinc & inde. Ad hæc D. comes prædictus reddidit prædicto D. epiſcopo vnam ſetzenam, quam ſibi acquiſierat à Stephano de Taurians de feudo de Taurians, retenta*

Digitized by Google

ſibi quarta parte ex conceßione D. Nicolai quondam Viuarienſis epiſcopi. Item reddidit ei vnam ſetzenam, quam acquiſierat à P. de Rochaforti de feudo de Taurians. De feudo autem Maleti & Montis Briſonis, & de feudo Petri de Vernono & de Alez debuit probare epiſcopus Viuarienſis coram D. prædicto Veicenſi epiſcopo &c. *ad Eccleſiam Viuarienſem pertinere* &c. *Item D. prædictus comes donauit, conceßit, garpiuit prædicto domino epiſcopo etiam partem de iis omnibus quæ in ſuprà, vel in eius pertinentiis poterit retinere* &c. Poſt aliquot
31 minutos articulos ita ſequitur. *Ad hæc D. comes prædictus per ſe & per ſucceſſores ſuos iurauit ſuper ſancta Dei euangelia manu tacta fidelitatem domino B. Viuarienſi epiſcopo & ſucceſſoribus eius, adiiciens eidem iuramento pro ſe & ſucceſſoribus ſuis quòd vniuerſa & ſingula quæ ſuprà continentur ipſe, & ſucceſſores ſui prædicto epiſcopo & ſucceſſoribus ſuis & Eccleſiæ Viuarienſi ſeruabunt bona fide perpetuo illibata, & quòd propter hoc feudum, hominium faciant martyri Vincentio ſuper altare ipſius, apud Viuarium in eccleſia maiori, epiſcopo Viuarienſi tenente catenam circa collum eius dum oſculabitur altare* &c. *Adiecerunt etiam epiſcopus & comes prædicti & promiſerunt ſibi inuicem quòd pro prædicta compoſitione inuiolabiliter obſeruanda dabunt ſibi inuicem fideiuſſores Pontium de Montelauro & Draconetum de Monte Dracone & meliorem partem hominum de*

Argenta

Digitized by Google

Argentaria .... Quòd ſi alteruter prædicta pacta infregerit & ad commonitionem &c. *Prædicti fideiuſſores tenebuntur iuuare conquerentem contra infringentem, modis omnibus, donec conquerenti ab infringente fuerit ſatisfactum, ad cognitionem quatuor amicorum, quos communiter ambo elegerint, & quinti quem elegerit epiſcopus Viuarienſis conſilio communi quatuor amicorum. Acta ſunt hæc omnia anno ab incarnatione Domini* MCCX. *idibus Auguſti apud Burgum S. Saturnini in camera prioris eiuſdem Burgi* &c. ſequuntur nomina teſtium & approbatio capituli Viuarienſis facta Viuarij XXVI. Calend. Septembris. Quare Burno ſecutus Nicolaum Aigueſium caſtrum & alia reliquerit comiti Toloſano inuenire non potui: à quo & quam ob cauſam illi ſex denarij dati fuerint, accipe ex carta ab Roberto archiepiſcopo Viennenſi, ac proinde ante annum MCLXXXVI. ſcripta, Robertus enim obiit anno MCLXXXXV. 32

Notum ſit omnibus quòd Raimundus comes Toloſanus remittit omne ius quod ſibi competit ſiue iure ſuo, ſiue iure aliunde ſibi acquiſito in argentaria de Taurias, & in argentaria de ſigilleriis, & in argentaria de Chaſſers; & accipit eos in fide ſua nunc & in perpetuum quòd non decipiat eos, nec aliquam violentiam eis faciat, nec caſtra ſiue munitiones eis auferat, neque nouas in argentariis vel ſuper argentarias faciat, nec alij facienti auxilium vel conſilium præbeat 33

præbeat, & dominos de argentariis & res eorum & homines ibi manentes & venientes in argentarias, & redeuntes debet manutenere & defendere de ſe & de ſuis, & de gentibus extraneis, nec debet aliquid acquirere de feudo eccleſiæ per donationem, per venditionem, per pignorationem, vel alio aliquo modo. Et propter hoc epiſcopus & domini de argentariis donant ei ſex denarios pogiſios in ſingulis marcis quæ percipiebantur in argentariis, exceptis decimis epiſcopi, & Eccleſiæ, & dominorum. homines tamen vltra ſex prædictos denarios dabunt quantum facit computatio prædictarum decimarum. Et ſciendum quòd domini de argentariis iurabunt & baiulos ſuos iurare facient, quòd prædictos denarios ſine aliqua retentione & diminutione fideliter ei reddent, & quando ſuas decimas diuident, certiorare debent illum cui comes reddi voluit. Ad huius pacti confirmationem & teſtimonium D. Robertus archiepiſcopus Viennenſis præſentem paginam ſuper hoc factam ſigillo ſuo ſignauit. Raimundus hic Toloſanus comes, fuit qui Faidæ dicitur; Raimundus enim Conſtātiæ filius adiit principatū an. MCLXXXXVI. Sed hactenus ſuper hac tota re dictum ſit, redeamus ad Bernonem epiſcopum.

34 Anno MCCXII. accipit à Le. Bremundi de Salue & Vñ fratre eius, quæ cum ipſo erant in controuerſia: & ambo hi fratres fatentur ſe ab illo habere omnia quæ poſſident in argenteria.

Anno

Anno MCCXIIII. B. Deſiderius antiſtes Dienſis adiit Fridericum II. imperatorem, vt monebam L. II. de Valent. epiſcopis num. LXIII, & fecit vt Bernoni confirmaret ea omnia quæ Fridericus I. olim præbuerat Raimundo epiſcopo Viuarienſi. Sed nolo prætermittere in illa Bremundorum fratrum carta pro Bernone Vernonem ſcriptum eſſe, litera V. poſita pro litera B, vt alibi quoque factum dixi num. XXI. Denique, vt hoc addam, Honorius pontifex Romanus Anno I. ſui pontificatus vniuit epiſcopatui eccleſiam S. Hilarij de Chaſſeriis: ſed tertiúſne fuerit qui cepit ſedere Anno MCCXVI, an ſecundus vel quartus haud ſcio, vt hìc de re ſcriberem fecit illa attenta & accurata in augendo epiſcopatu cura Bernonis, quam hactenus vidimus, & ea porro elucet in omnibus tabulis homagiorum, quæ plurima de nobilibus viris cepit. Ad ceterarum exemplum ſequentes accipe.

Notũ ſit omnibus hominibus præſentibus & futuris, quòd anno ab incarnatione Domini MCCVII. *quarto non. Auguſti ego Pontius de Montelauro confiteor & recognoſco tibi domine Burno epiſcope me tenere, habere, & poßidere nomine tuo & eccleſiæ Viuarienſis caſtrum de Mazrel & totum ipſius mandamentum ſeu tenementum, propter quod ego feudatarius tuus nunc facio tibi hominium, & iuro tibi fidelitatem & Eccleſiæ Viuarienſi, eodem Sacramento promittens* 35

Digitized by Google

quòd caſtrum de Mazrel prædictum & omnes fortias quæ ibi modò ſunt vel in futuro erunt, vel toto ipſius mandamento, ego reddam tibi & ſucceſſoribus tuis bona fide vel miſſo veſtro, vel capitulo Eccleſiæ Viuarienſis, vel eius miſſo ſi Eccleſia epiſcopum nō haberet, quotieſcunque & quandocunque volueritis, legem conſtituens in poſterum omnibus ſucceſſoribus meis, vt
26 *& ipſi hæc omnia ſimiliter facere teneantur. Et ego Burno Dei gratia Eccleſiæ Viuarienſis epiſcopus quidquid in caſtro de Mazrel modò habes vel in futuro iuſto acquiſieris, per me & per ſucceſſores meos tibi in feudum concedo & laudo in perpetuum. Acta ſunt hæc apud Alanac, præſentibus & ad hoc conuocatis teſtibus D.B. epiſcopo Anicienſi, D.P. abbate Mauſade, D. Rodulpho abbate Briuacenſi, Fratre Petro de Caſtronouo legato ſedis apoſtolicæ, B. Aſpais canonico Anicienſi, Siluio archipræſbytero Viuarienſi, P. Ademarij monacho, P. Falcone, G. de Cornilone canonico Viuarienſi, B. Lone clerico.*

Et ego Raimundus Guill. cancellarius d. epiſcopi præſens interfui & ſubſcripſi.

37 Vide vt omnia ad ornamentum eccleſiæ Viuarienſis compoſita ſint, quibus verbis ſe hominem epiſcopi fateatur Pontius, quibus in hominem ſuum accipiat Burno: vocati etiam ſunt in teſtes viri præcipui, vnus epiſcopus, abbates duo, vnus Apoſtolicæ ſedis legatus. Hic verò legatus ille eſt rebus contra Albigenſes hæreticos geſtis,

Digitized by Google

geſtis, & morte pro Chriſto obita celeberrimus. Audi Innocentium III: *Sanctæ memoriæ frater Petrus de Caſtronouo monachus & Sacerdos, vir inter viros vtique virtuoſus, vita, ſciẽtia, & fama præclarus ad euangelizandum pacem & confirmandam fidem* &c. *ob fidem & pacem, quibus nulla eſt prorſus cauſa laudabilior ad martyrium, ſanguinem ſuum fudit.* Ad fanum Ægidij cæſus, ſepultus eſt primùm in clauſtro, deinde in eccleſia monachorum; & 31
autore Valliſſarnenſi c. 13. cùm in hanc ex eo transferendus educeretur, cõditorio efflauit ſuauiſſimum odorem integer ac recens toto corpore veſtibuſque. Natus Monſpelij profeſſus fuerat apud Ciſtercienſes. De viri legatione pontificia ad Occitanos fusè agunt Petrus Valliſſarnenſis & Guilelmus de Podio Laurentio contemporanei, deque recentioribus Catellus l. 2. de comitibus Toloſanis. Puto Petrum Aimarij monachum, qui ſubiungitur, fuiſſe ſocium Caſtronouenſis. Quòd verò Raimundus ſe dicit cancellarium epiſcopi, facit quoque ad honorem Burnonis epiſcopi. Raimundus de Gourdan ſe maluit appellare notarium anno Mccx. in conuentionibus ſuprà recitatis cum comite Toloſano; quia ſcilicet Hugo de Cabiracio ſe non cancellarium ſed notarium comitis appellabat.

Anno Mccxiii. Petrus rex Aragonũm venerat Viuarium cum Hugone de Baucio vicecomi- 32

te Maſſilienſi ex dote Barralæ coniugis filiæ
Hugonis Gaufridi vicecomitis Maſſilienſis, &
principe Arauſicano. Locus fecit vt diuturna
contentio Burnonis cum Ademaro Pictauienſi
finem haberet. Hic vir animorum malè potens
non Valentinum modò & Dienſem epiſcopos
malè habebat, vt ſuo loco fusè perſecutus ſum,
ſed etiam Viuarienſem: volebat vnus dominari
Barræ & Rupiſaluæ, quarum quintam partem di-
tione tenebat: cùm autem Meſenæ imperitaret,
nolebat pro feudo ſuo dicere ſe clientem epiſco-
pi; demum inuito Burnone exſtruxerat Chamaï-
racum caſtrum in ipſius regione, & ſecurus que-
relarum epiſcopi, porro iactitabat ſibi reddenda
decem millia ſolidorum poſigienſium olim data
40 Nicolao præſuli pro negotiis argentariæ. Arago
& Arauſicanus ſic edixere. Sua quinta Barræ &
Rupiſſaluæ pars ſit Ademaro, toparchæ reliquas
in feudum ipſius, vt appromiſerunt, ſibi ſeruent:
ſed is pro totis caſtris erit cliens epiſcopi. Idem
Ademarus ſibi habeat Balmam, Meſene, & Cha-
mairac: ſed pro iis ſe dicet clientem præſulis, ei-
que decem illa millia ſolidorum condonabit.

41 Anno MCCXVI. epiſcopus, an Burno, an Burno-
nis ſucceſſor? accepit domi ſuæ Bertrandum Car-
dinalem à pontifice legatum & Simonem Mon-
fortium acturos de obſidione Montilij & Criſtæ:
in illo enim Ademarus Montilienſis, in hac Ade-

marus

marus Pictauienſis agebant pro comite Toloſano & Albigenſibus, vt autor eſt Petrus Valliſſarnenſis cap. CLXI. Hic vide animos & ſanctitatem epiſcopi Viuarienſis. Valentia Auenionem vſque, ſi ad Viuarium excipias, Rhodanus tenebatur ab Albigenſibus: ad oppidum etiam Sanſpiritenſe (tum appellabatur Burgum S. Saturnini) Bertrandus pontificis legatus ſaxis petitus fuerat; vnus Viuarienſis epiſcopus inuentus eſt, qui fidam ſtationem daret nauibus Monfortianis, & ad vlteriorem ripam faceret viam, hoſtibus longiſſimè tota, ad Auenionem etiam, regione tendentibus nequidquam, pugnantibuſque. Ab eo anno ad MCCXX. grande ſuper epiſcopis Viuarienſibus eſt ſilentium tabularum mearum.

Anno MCCXX. Guilelmus III. erat epiſcopus, 42 *Guilelmus III.* quo Alazais de Cornilon dedit ei Cornilonum pagum: ſequente verò canonicis ſuis condonauit neſcio quos cenſus, & ſeu morte ſeu alia ex cauſa, id enim obſcurum eſt, epiſcopatu ceſſit. Nam anno MCCXXII. ſedebat Viuarij Bertrandus *Bertrandus de Anduſia.* de Anduſia ex rituali canonicorum, qui liber magiſtri chori appellatur. Cùm etiam ſederet ſequente anno, minor quæ dicitur præbenda inſtituta eſt à collegio canonicorum. Bermundum inuenio appellatum à Clemente IV. pontifice. Hoc fuit gentilitium nomen, Anduſianum verò illud ex oppido paternæ ditionis acceptum. *Petrus*

Bermundi filius Bernardi de Anduſia dominus de ſalue, vt ipſe de ſe loquitur Innocentio III.in eius regeſto xv. epiſt. ccxx. Ante annum MCLXXXXIII. duxit filiam Raimundi Faidæ comitis Toloſani, poſt mortem regis Nauarræ prioris mariti, ex
43 Guilelmo de Podio Laurentij cap. 5. Bertrandus epiſcopus dicatur illius frater, & quidem amborum quoque fratres fuiſſe ego quidem putabam Bermundos,qui anno Mccxx. dederunt Burnoni antiſtiti ea omnia,quæ habebāt in Argentaria,& de quibus Bernardus pater conuenerat cum Nicolao epiſcopo anno.MCLXXXXVIII.vt non immeritò Petrus in epiſtola cit. laudauerit ſuam gentem à pietate. Neque ea multùm erat poſt Toloſanam,vt ex nuptiis Petri intelligis;atque fortaſſis deſcendebat ab illo Bermundo,quem Ademarus Cluniacenſis cap.XVIII.miraculorum S.Benedicti docet datum Aruernis comitem à Carolo magno,qui Corſonem ſiue Torcinum aut Corſone remoto Guilelmum autorem Toloſanæ gentis impoſuit comitem Toloſatibus.

44 Ab anno Mccxiii. omnes cartæ de epiſcopo tacent per annos xi. Bernoinus epiſcopus anno Mccxxxv. accepit à Friderico II. confirmationem eorum omnium, quæ ante ipſum imperatores & reges conceſſerant eccleſiæ Viuarienſi. Inter alia accepit pedagium terra & aqua per Duzeram & Burgum *S. Andeoli,vſque ad flumen Ar-*

Bernoinus.

duchij

duchij veteris, quod eſt limes imperij: & ſimiliter per Viuarium & per caſtrum de Tilio. Hic non debeam, nec poſſim prætermittere pietatem epiſcopi,& canonicorum. Iſti anno MCCXXXVIII. illo probante conſtituerunt,vt ab octaua Pentecoſtes vſque ad Aduentum,& ab octaua Epiphaniæ vſque ad carniſpriuium,ſingulis Sabbatis fieret officium B.Virginis in maiore choro.Sed quæ cauſa ſapientes viros ad hoc præter conſuetudinem ſtatuendum commouerit non inuenio.

45 *Sebaſtianus.* Sebaſtianus Bernoino ſucceſſit in epiſcopatu. Viuebat anno MCCXLI. Res equidem leuiſſima hoc docet: verùm ſæpenumero ita fit,vt leuiculæ ad grauiſſimarum cognitionem nos ducant.Sebaſtianus eo anno dedit Baroni Albenſi duos canes; &,quod mireris, Petrus Ricardus poſuit donum in publicis tabulis. Sebaſtianum excepit Arnaudus. Hic ſedebat anno MCCL. ex literis homagij, quod ei factum eſt pro Baronia Albenſi; & anno MCCLI. ex neſcio quà hæreditate inita per iudicem. Qui cartam ſcripſit Guilelmus Mellij ſe appellat *cancellarium,publicum notarium*: ego autem nomine cancellarij intelligebam ſcribam epiſcopi. Poſt Arnaudum Aimarus adiit epiſcopatum anno MCCLII. toparcha Rupis-columbæ ei fecit homagium, diúne poſteà vixerit neſcio. Aimo erat epiſcopus anno MCCLX. Res nobilis & à me hoc loco commemoranda id docet. Stephanus

Arnaudus. 46 *Aimarus.* *Aimo.*

phanus Dienſis epiſcopus anno MCCVIII. mortuus infinitis coruſcabat miraculis, & archiepiſcopus Viennenſis cum Aimone Viuarienſi & aliis eiuſdem prouinciæ epiſcopis eo anno petiit ab Alexandro Romano pōtifice, vt referretur inter ſanctos. Digna tantis præſulibus poſtulata, atque oppido apta ad epiſcoporum & exemplum vitæ, & ornamentnm dignitatis. Quòd autem non multò antè miratus ſum in Sebaſtiano, hìc rurſus non emirari non poſſum: anno MCCLXII. Aimo dedit baroni Albenſi duos canes, & Petrus Limarin poſuit munus in carta publica

47 *Hugo de Turre.* Poſt Aimonem Hugo de Turre fuit epiſcopus Anno MCCLXIII. ex tabulis quæ docent contentionis aliquid olim fuiſſe Aimaro epiſcopo cum Ademaro Pictauienſi comite Valentino. Cauſas rixarum non inuenio ſi quid ex anterioribus litibus, quas arbitrarij iudices compoſuerant, colligere licet, puto Pictauienſem turbaſſe nonnihil propter decem illa millia ſolidorum condonata Burnoni epiſcopo. Scilicet vir quietis malè certus, atque, vt ex bellicis per ipſum tumultibus totis Valentinorum & Dienſium regionibus intelligitur, eccleſiaſticarum opum appetens pactorum iniquitatem queritabatur; Igitur vir præcipitis ingenij eô irarum adductus eſt, vt obſideret caſtrum Montiſpenſerij. & alij ad facinus ingemuere, & Dienſis epiſcopus Viuarienſi fuit auxilio

auxilio. Is erat Amedeus, genere Geneuenſis, vt retuli 2. de Valent. ep. num. LXXVII. publicæ tabulæ docent fuiſſe fratrem Aimari: vt non mireris ad arma pro eo veniſſe, & videas Aimaro etiam fuiſſe genus Geneuenſe. Pictauienſis non fuit par ambobus epiſcopis fratribus, & obſidione caſtri ſoluta diſceſſit inglorius. Sed Amedeo Aimarus ſe ſcripſit obſtrictum pro belli impenſis; cúmque per vitam non fuiſſet ſoluendo, neque poſt ipſum Aimo epiſcopus nomen omne expediuiſſet, Hugo demum illud explicuit. Legi partem huius æris alieni ſoluiſſe Amedeo per Ioannem Aimarum Burgenſem anno MCCLXIV. quo anno vnum aliud longè illuſtrius in eodem caſtro fecit: appellatur illud & Caſtrum Montiſpenſerij, & Caſtrum nouum ab eoque nomen acceperat, quæ olim toti dominabatur gens Caſtronouenſis. Guido ex illa progenitus, & antiquæ ditionis alia, & pedagium terra Rhodanoque ſibi ſumebat. Hoc epiſcopus ab ipſo, & à Laura matre, ne quid turbarum aliquando cieret dotis nomine, emit anno MCCLXIV. Iam Burgundio Mondonis filius anno milleſimo ducenteſimo ſexageſimo tertio vendiderat Hugoni epiſcopo res ſuas Caſtronouenſes; & Aimo ante Hugonem antiſtes ab eadem Caſtronouenſium gente, omnia in illud caſtrum iura emerat. Summi principatus ea iura erant. Et igitur ipſorum 48

emptio varias per plures annos contentiones peperit, quas demum Hugo epiſcopus finiit anno milleſimo ducenteſimo ſeptuageſimo octauo. Gaufrido & Bertrando filiis Mandonis manſit nomen Caſtronouenſium, dataque ipſis ab Hugone nonnulla tum Viuarij, tum aliis per epiſcopatum locis iura. Sed Claudius à Turnone epiſcopus anno milleſimo quingenteſimo decimo ſeptimo vendidit regi ſupremum hoc dominium ſeruato nomine principis.

Neque inferiora peregit annis ſequentibus Hugo epiſcopus vt ſtatim videbimus. Nunc aduerte anno MCCLXV. ipſum & Viuarienſe canonicorum collegium cõpromiſiſſe ſuper damnis ex erecto primùm poſtea deiecto pariete ſub campanili ſancti Vincentij. Tria docent vixiſſe anno MCCLXVIII. exſcriptio tabularum Caroli regis quem Lotarius imperator genuit: emptio neſcio cuius rei à Creſcat & Mozelat Iudæis per Pontium Lheutardum, fundatio *maioris* (vt loquuntur) *præbendæ* in Eccleſia Sanuincentiana. Quo-
49 niam iſta fundatio habet aliquid ſingulare, iuuat de ea dicere. Capitulum & Roſtagnus de Rhodano clericus illam conſtituerunt. Et quidem capitulum certam frumenti viniquc menſuram annuatim addixit, Roſtagnus verò reditus quos ædiculæ in ſancti Vincentij conditæ attribuerat. Eo autem conſilio ipſam conſtituerunt, *vt capellanus*

pellanus teneatur reſidentiam in Viuarienſi Eccleſia facere, & diuina officia continuè celebrare, & intereſſe horis omnibus in dicta Eccleſia, ſicut cantor. Sed iſtud hactenus. Ab anno, quo iſtud ſacerdotium erectum eſt, ad annos omnino decem, nulla mearum tabularum meminit Hugonis Antiſtitis. Anno MCCLXXVIII. cōuenit cum archidiacono de iuriſdictione archidiaconatus. Scilicet is cēſetur inter ordinarios, & Alexander III. in concilio Turon. cap. VII. *ad agendas*, inquit, *vices epiſcoporum & archidiaconorum, & terminandas cauſas Eccleſiaſticas*; & Matth. Pariſ. in veter. conſuet. Anglorum ſic loquitur: *de appellationibus ſi emerſerint ab archidiacono debebit procedi ad epiſcopum, ab epiſcopo ad archiepiſcopum.* Longè grauior & 50
diuturnior Hugoni fuit contentio cum ſuorum canonicorum collegio de pluribus capitibus, & potiſſimum de iuriſdictione Viuarij & Burgij ſancti Andeoli atque iuribus in canonicos & alios qui ad capitulum pertinent. Cùm denique conſtituiſſent ſtare iudicio archiepiſcopi Viennenſis, is plurima edixit anno MCCLXXXIX. quia per innumeros illa verſus benè multis tenduntur paginis, non placet fuſiùs perſequi ad alia properanti. Et mirabitur fortaſſe quiſpiam nullum aut certè non vehemens & grande ad Hugonis vſque tempora fuiſſe canonicis diſſidium cum ſuo epiſcopo per annos mille. At enimverò ſe-

mel diſſuta concordia non facilè reſtituta eſt, &
quæ anno MCCLXXXIX. prorſus inſtaurata putaba-
tur, videbimûs ſæpiuſcule pollutam annis inſe-
quentibus itaque ad noua fœdera redeundum
fuit annis MCCVII, MCCCLXIII, MCDVII, MCDXXIX,
MCDXXXIV, MCDXXXVIII, MCDXLVIII, MCDXLIV, MDXXVI
quid? quod denique anno MDCXLII. poſt multam
51 litem ad alia pacta ventum eſt. Ceterà quid
Hugo fecerit poſt initam cum canonicis ſuis pa-
cem nemo afferat tacentibus cartis omnibus.
Cùm ea digerebatur in articulo ſuos per archie-
piſcopum Viennenſem emit pedagium, quod
Hugo Michalhe habebat Burgi, iam tum medi-
tantibus congerere in vnum ea omnia quæ im-
perabantur Viuarij, Burgi, Caſtronoui, Bozeræ
Tilij, & ſi quibus aliis locis in ditione anti-
ſtitis. Demum eodem anno MCCLXXXIX, Hugo
interfuit concilio Viennenſi cuius decretorum
titulos recitat Ioannes le Lieure in antiquit.
Viennenſ. cap. XVIII.

52 *Raimun. de Falgario.* Poſt Hugonem Raimundus de Falgario fuit
epiſcopus: maiores in veteribus cartis tradunt
fuiſſe *virum ſcientificum & generoſum.* hoc fuerit
ingentium animorum, illud ſingularis doctrinæ.
Sed omnia tanti præſulis decora ſepeliuit obli-
uio vnum de eo legimus; ſediſſe an. MCC XXXXIV.
Guilelm. de Falgota. Poſt Raimundum ſedit Viuarij Guilelmus de
Falgota, aliis Guilelmus de Felonet. viuebat

anno MCCLXXXXVI. cariſſimus Philippo Pulchro regi, & ab eo pro doctrina atque prudentia adhibitus ad conſilium ſecretius. eodem anno emit pedagium Dunzera à Guidone de Caſtronouo; & à Guilelmo de Dunzera caſtrum & mandamentum euiuſdem Dunzeræ, reſque illius poſitas petrælatæ. Hoc de pedagio Dũzeræ nũc affero; & illud de pedagio Caſtronoui empto ab Hugone, anno MCCLXIV. annotaui, vt intelligas Innocentium III. non de vtriuſque antiquo & iuſto portorio, ſed de aliis exactionibus recens perque nefas inuentis locutum anno MCCX. Abbati Ciſtercienſi in hæc verba regeſto XII. epiſt. XXXIX. *Cùm in nobiles viros comitem Forcalcarienſem, G. Ademari, Lambertum de Montilio, dominos & dominas Caſtroncui & Dozera, Siluium de Criſta, Alaſiam de Roca, Præpoſitum Valentinum, Artaldum de Roßillone fratrem ipſius & quoſdam alios propter pedagia, exactiones indebitas; & alias iniquitates, quas in ſtratis publicis & fluminibus committere non verentur, à te fili abba de multorum prælatorum conſilio ſententia fuerit promulgata, diſcretioni veſtræ per apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus eundem ſententiam rationabiliter latam faciatis appellatione remota per cenſuram Eccleſiaſticam vſque ad ſatisfactionem condignam firmiter obſeruari.* Nam ſi noua & iniqua fuiſſent ea duo portoria, & à legato

primùm apoſtolico in plurium epiſcoporum concilio deinde à ſummo pontifice damnata quis putet vltra annos Lxxxx. porro perduraſſe, præſertim à non multùm illuſtri potenteque toparcha ad plurimarum & vrbium & regionum grande damnum inuenta, & demum ab epiſcopo ſacrarum religionum omnis æquitatis doctore coëmpta fuiſſe?

54 *Adelbertus de Petra.* Guilelmo mortuo Adelbertus de Petra epiſcopatum iniit in antiquis tabulis dicitur fuiſſe *vir nobilis & potens* ſcilicet genere: at quæ fuerit Petræa gens vnde duxebat originem, & quàm latè dominata non addunt, neque vſſibi cartarum inuenio. hic ille eſt epiſcopus qui anno Mccc. venit in pacta cum Philippo pulchro rege: ſed inuidêre nobis tempora ſapientiam tanti præſulis, & perdidere chartam conuentionum epiſcopi cum rege: exiſtimo ego malè tum certa fuiſſe fœdera, atque (vt in maximis quibuſque rebus euenit) rudimentum mage pactorum informe, quàm vera duraturáque pacta: etenim poſteà anno Mcccv. ipſe cum ſuorum canonicorum collegio probauit quæ ad regem legati conſtituerant.
55 Audi tabulas publicas. *Nos Adelbertus Dei patientia epiſcopus, & Guilelmus præpoſitus, & capitulum Eccleſiæ Viuarienſis notum facimus, quòd cùm ſuper iure ſuperioritatis regaliæ, & reſſorti noſtri, Eccleſiæ noſtræ ciuitatis ac temporalitatis Eccleſiæ*

cleſiæ noſtræ,ac ſubditorum Eccleſiæ ipſius in Rhodano ac circa Rhodanum quoad ſuperioritatem attinet temporalem inter nos ex vna parte ac gentes excellentiſsimi principis D. regis Francorum ex altera verteretur materia quæſtionis, tandem ſuper his & ea tangentibus inter procuratores noſtros ad hoc ſpecialiter deſtinatos & gentes dicti D. Regis tractatus fuit habitus compoſitionis, tranſactionis, & conditiones ſolemnes in hunc fuerunt tenorem qui ſequitur continentes. His dictis ſubiiciunt capita conuentionis cum rege per legatos initæ, iiſque recitatis ſic addunt: *Nos igitur viſis & diligenter inſpectis compoſitione tranſactione & conuentione prædictis per dictos procuratores noſtros pro nobis & Eccleſia noſtra .... & ibi compoſitis cum gentibus D. Regis prædictam compoſitionem & tranſactionem ac conuentiones eaſdem, ac omnia & ſingula contenta in eis modo ſuperiùs expreſſato probamus, ratas & gratas habemus, & nos ſucceſſoreſque noſtros ſolenniter promittimus ſeruare, accordare & complere. In quorum teſtimonium & munimen ſigilla noſtra capituli & epiſcopi duximus apponenda. Actum Viuarij Febr.anno* Mcccv. Procuratores 56
epiſcopi & capituli fuerant Raimundus de Conareto, Raimundus de Gorcia Viuarienſes canonici, Armandus de .....one officialis Viuarienſis, & Petrus Melheri iudex Viuarienſis. Rem peregerant Lugduni III. nonas Ianuarij. capita

pita verò conuentionis hæc fuerunt potiſſima. *Fatemur & recognoſcimus D. epiſcopum, capitulum, Eccleſiam, & ciuitatem Viuar. terram & totam temporalitatem D. epiſcopi, capituli, ac ſubditorum ſuorum in Rhodano & circa Rhodanum exiſtentes D. regi & eius regno eſſe ſubiectos quoad ſuperioritatem attinet temporalem. Epiſcopus & ſucceſſores ſui Viuarienſes epiſcopi qui pro tempore fuerint iurare debebunt ſe eſſe fideles de perſonis & terris ſuis D. regi & ſucceſſoribus ſuis regibus Franc. licet terram ſuam à nemine teneant ſed allodialem habeant. Non poterit D. rex deinceps aliquid de nouo acquirere in terra D. epiſcopi vel capituli in qua omnimodam habent iuſtitiam, non in feudo vel retrofeudo eorum ſine conſenſu D. epiſcopi & capituli, non aduerſationes nouas vel noua gandargia recipere.*
57 *Portare debebit D. epiſcopus deinceps arma regia & eis vti in vexillis. Donauit rex epiſcopo quidquid de iure vel de facto acquiſiuit in villa ſancti Iuſti Viuarienſis eiuſque territorio & diſtrictu. Vacante ſede Viuarienſi non impedient gentes noſtræ quominùs cuſtodiam terræ & beneficiorum epiſcopi habeat capitulum prout ad ipſum de iure vel conſuetudine noſcitur pertinere.* Cetera minutiora ſunt, quàm vt operæ ſit alicuius ea recitare: ferme pertinent ad iudicia & eorum exercendorum rationem, aliquidve ſuppar. Denique procuratores epiſcopi & capituli finierunt in hæc verba: *Præmiſſa*

verò

verò omnia & ſingula tunc demum & non antè vigorem, effectum, & virtutem habebunt, cùm & ſi ſedes apoſtolica prædicta omnia duxerit concedenda: aliter autem pro nullis & infectis penitus habeantur. Hæc illi anno Mccc, fortaſſis cepta anno MCCLXXXXIX. vt horum initia ſint illa pacta in quæ nonnulli volunt veniſſe eo anno Adelbertum cum Philippo rege, etſi vt fatear quod eſt, 58
hîc vehementer hæream: ſcilicet qui ita ſentiunt, ij laborioſiſſimè deſudarunt in cognoſcendis rebus capituli Viuarienſis: Robertus tamen in Gallia Chriſtiana tradit Conſaluum Falignerium *Conſaluus Falignerius.*
Minoritam ſediſſe Viuarij anno Mccc. id ego quidem non facilè denegauerim viro de eccleſiaſticis in Gallia rebus optimè merito: & ſi habet veritatem, omnino dicendus eſt Conſaluus ſucceſſiſſe Guilelmo & cum mortuus fuiſſet anno Mccc, poſt eius initia Adelbertum illi ſucceſſiſſe eodem anno & quæ vidimus approbaſſe Februario menſe, tum ſcilicet temporis annum ordiebantur ab xxv. Martij quo Chriſtus creditur vulgò conceptus à virgine, ſeu ab incarnatione Chriſti. Vt hoc habeat, Adelbertus erat epiſcopus anno Mccc I I. ex homagio Petri Bernardi, anno autem Mcccv. ea cum rege Francorum per procuratorem pacta probauit tabulis à me lectis. Sed viri mors non multò pòſt ſecuta fecit, vt quæ rata habuerat ſuos exitus non faci-

S lè

lè inuenirent, tacere tamen non poſſum Conſaluum Falignerium à Gallia purpurata non bene conſtitui ante Petrum de Mortuo mari, vt intelligetur ex ſequentibus, magis verè ab illa dicitur *ordinis franciſcani, & lector ſacri palatij.*

DE

DE REBVS GESTIS EPISCOPORVM VIVARIENSIVM, LIBER QVARTVS.

IGITVR Ludouicus de Pictauia poſt Aldebertum epiſcopus, ille eſt qui Viuarium & omnem epiſcopatum Viuarienſem omnino reſtituit regno Francorum poſt annos quadringentos. Cùm Boſo imperatore Carolo Caluo duxiſſet Hermengardem ex Ludouico fratre Caroli neptem, & ſeu imperatoris munere, ſeu ex dote vxoris & alias regiones & Viuarienſem regno quod fundabat inſerüiſſet; ab eo ad alterum Boſonem reges aut Pro- 1 *Ludouicus de Pictauia.*

Digitized by Google

uinciæ,aut Arelatenſium,aut Burgundiæ, omnibus enim his nominibus dicti ſunt,atque à Boſone altero imperatores Germanorum ſibi Viuarium cum epiſcopatu vniuerſáque regione habuerunt. Sed alij reges Francorum aliis temporibus arelaten, Prouinciam, delphinatum,& reliquas ferme omnes illius regni partes reddidere Francis, Philippus verò Pulcher conuentionibus cum Ludouico epiſcopo & capitulo initis recepit Viuarium & omnem eius epiſcopatum etſi aliis quoque tēporibus alij reges eum ſibi ſubditum habuiſſent, vt de Odone & Roberto ſuis
2 locis annotaui. Is epiſcopus anno Mcccv i. appellatur electus Viuarienſis in pactionibus Guilelmi de Caſtronouo cum Petro Marroan. Iam epiſcopus anno Mcccv i i. Scripſit nobiles illos pactorum cum Philippo rege articulos, qui ad hæc vſque tempora ſingulis poſt eum regibus probati ſunt. Res eſt in omnem partem magna & illuſtris, atque à me hoc loco commemoranda. Audi edictum regis. *Compoſitio,tranſactio, & conuentio* cum Aldeberto epiſcopo *nondum fuerat in omnibus executa, tandem dilectus & fidelis noſter Ludouicus Viuarienſis epiſcopus, Remundus de Gorcia archidiaconus,& Arnaldus Armandi Vicarius pro ſe & procuratorio nomine capituli,noſtræ maieſtatis præſentiam adeuntes, viſa & diligenter penſata dicta compoſitione & tranſactione cognoſcentes, de ea certiorati*

Digitized by Google

certiorati eam fore vtilem & neceſſariam vtilitati, quieti, & ſecuritati dictæ eccleſiæ, eam laudantes approbauerunt, ratificarunt, & innouauerunt, & etiam nobiſcum ipſam compeſitionem de nouo inierunt, & nobiſcum conuenerunt. Quæ capita conuentionum 3
Aldebertinarum nondum eſſent executioni mandata, cùm rex ita loquebatur, non inuenio, quæcunque illa fuerint, epiſcopus & canonici ſingula nunc inſtaurarunt firmauerunt que præcipua retuli L. ſuper. num. LIV & LV; nunc addo vnum ibi omiſſum. *Erunt epiſcopi Viuarienſes de conſilio noſtro regio & ſucceſſorum noſtrorum: & cùm Sacramentum fidelitatis præſtabunt, non iurabunt etiam conſilium noſtrum, prout moris eſt alios prælatos de conſilio noſtro iurare.* Atque iſta hactenus. Puto Ludouicum ante Pariſiis quàm excederet, dixiſſe regi Sacramentum, egiſſeque in eius conſiſtorio conſiliarium. Certè pro inſignibus ſiue armis epiſcopalibus, accepit lilia de ſcuto regio, & ipſum, hac in parte, ceteri ab illo antiſtites, ad iſtum diem ſecuti ſunt. Hoc aduerto, vt Papirium Maſſonum non audias, cùm in Rhodano ſuo tradit Ioannem Francorum regem conceſſiſſe Eccleſiæ Viuarienſi *pro aquila liliis vti.* Ad eruditi viri manus non peruenerant tabulæ pactorum Philippi Auguſti Francorum regis, cum Aldeberto & Ludouico epiſcopis.

Archiuum canonicorum Viuarienſium habet 4

tabulas, quæ docent Ludouicum de Pictauia antiſtitem fuiſſe annis MCCCVIII. MCCCXIII. MCCCXVII. In iſtis vltimis Capitulum fertur conueniſſe cũ præcentore; ſed quid ei cum ipſo diſſidij eſſet, non addit. Demum, vt hoc non taceam, Eſmemarte Abbatiſſa de Merchoyra, Ciſtercienſis Ordinis in diœceſi Mimatenſi, anno & die incertis pollicita eſt tres libras ceræ annuatim ſoluere *in ſynodo pro ſynodatico, & cathedratico*, propter illa quæ Rando & Guilelmus Randonis filius toparchæ Luci dederant eius apud Pontem de Vaycia monaſterio. *Cathedraticum* autem, inquit Gloſſa c. conquerente de Officio Ordinarij, *appellatur, quia pro honore cathedræ datur. Quandoque appellatur ſynodaticum, quia in ſynodo datur.* Eccleſiæ dabant pro eo ſolidos duos ex decreto Honorij III, & Bracarenſi II; *Monaſteriorum tamen baſilicis ab hac ſolutionis penſione ſeiunctis*, vt præcipitur in Tolet. 7. c. 4. & refertur c. inter cetera 10. qu. 3. Igitur quod lege non debebat, ad hoc ſeſe ipſa obſtrinxit Eſmemarte.

5 *Guilelmus de Flauacourt.* Guilelmus de Flauacourt, vir gente, doctrina, pietate nobilis, Ludouico Pictauienſi ſucceſſit epiſcopatu, electus anno MCCCXIX, vt legitur in conſtitutis à Capitulo. Poſteà fuit Archiepiſcopus Auxitanus, & abeuntis Viuario locum impleuit Petrus de Mortuo mari, non ita dictus, quòd ex fratre eſſet nepos Gaufridi illius, qui Vicecomes

cecomes Acienſis memoratur à Renaudo in compendio hiſtoriæ Sucſſionenſis, & ab eodem pag.70. traditur duxiſſe filiam dynaſtæ Buzancij, ſed à Mortuo mari, loco in Lemouicenſibus, vbi & tria monaſteria erexit, & cum hac epigraphe tumulatus eſt, *vbi natus, ibi ſepultus*. Hic ſedebat Viuarij an. Mcccxx. ex emptione agrorum neſcio quorũ in manſo de Volec cultorum & incultorũ, & an. Mcccxxv. ex teſtamento Guilelmi de Samſone: vt ſatis mirari non poſſim Andream Fauinum l.2. theatri cap.12. afferre ſequentia. *Hæc fuerunt ordinata in conſilio celebrato apud Aſnerias, die lunæ ante Aſcenſionem Domini* Mcccxxi, &c. *Item ordinatum eſt eadem die per D. regem in conſilio ſuo præſidentibus D. de Valeſio, D. Roberto de Atrebate Epiſcopo Viuarienſi &c.* An qui apud Sanmarthenſes Robertus Roberti ſecundi Atrebatũm Comitis filius per hæc tempora innuptus & iunior vixit, Sacris rebus à puero addictus deſtinabatur epiſcopatui Viuarienſi, vt non rarò fit in principum virorum familiis, quem tradiderit Petro de Mortuomari, dum tamen palatinorum vulgus ipſi nomen epiſcopi tribuebat? Vt hoc habeat, Petrus anno poſt viceſimum quintum ſupra milleſimum trecenteſimum tranſiit ad Epiſcopatum Antiſiodorenſem, tum Cardinalatu, ac demum etiam Sabino epiſcopatu donatus eſt. Certè Aimarius anno Mcccxxviii. ſedebat

Petrus de Mortuo mari.

6

Aimarius.

Viuarij

Viuarij ex tabulis matrimonialibus à Guilelmo Baſtidono ſcriptis, & peruenit ad Mcccxxx. ex procuratione Capituli ſuper conuentionibus ipſius cum præcentore. Sed eodem anno Henricus de Villars ſuffectus eſt Aimaro ex neſcio qua emptionis carta, & tertio pòſt anno cepit

Henricus de Villars.

7 homagia Bernardi de Gaudioſa, Petri de Mirabello, Petri de Tilio, Hugonis de Vſſello, Rainaudi de Vogorio, Guilelmi de Taurianis, Pontij de Montelauro, Bertrandi de Chaſalibus, Guilelmi de Baladuno, Hodilone de Vernone Petri de Briſone, Bertrandi Monachi, Pontij de Garda, Raimundi Bertini, Incelini de Lauraco, Audeberti de Montebriſone, Giraudi de Montealto, Giraudi Ademari aliorumque nobilium virorum, quæ ſinceris inſcripta tabulis habet etiam nunc epiſcopium Viuarienſe. Eodem anno Mcccxxxii. vnum quid memorabile geſtum eſt in capitulo. Opes illius variis cladibus multùm attritæ fuerant, neque pro tam illuſtri eccleſia ſufficiebant canonicis; igitur vbi diu ſuſtentata fuiſſet egeſtas, omnéſque rei reſtituendæ modi tentati, denique ſapientibus viris occurrit, numerum canonicorum, erant illi ſupra quadraginta, minuendum eſſe, & quidem omnino media parte; in id omnes communiſſimo conſenſu conuenerunt Henrico antiſtite. fuerunt ad xxvii. in eo conſeſſu. audi conſtitutionem quæ tum ab iis facta eſt.

Guigo

Guigo de Caſtronouo præcentor,
Albertus de Caïres Sacriſta,
Hugo muli Vicarius,
Raimundus de Sampſone,
Guilelmus de Mirabello ſcholaſticus,
Dalmatius de Gorcia,
Raimundus de Gorcia,
Pontius de Sampſone Legum doctor, archidiaconus de Seya in eccleſia Legionenſi,
Guilelmus de Sampſone, rector de Gurgite petra,
Guilelmus Aynardi rector S. Marcelli,
Raimundus de Sampſone rector S. Arcontij,
Armandus de Combis rector S. Albani,
Pontius Malbani rector Sancti Martini Valgorgiæ,
Ioannes Malbani rector eccleſiæ de Gorcia,
Garinus de Gaudioſa,
Planſianus de Planſiano operarius Viuarienſis,
Petrus de Serreſcuderio iuriſperitus,
Vincentius Amblaudi,
Raimundus Iarente magiſter in medicina,
Hugo Seutre rector S. Andeoli de Berco,
Petrus de Balneis rector S. Saluatoris,
Pontius Maliani,
Bertrandus Melbeti,
Raimundus Audoardi,
Hugo Garbes,
Beraudus Lamberti,

9 *ET Pontius Breſſachij canonici Viuarienſes capitulantes* &c. *capitulo generali* &c. Inuenio fuiſſe omnino XLIII. poſt paucos annos Aimaro de Vouta epiſcopo. Illorum autem conſtitutio æque deinde viſa eſt Clementi VI. anno I. Pontificatus, II. idus Maij. anno MCCCXXXVI. Henricus è Viuarienſi tranſiit ad Valentinam ſedem vt docui III. de Valentinis ep. num. XXXIV, & pro eo Aimarus de Vouta pridem Valentinus antiſtes adiit Viuarienſem, & in ea fuit vſque ad annum MCCCLXV, vt intelligetur ex ſequentibus. Scilicet viuebat anno MCCCXXXVII. ex neſcio cuius operarij Sacramento de iis ad que peragenda tenebatur; anno MCCCXXXVIII. ex vnione eccleſiæ Salauatij cum ſacriſtia Viuarienſi; anno MCCCXLII. ex homagio prioris Albenſis; anno MCCCXLV. ex petitione ſolidorum à ſingulis hebdomadariis, & ſolidorum XV. à capellanis Balmæ; anno MCCCXLVI. ex vnione curæ S. Iuliani de Salauatio cum ſacriſtia Viuarienſi. An eſt hæc eccleſia Salauatij iam ei vnita ab annis VIII, vt ex ignoto defectu vnienda illi rurſum fuerit? anno MCCCXLVIII. peſtis per vniuerſum ferme orbem graſſata eſt, Viuariumque ſic depopulata, vt vix decimus ciuium poſt eam ſuperſtes fuerit. Latrones vſi occaſione vaſtitatis, vbi totas dies per agros tetendiſſent inſidias viatoribus, ſe per noctem recipiebant ad ſuburbia. igitur Tolosani

Aymarus de Vouta.

10

ni

ni ſenatores iſta euerterunt , vt deiectis ſicario-
rum receptaculis infeſta rura non eſſent. Per eam
peſtem inclaruit pietas & caritas tum epiſcopi,
tum canonicorum, eóque peruenit vt cùm fames
ad diuturnam tabem acceſſiſſet, etiam altarium
vaſa confregerint egeſtati ciuium ſubleuandæ.
Porro ad B. Virginis auxilium , depellendo malo
confugerunt. Vide quid conſtituerint. Liber ri-
tualis , quem à magiſtro chori appellant, ita ha-
bet. *Sciendum & memoriter tenendum eſt,quòd ſub* 11
anno Domini MCCCXLVIII. *ante vel poſt dies aliquos,*
epidimia quædam ſeu letalis ægritudo ſexum vtrúm-
que virorum ſcilicet & mulierum,adoleſcentium cre-
briùs quàm paruulorum & veterum , certiſſimè verò
dominarum prægnantium vniuerſaliter & per omnes
partes ſic inuaſit , vt alios febris peſtifera cum ſputis
ſanguinis, alios venenoſi tumores ſeu boſſæ apoſtema-
ticæ ſub axellis & inguine,alios verò diuerſæ anthra-
cis & carbunculorum ſpecies irremediabiliter affige-
rent , quòd vix aliquis hac peſte percuſſus mortem
euaderet. Communiter æſtimantes decimam partem
populi ſuperfuiſſe. Ex quo tempore venerabile viua-
rienſe collegium pro Dei miſericordia per interceſſio-
nem glorioſæ Virginis obtinenda, hanc piè & deuotiſ-
ſimè conſuetudinem introduxit , vt ſtatim poſt Com-
pletorium dicant in choro omnes ſimul diebus ſingulis
vnam eius antiphonam cum oratione modulatis vo-
cibus. Cantatur autem ſeriatim & ſucceſſiuè. Qua-

tuor antiphonas alias alio tempore dicendas præpoſuit, initium tertiæ eſt huiuſmodi: *Mater aue Chriſti, mirè concepta fuiſti, ſtirpe Dauid nata.* Ecce vt iam tum canonici Viuarienſes profeſſi ſunt B. Virginem conceptam fuiſſe abſque peccato originali. Si enim hoc habuit, quomodo mirè conceptam fuiſſe dicas? ſed redeamus ad Aimarum de Vouta epiſcopum.
12 Sedebat ille Viuarij anno MCCCL. ex conceſſione centum librarum annui reditus à Ioanne Francorum rege; anno MCCCLI. ex annumeratione ſortis earum; anno MCCCLVII. ex mutuatione quadringentorum florenorum ciuibus Viuarienſibus; atque demum anno MCCCLV. ex electione procuratoris canonicorum in ſuum procuratorem, & donatione octingentorum florenorum auri ſupra mille capitulo in ſtipendium clericorum orantium pro mortuo prima die ſingulorum menſium. Hac donatione peracta mortuus eſt antiſtes omnium memoria ſæculorum victurus. Et hinc intelligis cùm ex ignoratione ſuperiorum tabularum dixi obiiſſe vltimum diem 3. de Valent. epiſc. MLIV, debuiſſe dicere quòd epiſcopatu Valentino exceſſit; eum enim Viuarienſi tum mutauit.

13 *Petrus de Sorcenaco.* Poſt Aimarum de Vouta Petrus Amelij de Sorcenaco ſeu Sarracenaco fuit epiſcopus ex auditore rotæ pontificiæ Gallia purpurata facit Cadurcenſem è Sortenaco, ſed diſtinguit à Petro

de

de Sorcenats ſeu Sorcenico, quem vult ortum è Soricinio agri Toloſani villa. Hic vbi paucos menſes aut vnum fortaſſe annum ſediſſet Viuarij, euectus eſt ad archiepiſcopatum Ebredunenſem, anno ſexto ſupra milleſimum trecenteſimum ſexageſimum à Pſeudoclemente ſeptimo factus Cardinalis moritur Auenione anno milleſimo trecenteſimo nonageſimo. Tu non miraberis doctum & ſapientem virum ſtetiſſe à falso pontifice: ſtatim videbimus hoc aliis Viuarienſibus epiſcopis & Ioanni de Bruniaco eueniſſe, infeliciſſima tempora ſapientiſſimos vniuerſa Europa viros habebant dubios ſuper verò pontifice: & alij etiam principes cum ſuis prouinciis pro alio nitebantur. Sed non poſtulat locus de re dicere; quod noſtrarum eſt partium, ſequamur annos antiſtitum Viuarienſium, & per eos ab ipſis geſta.

Petro Ebredunum eunte Bertrandus de Caſtronouo Viuarienſem epiſcopatum intrauit: alij vocant Bertrandum de Chalanconio. Reor alterum viri nomen à gente, alterum à gentili ditione ductum eſſe; ſed earum quod ditionis, quod gentis fuerit neſcio. cartæ Viuarienſes tradunt ſediſſe vſque ad annum milleſimum trecenteſimum ſeptuageſimum tertium. Franciſcus Ægidius anno ſexageſimo ſexto acceptam neſcio quam pecuniæ vím reddidit creditori, alius ve- 14 *Bertrandus de Caſtronouo.*

rò quidpiam emit anno ſexageſimo octauo. Demum Caſtronouenſis Donzeræ anno ſeptuageſimo tertio profeſſus eſt ſe domum à capitulo habere in feudum nobile, & ſcribæ annotarunt ea facta Bertrando epiſcopo. res exiguæ illæ quidem ſunt per ſe, verùm ad temporum cognitionem perneceſſarias eſſe non negabis.

15 *Beraldus.* Beraldus anno tertio ſupra milleſimum treceteſimum ſeptuageſimum facit homagium regi. *Bernardus de Agrifolio.* Poſt Beraldum Bernardus de Agrifolio prior S. Martini Pariſienſis erat epiſcopus anno milleſimo trecenteſimo ſeptuageſimo ſexto fratres aut cognatos habuit cardinales Guilelmum nepotem Clementis I. pontificis & Faiditum cognomines, quorum ille ſcientia iuris notiſſimus Clementem antipapam iuuit & auxit omnibus ingenij viribus. Anno MCCCLXVI. cepit homagium Raimundi de Fabregoles, & 28. Ian. nonnullas Caſtronouenſiũ recognitiones An. MCCCLXXVIII. Domini de Bazaluc; anno demum MCCCLXXIX. recognitionem ſacriſtiæ Viuarienſis. Vixerítne poſteà, an alium epiſcopatum adierit non inuenio. certè eo anno LXXIX. Guilelmus ſediſſe fertur à Petro Guigonis ſcriba in recognitionibus ſacriſtiæ S. Vincentij, & anno MLCCCXXX. Ioannes de Bruniaco fuit epiſcopus. Hic Ioannes vir prudentiæ ſingularis & ingentium animorum fuit, ac neceſſarius eccleſiæ ſuis temporibus.

ribus. Sunt qui appellitent Ioannem de Ambroniaco, quia in erectione Auenionenſis collegij quod à S. Nicolao dicitur voluit inter viginti quatuor, quibus ſedes parabat, eſſent duo Ebredunenſes collegæ, addunt etiam nonnulli Ambroniacum è vulgi ſermone vocatum pro Ebredunenſe, vt ſi ortus è patre Ebredunenſi, fuerit natus ipſe in ſabaudia. Laruatus ille pontifex Clemens dixit Cardinalem anno MCCCLXXXV: ſed audi Ciaconium. Videns poſt Clementem *Gregorij XII. & Benedicti XIII. tergiuerſationem in vnitate eccleſiæ facienda, præcipuus autor fuit vt Cardinales Galli Benedicto deſerto Piſas ad generale concilium accederent, in quo omnium ſuffragiis Alexander quintus creatus eſt: Interfuit comitiis Ioannis XXIII, & Conſtantiæ in generali concilio eius depoſitioni, in quo cùm eſſet vtriuſque partis vetuſtiſsimus, magnæ illi ſynodo præſedit, & Martinum quintum cum illis creauit,* 16 atque nono pòſt anno mortuus eſt Romæ cariſſimus Martino, ſcilicet anno MCCCCXXVI: in epiſcopatu tamen Viuarienſi vſque ad eum non ſedit. Amplificatio capellaniæ Vianeſij in eccleſia S. Laurentij agnoſcit antiſtitem an. MCCCLXXX: ſed Oliuarius Pictauienſis ex canonico èpiſcopus ſedebat anno MCCCLXXXVI, Pileus de Prata an. MCCCLXXXVII, Petrus de Alliaco an. MCCCLXXXVIII, Guilelmus de Pictauia ab anno MCCCLXXXXII. vſque

Oliuarius de Pictauia. Pileus de Prata. Petrus de Alliaco. Guilelmus de Pictauia.

que ad annum Mccccvi, denique Ioannes de Liueriis ab anno Mccccvi. vſque ad annum
17 Mccccxxxiii. An Ioannes Cardinalis de Bruniaciaco ſeruauit epiſcopatum Viuarienſem vſque ad annum Mcccc, quo Ioannes de Nouocaſtro Cardinalis Oſtienſis mortuus eſt? ex eo enim iniit epiſcopatum Oſtienſem, & cepit dici Oſtienſis etiam qui Viuarienſis ante ſolùm appellabatur. ſuſpicionem auget quòd Oliuarius & Pileus in veris atque ſinceris tabulis adminiſtratores non epiſcopi Viuarienſes vocantur: quaſi coadiutores fuerit Ioanni cardinali vehementer diſtento ſummis negotiis Eccleſiæ vniuerſalis per fœdum ſchiſma tum in varias partes ſciſſæ. Fateor equidem nomine adminiſtratoris vulgò ſignificari aliquid aliud, ſed locus tamen facit vt moneam ita fortaſſe illis temporibus ſignificaſſe.
18 Vt hoc habeat, neque enim ego voluerim in re multùm obſcura quidquam pertinacius aſſerere. Eo epiſcopo Ioannes Flandinus antiſtes Auxitanus primum lapidem deiecit in fundamenta Sanlaurentiani extra Viuarium templi anno MCCCLXXXI. vt habet etiam nunc in lapide inſcriptio illorum temporum. Is Bourea modico apud Viuarienſes pago natus, fuit primùm & canonicus Viuarij, tum decanus Baiocenſis, poſtea Auxitanus epiſcopus, denique anno MCCCLXXXIX. Cardinalis. Mortui cadauer ex morituri manda-

Digitized by Google

to ſepelierunt in S. Vincentij. illam verò ædem S. Laurentij eo anno MCCCLXXXI. exædificatam Caluiniſtæ patrum noſtrorum temporibus euerterunt, ipſa anno MDCVI. Ioanne de l'Hoſtel epiſ- 19
copo reſtituta eſt intra vrbem. Eodem Bruniaco antiſtite, qui ſe Clementem VII. pontificem Auenione ferebat vniuit epiſcopatui anno MCCCLXXIV. prioratum Dunzeræ, quia *reditus epiſcopi*, vt loquitur, *nimiùm imminuti fuerant per peſtem, guerram, & mortalitates*; & patriarcha Antiochenus anno MCCCCXXXVI. probauit vnionem concilio Baſileenſi. Prioratus pertinebat ad monachos abbatiæ Trenorchianæ. Diuerſuſne fuerit ab illa abbatia Donzeræ, quam vidimus epiſcopo traditam à Ludouico Pio & Carolo Caluo imperatoribus non facilè dixerim. An abbatia primùm abſtracta eſt à cætera domo, deinde verò reliqua domus ſub nomine prioratus, cùm ad regularis diſciplinæ reſtitutionem adiuncta fuiſſet Abbatiæ Trenorchianæ, ceſſit epiſcopo?

Oliuarius de Pictauia ſedebat Viuarij anno 20
MCCCLXXXVI. ex neſcio cuius rei venditione, poſtea epiſcopus Cauallicenſis, & Pileus anno MCCCLXXXVII. ex quibuſdam tabulis operarij eccleſiæ Viuarienſis. Hic natus Concordiæ in Italia, fuit comes Pratæ, & aliam aliis temporibus fortunam ſibi ipſe fecit, vir acerrimi ingenij &

ingentium animorum de Viuarienſi epiſcopo factus eſt Cardinalis ab Vrbano ſexto; & cùm ab eo ad falſum Clementem defeciſſet, Cardinalatu deiectus eſt, ſed Bonifacius nonus reſtituit Cardinalatui poſt deſertum antipapam, & donauit epiſcopatu Toloſano, atque pontificio in temporalibus Vicariatu, quibus honoribus immortuus eſt anno MCCCCI. Poſt Pileum Ioannes electus epiſcopus legitur fuiſſe an. MCCCLXXXVIII.
21 Quo anno Petrus de Alliaco ſeu ceperit, ſeu deſierit ſedere Viuarij, non poſſum dicere. vir theologicarum rerum peritus, & quod honori ducebat diſcipulus, magiſter Ioannis Gerſonis, priùs fuerat epiſcopus Anicij, poſteà fuit Cameraci, & à Ioanne XXII. eſt annumeratus denique Cardinalibus; certiſſimo argumento, ingenium & rerum diuinarum ſcientiam plurimùm poſſe ad conſequendas dignitates eccleſiaſticas. Scilicet Compendij ex infima plebe ortus fuerat, obiit anno MCCCCXXV, cùm interfuiſſet concilio Conſtantienſi, & multa ad immortalem gloriam acutè ſcripſiſſet.

22 *Guilelmus de Pictauia.* Guilelmus de Pictauia legitur epiſcopatum geſſiſſe ab anno MDLXXXXII. an annum vſque MCCCCVII. Sed illóne ceperit, iſto deſierit eſſe antiſtes nullibi cartarum, quod ſciam, traditur. Anno MCCCLXXXXII. Petrus Vrſus neſcio quid ſuum clientelare profeſſus eſt, anno MCCCCVII.

Iacobus

Iacobus de Croſo emit domum à Petro Genetta; & vtroque Anno, ſcriba annotauit rem fieri Guilelmo epiſcopo.

Ioannes de Liueriis fit epiſcopus anno Mccccv I. ſedebat anno Mcccc I x ex recognitionibus emphiteuticis Viuarij. An ſederit anno Mccccvii. haud ſcio, his aientibus, illis negantibus. Sed eo anno vnum aliquid geſtum eſt quod prætermittere non poſſum. Anno MCCCXLII. Pſeu- 23 doclemens, cùm probaſſet petitionem canonicorum Viuarienſium ex conſtitutione capitulari anni Mcccxxx I I I, imminuerat numerum ipſorum, & illos ad xx coëgerat, atque igitur iis non defuit per aliquot annos vnde vitam honeſtè agêrent. Sed quæ peſtis anno MCCCXLVIII. totis regionibus graſſata eſt, ita fortunas eorum rurſus afflixerat, præſertim bellis cum diuturna & graui fame ad illam accedentibus, vt vitam ampliùs ſuſtentare vix poſſent. Igitur vbi nihil non tentaſſent, decreuerunt agere cum ſummo pontifice, vt aliqua per diœceſim Sacerdotalia donarentur capitulo in canonicos diuidenda. Omnia 24 Romani pontificiis tum vniuerſo orbe turbata erant, & pro eo Benedictus XII. tenebat Aueniōnem. Hic ergo Guidonem & Ioannem epiſcopos Cardinales, illum Præneſtinum, Sabinum iſtum rei cognoſcendæ præficit, qui cùm à Benedicto diſcedere per eccleſiaſticas illorum tem-

Ioannes de Liueriis.

porum anguſtias non poſſent, miſerunt Stephanum abbatem Crudacenſem, qui eam cum poteſtate è propinquo diſquireret. Stephanus vt erat vir accuratæ prudentiæ & ſpectatæ virtutis, munere ſuo diligentiſſimè functus eſt; cúmque omnia retuliſſet ad Cardinales, Benedictus iis auditis, vt Canonici poſtulauerāt, ipſorū collegio addixit nonnulla per epiſcopatum Sacerdotia, &
25 quod in illa turbatione eccleſiæ fecerat Pſeudoclemens, Alexander quintus poſteà probauit. Is ille eſt Stephanus abbas, qui agente Pontio de Sampſone, præcentor erat, & tum collegij ſui rerum curator, rogatis teſtibus inquiſitionem inſtituit de tabularum antiquitate, de prouentibus capituli, & demum de argenteis vaſis aliáque ſacra ſummi pretij in S. Vincentij ſuppellectile. De canonicorum reditibus dicere locus non poſtulat, tabulas a Thoma epiſcopo ante annos circiter quadringentos ſcriptas legit probauítque. Si cui eſt animus ſcire vim pretioſæ ſuppellectilis, ille eam intelliget ex parte ipſius quam non multo antè ſublatam furto fuiſſe affirmauerunt poſt Sacramentum plurimi teſtes. Suſtulerant fures pedum paſtorale, thuribula duo, Chriſtum cruci affixum cum B. Virgine & S. Ioanne ad latera, opus egregium maximæ baſi impoſitum, quam & infrà ſuſtinebant, &
26 ſuprà muniebant leones quatuor. Hæc omnia

conſtabant

conſtabant argento deaurato. Eripuerant porro baſim argenteam marcarum xxvii, fultam leonibus iv. ſuſtinendæ Euchariſtiæ, cùm ſupplicatio per vrbem ducta ſuis locis conſiſteret. Coronam auream pluribus gemmis inſtructam, tiaras duas, & mitras iv. lapillis graues. Vas capiendo thuri ex argento deaurato, quod encauſtes variis figuris diſtinxerat. vas è cryſtallo ingens, hinc inde fultum manibus duorum Angelorum cum ſuo tecto, cui nobilis imago B. Virginis erat impoſita. candelabra argentea duo, pondo marcarum xviii. quid referam thuribula, calices, catinos, aliáque eiuſmodi de argento vaſa? vt cetera taceam, impij prædatores abſtulerant calices argenteos omnino xv. auro excauſtoque ornatos, & hæc pars tantùm erat auri argentique facti, quod maiorum pietas in Sacrarium Sanuincentianum congeſſerat, pergamus ad alia.

Ioannes de Liueriis peruenit ad annum Mccccxxxiii, pòſt quem tabulæ de illo ſilent. Anno Mccccxvii. conuenit cum canonicis de chorariorum admiſſione; & in hac enim etiam parte fuit epiſcopo cum illis quondam diſſidium. Cùm ſuper aliis quoque capitibus fuiſſet nonnulla lis, pacata ea eſt anno Mccccxxviii: denique inuenio homagium fuiſſe Ioanne præſtitum à priore S. Petri Albenſis anno Mccccxxxiii. à quo per annos decem magnum de antiſtite ſilen- 27

tium quadrageſimo tertio ſupra milleſimum cartæ duæ meminerunt epiſcopi, ſed altera Ioannem vocat, altera Oliuarium de Pictauia. Scilicèt Bertrandus de Faim ſe dicit clientem Oliuarij, Petrus autem Marcoyrol notarius Sampontianus ſcribit homagium Baroni Albenſi præ-
28 ſtitum Ioanne epiſcopo. Igitur eò cogitatione deuenio, vt qui Ioannes appellatur, ſit Ioannes de Liueriis, qui mortuus fuerit anno MCCCCXLIII. habueritque ſucceſſorem Oliuarium de Pictauia eodem anno. Hic Oliuarius non fuit diuturnus in epiſcopatu: nam Guilelmus ipſe etiam de Pictauia ſedebat Viuarij anno MCCCCXLVII, vt docent conuentiones canonicorum cum ciuibus Viuarienſibus; & anno MCCCCXLIX, vt habet vnio capellæ de Gandauberto cum officio operarij. Moritur anno MCCCCLIV. die I. menſis Auguſti ex cartulario annuorum ſacrorum; vocant anniuerſaria. Quis poſt Guilelmum ſuffectus fuerit non poſſum dicere. Elias de Pompadour ex Electenſi fit Viuarienſis anno MCCCCLIV. erat epiſcopus anno MCCCCLVI: quo in Aruernia baptizauit Carolum B. Amedæi Sabaudiæ ducis & Yolandæ primogenitum ex Guichenono in hiſt. Sebuſiana; peruenit ad MCCCCLXXVII. tabulæ venditionis nonnullorum cenſuum anno MCCCCLXXVIII. ſcriptæ ſunt eo epiſcopo; & eodem antiſtite Antonius de Borna præcentor Viuarienſis funda-

Oliuarius de Pictauia.

Elias de Pompadour.

uit

uit capellam in eccleſia parrochiali B. Mariæ de Sableriis. Anno MCCCCLXIII. miſſus eſt Elias in Sabaudiam ad componendas eius Ducis res cum Ioanne Duce Borbonio. Poſt Eliam Ioannes de Monte-Canuto ſedit annos circiter xx. cùm enim eſſet epiſcopus anno MCCCCLXXIX, vixit vſque ad LXXXXVII. ſuprà milleſimum quadringenteſimum. Anno illo MCCCCLXXIX. M. Chaſalis neſcio quas tabulas venditionis ſcripſit, & adiunxit ſe eas ſcribere Ioanne præſule. plures verò cartæ aſſerunt perueniſſe ad MCCCCLXXXXVII. Scilicet collatio capellaniæ quam appellant de Pretioſa; teſtamentum duplex, alterum Antonij de Borna præcentoris, alterum Martialis Meſſes. Et huius epiſcopi gente nobiliſſimi, & aliorum res præclarè geſtas ſepeliuit obliuio; eorum tempora annotaſſe, ſuoſque in annos digeſſiſſe fuit ſatis. niſi velis, quod ſuam habet veritatem, magnum prorſus & in omnem partem illuſtre eſſe, quòd & Albigenſibus & aliis latè circùm graſſantibus Hæreticis ſacras religiones & ſacrarum rerum alia à maioribus ſanctè inuenta ſapientérque conſtituta ſeruauerunt illibata. Scilicet qui graditur per aliena veſtigia, non minoribus animis viam conficit, atque ille qui per viam primus iit. Seu morum, ſeu religionum integritate quam ſuis præluxerunt, docent ſe poſteriores tempore, non inferiores virtute illis fuiſſe, quorum ante ipſos

29 *Ioannes de Monte Canuto.*

ipſos veneramur fortiſſima facinora. Sed non poſſum prætermittere Ioannem epiſcopum anno MCCCCLXXXIV. diuturnam cum Ioanne Crudatenſi abbate litem ſuper iuriſdictione his conuentionibus finiiſſe. Cognitio & coërcitio ac punitio monachorum *in grauioribus & maioribus criminibus & delictis & omnimoda & totalis* erit vnius epiſcopi: in leuioribus autem aut epiſcopi aut abbatis primò occupantis, ſi tamen abbas cauſam primus acceperit liceat prouocare ſeu appellare ab eo ad epiſcopũ. Sed regularis correctio omnis pertinebit ad ſolum abbatem. Ioanni ſucceſſit

30 *Claudius de Monte Canuto.*

Claudius à Turnone, & in epiſcopatu fuit annos omnino XLIV. Iſtius præſulis laudes nunquam tacebit, & eius tamen munera numquam dignis præconiis efferet Viuarienſis eccleſia. Duæ cartæ docent fuiſſe antiſtitem an. MCCCCLXXXXVIII, altera collationis capellaniæ S. Iacobi in eccleſia S. Petri Gaudioſæ, altera fundationis capellaniæ de Albignatio. Hugo Mutonis eo epiſcopo abdicauit ſe capellania in eccleſia cathedrali anno MCCCCLXXXXIX. Quid alios ſummi viri annos referam ex veris tabulis? hoc fortiter egit anno MDX. quòd aſſeruit pedagium Viuarienſe; illud magnificè, quòd baſilicæ Sanuincentianæ conceſſit vitam patroni martyris in tapetibus operæ phrygionico depictam ex auro argento, ſerico, opus viſendum & nobile. Sed hæc parua

Digitized by Google

ua cenſeantur. is ille eſt antiſtes, qui ſuperbas regeque dignas ædes excitauit Dunzeræ, illuſtre epiſcopium Burgi S. Andeoli, Sanuincentianum odeum Viuarij, munimenta demum Argentariæ. Is ille prætereà eſt, qui plurimùm auxit reditus epiſcopales, qui cathedralem eccleſiam inſtruxit modulatis & vegrandibus organis, argenteis ad omne ſacrum opus vaſis, ac denique pluribus ad preces dicendas & peragenda ſacrificia prouentibus. Iſta perficientem mors non inexpectata 11 excepit Dunzeræ anno MDXLII. mortui corpus ad Viuarienſem eccleſiam delatum eſt, funus illuſtriſſimum fuit, miniſtrantibus epiſcopis quidem ſeptem, Sacerdotibus verò aut clericis ſuprà vniuerſum eccleſiæ Viuarienſis clerum ad ſeptingentos. Tumulum ipſe ſibi parauerat per vitam in medio odeo è candido marmore circum ingentem de ære Corinthio laminam, cui poſt mortem epitaphium inſcripſere, & aliis & ſequentibus carminibus

........Sponſam locupletem fecit, & auxit.
Veſte, ſacris, reditu, vaſe, miniſterio.
Organa magna dedit, templum hoc renouauit, & ades
Struxit eas, quæ te Dozera nobilitant.
Oppida, fana, domos, fundos meliora relinquit
Sponſæ........................
Sæpè poteſtati laicæ ſine iure prementi
Aut ſponſam, aut clerum reſtitit intrepidus.

Digitized by Google

32 Ceterùm Claudius ante epiſcopatum fuerat canonicus & præpoſitus. iam epiſcopus ſeruauit præpoſituram per aliquot annos, quibus elapſis eam conceſſit Franciſco fratris filio, quem poſteà vidit Gallia Ebreduni, Biturigibus, Lugduni archiepiſcopum; Venetiæ Roma, Germania legatum regium; Roma principio Cardinalem, deinde ſacri ſenatus principem; & demum eccleſia Gallicana neceſſarium in rebus anguſtis columen, vt enim cetera prætermittam, cùm Franciſcus rex dediſſet commeatum Philippo Melanctoni & aliis hæreſeos autoribus Turnonius Cardinalis exitioſam peſtem auertit à Francis, regémque per neſcio quas artes pro natiua facilitate deluſum grauiſſima oratione dedocuit deterruitque. Debeámne in vltimis Franciſci pro fide catholica Gallicanáque republica fauoribus ponere, quòd Societatem Ieſu vocauit Turnonum, relinquo aliis cogitandum. Certè Viuarienſes, Valentini, & reliqui circum Turnonem populi debent illius collegio aut omnes aut maximam partem religiones ſacras. vbi verò literæ ſiue humaniores, ſiue graues & ſummæ, cultius olim & gratius atque auguſtius habuere domicilium? & quidem hactenus ſuper Franciſco Cardinali non omnino aliena ab inſtituto meo, vtpote qui tantorum rudimenta ceptorum poſuit Viuarij Præpoſitus ſub Claudio epiſcopo patruo.

Claudio

Claudio mortuo Carolus à Turnone fratris filius adiit epiſcopatum, antea primum archipreſbyter, deinde præpoſitus ac demum electus in epiſcopum ab anno MDXXXVI. Certè florebat clerus Viuarienſis ſub fratribus Turnoniis Franciſco præpoſito, Carolo archipresbytero, & reor maximam quoque partem canonicorum è præcipua vicinarum regionum nobilitate genus tum duxiſſe. neque hoc inſolens erat iſti eccleſiæ. Lege nomina canonicorum ante annos centum, quæ recitaui hoc ſ. num. XI, inuenies in illis Caſtronouenſes, Cairios, Sampſonios, Mirabellios, Gorcias, Planſianos, Serreſcuderios, aberant autem à conuentu memorato Cardinalis de Columna præpoſitus, Cardinalis de Belloforti archidiaconus, Guigo de Godeto, Hugo de Turnone, Petrus de Cuberiis, Guigo de Rupemoria, Roſtagnus de Montealto, Petrus de Tilio, Paſtor de Ranco, alij que plures è clariſſimis circùm gentibus. Carolus à Turnone præpoſituram ſeruauit epiſcopus; ſuauiſſimi vir ingenij, & gratiſſimorum omnibus morum fuit. Subſtruxit ſcalas lapideas, quibus è cæmeterio aſcenditur ſuprà odeum, & ædi Sanuincentianæ dedit plurimum argenti facti ad omnes ſacros vſus ſuprà illud quod ſibi ſacrificanti proprium moriens addidit.

33 *Carolus de Turnone.*

Ei ſucceſſit Simon de Mailhè anno quidem incerto, ſed legitur tamen iuraſſe in priuilegia

34 *Simon de Mailhè.*

X 2 Viua

Viuarienſium anno MDLII. & primùm ſacrificaſſe in S. Vincentij, anno inſequente poſt aliquod tempus deſeruit epiſcopatum Viuarienſem, adeptus archiepiſcopatum Turonenſem:& abeuntis locum impleuit Viuarij Iacobus Maria Sala Bononienſis Italus. Hic ante anno MDLVI. fuit epiſcopus, vtpote ſedem aſſecutus à Iulio III. qui obiit anno MDLV. Auenione fuit pro legato Romani pontificis: & cùm iuiſſet ad concilium Tridentinum illi eſt immortuus. Eo vita functo epiſcopatus Viuarienſis datus eſt Cardinali Farneſio, qui poſſeſſione nondum inita ſe abdicauit, eum tranſcribens Eucherio à S. Vitali affini. Is epiſcopatum adiit anno MDLXV. tertio cal.Iulij.

Iacobus Maria Sala.

Farneſius Cardinalis.

Eucherius à S.Vitali.

35 Hîc non licèt mihi res epiſcoporum Viuarienſium ſcribenti prætermittere cladem à Caluiniſtis furentibus illatam eorum eccleſiæ. Ab ipſis epiſcopatus initiis Viuarium fide, pietate, ſacrarum religionum cultu viguerat: neque vt in vicinia Manichæi primùm, deinde Ariani, poſteà Prædeſtinatiani, tum Petrobruſiani, & Albigenſes, denique Valdenſes aliquando radices fixerint, vlla mali tabes ciuitatem adhuc afflauerat. S. Auxonius cum epiſcopali ſede, tantum amorem epiſcoporum & cleri in eam inuexerat: támque certam ſacrarum rerum reuerentiam, vt nulla tempora, quæ nihil non exedunt, ipſam ab Chriſtiana pietate dimouere hactenus potuerint.

rint. Piget ad vlteriora pergere pertæ ſum ſuſceptæ ſcribendi prouinciæ. Anno MDLXII. vnus 36
qui demum inuentus eſt, gente quidem nobilis, ſed degeneri ſcelerum importunitate maioribus ſuis indignus Noëmus Albertus toparcha S. Albani, qui patriam pollueret, omniaque illa decora barbaris & impiis aduerſus Deum, epiſcopos, clerum, ac denique ædes reſque ſacras facinoribus deterere & perdere contenderet. verùm turpiſſimi prædonis paucorumque aſſeclarum perfidia non eſt inurenda vniuerſæ vrbi, ingemiſcebant boni præcipua & maxima pars: ſed ſcilicèt non multorum ſicariorum furor potior erat in nobili & ſuis epiſcopis iam olim addicta ciuitate. Igitur Albertus qui in Caluiniſtarum errores deflexerat, cùm valida latronum manu repentè poſt occupatos canonicos ingreſſus ædem S. Vincentij primùm imagines omnes deiecit, tum fregit organa, ſanctorum reliquias veſano pede calcauit, protritáſque dedit ignibus, omnem quæ occurrit argenteam ſacrorum ſupellectilem ſibi arripuit improbo auſu, furiata mente. Illa die perdidimus corpora ſanctorum 37
Auli, Arcontij, & aliorum præſtitum, qui cùm olim per hanc vitam antiſtites ſermonibus & exemplis ſeruaſſent vrbem, poſt mortem beati pergebant ſuſtentare precibus ad Deum in cœlo fuſis. Perdidimus partes præſepis, pallij, & cru-

cis Chriſti ; partes capillorum, lactis, pallij B. Virginis, & ſotulare porro ac velum; perdidimus digitum S. Ioannis B, & S. Adriani, dentem B. Petri & S. Laurentij, atque aliorum ſanctorum exuuias, quæ à maioribus in ædem S. Vincentij de omnibus terræ partibus tam multæ congeſtæ fuerant, vt cœlo ſuppar eorum ferme omnium aliquid de corpore videretur habere, quorum animas illud tenet. Sed rudimenta malorum hæc fuere. Anno pòſt quarto, ſæculi ſexageſimo ſeptimo Santalbanus ſe deterior, veluti fera guſtato ſanguine ad prædam animoſior ſæuiórque vltimò venit ad S. Vincentij, & deiectis ad latera ædiculis pronaon euertit. Sepulcra tum violata ſunt, & humana quoque omnia polluta; cogitauit etiam homo barbarus deiicere odeum illud nobile à Claudio Turnonio exædificatum, ſed non potuit, ceteris ad vnius interitum ſibi metuentibus latomis, qui foramen in medio fornicè apertum ampliare tentabat. is è ſummo decidens, in varias partes ſciſſus fuerat ad grande, par aliquid auſuris exemplum. Quid? quòd domo Dei tam malè vexata, paucis pòſt diebus domos quoque totius cleri præter quatuor aut quinque, quarum accolæ præcipuos de hæreticis ſanguine contingebant, affixa priùs epigraphe diripiendas dat, deinde incendit euertitque. Sed antè omnia ſacram ſuppellectilem ſpecio-

ſam

ſam illam & diuitem rapit, bibliothecam canonicorum egregiis plurimíſque voluminibus inſtructam, & omnia tabularia dat in ignes maiore neſcias impetu quàm veſania. enimvero ſi vel ad momentum temporis ſeſe ipſe cõſuluiſſet, ſuſtinuiſſet profectò manum in medio facinore. cur non ita peragebat cum animo ſuo; quid ſuſcipis Alberte, quid tendis? canonici non pereunt cum ædibus & libris, vt qui nunc viuunt, etiam ipſi moriantur, quid tum? exorietur aliquis de mortuorum cineribus, qui iſta doleat, quærat, vlciſcatur. non hac ipſa vi concidunt regij iudices. Putas non futurum qui temeraria damnet auſa. Sed ſcilicet maior à dæmone furor mentem peruaſerat tenebátque, quàm vt aliquid cogitaret compos ſui, & verò igitur vbi tumultus deſæuiit, & quod ſeu diriperetur ſeu incenderetur nihil præterea rerum ſacrarum fuit, Albertus neceſſariò quieuit, poſtque aliquod tempus reddita ab hæreticis toti regno pax fuit; & aliis enim ciuitatibus, neque paucis ſua quoque fuerant turbamenta; in vrbem qui alij aliò fugerant rediere canonici, in mediiſque ruderibus excelſa animi firmitate conſtantiaque & habitarunt, & ſolitas Deo preces dixerunt. Sed enimverò non multò pòſt queſti ſunt de iniuriis & clade ſacrarum rerum apud ſenatores Toloſanos, qui auditis quæſitoribus, de Sanctalbano Viuarienſi, Monrufo

rufo Delphinate, pauciſque aliis latrocinij ſociis morte illata meritas pœnas ſumpſere, placet vnum addere; vt videas dæmonis mage quàm
40 hominis fuiſſe illum furorem Alberti. Tumulus Claudij Turnonij quondam epiſcopi violatus eſt, viríque cadauer ab vnguentis, quibus ſecundum mortem infecerant integrum, per plateas caſtri, ita appellant regionem vrbis, rupis faſtigio poſitam, quæ habet clericorum omnium domos, iniurioſè tractum eſt, habitúmque ludibrio, & ſi Turnoniæ gentis reuerentia monitos minimè deterruiſſet ſicarios, grauiùs aliquid paſſum eſſet: fuit ergo qui è media platea tum deferret domum ſuam, & poſteà de nocte in ſacram ædiculam, mulctatóque Sanctalbano redderet ſepulcro ſuo. Sed diu iam tædet iſta perſequi: & omnia lubens præteriiſſem, ſi per hiſtoriæ fidem licuiſſet ſcribenti.

41 Cùm ea gerebantur Viuarij, aberat epiſcopus ante annum quidem MDLXIII. aut nullus, aut in Italia tantùm electus; anno autem ſexageſimo quinto Auenione Eucherius, qui vt futuræ tempeſtatis argumenta notauit, vt in pontificiam ditionem ire maturauit, vbi ſecurus malorum, quibus occurrere non poterat, ſe melioribus temporibus ſeruaret, ea dum votis opportuna vel expectat, vel deſperat moritur, vir gente, ſcientia, humanitate præcipuus anno MDLXXI. die quinta

quinta menſis Ianuarij. Erat tunc temporis Auenione Franciſcus à Balma comes Suſæ, & pro vicinia opportunum ſuæ genti videns epiſcopatum, petit à Carolo rege, vt pontifici ſuorum aliquem & præficiendum ſuggerat, poſtulatio placuit regi, & Franciſcus is erat cui res negari non poſſet. Scilicet antiquiſſima ſtirpe progenitus maiorum ſuorum nomen implebat; & ſuis ipſe fortiter pro publica re geſtis, vt Chriſtianæ fidei & religionum priſcarum apprime amans erat, cenſebatur in illis regionibus ferme vnus eſſe qui opponeretur hæreticis, & Eccleſiam Viuarij reſtitueret; fuerat quippe primùm dux centum leuioris armaturæ equitum, deinde pro ſummo vniuerſi exercitus in Delphinatu duce abſente; quam vtramque præfecturam ingenti cum laude peregerat. Igitur hic annuente rege facit vt Petrus d'Vrre affinis epiſcopatum adipiſcatur. Sed eo poſt annum mortuo Ioannem de l'Hoſtel ei præficiendum curat. Hic antiquæ ſimplicitatis, ſinceritatis, & probitatis ſacerdos erudiebat liberos comitis ad omne virtutis genus; ſedit in epiſcopatu ab anno MDLXXIII. vſque ad annum MDCXXI. quo mortuus eſt ſexto Aprilis: cúmque deficeret ſenio, videretque Roſtano Franciſci filio comiti Suſæ Ludouicum Franciſcum in liberis omnino, cùm per ætatem liceret, idoneum gerendo epiſcopatui, memor

42 *Petrus d'Vrre.* *Ioannes de l'Hoſtel.*

beneficiorum quæ plurima per omnem vitam acceperat, poſtulauit à rege & per regem à pontifice, vt ſibi liceret eum habere operis adiutorem.

43 Ionne antiſtite non vna fuit Viuarij & circumpoſitæ regionis facies. Anno MDLXXVI. Hæretici Gaydano homine ignoto & obſcuræ originis duce, per noctem dolumque intrant caſtrum quæ regio eſt vrbis in faſtigio rupis clero habitata; omnéſque domos diripiunt effuſo in cæcam barbariem furore;& canonicos in cellam vinariam vi adactos internecione deleuiſſent, ſi Gaydanus faciens impetum in ciues pro clero ex ſolita maioribus pietate cernantes,non fuiſſet in humero brachióque vehementer pulſatus mortario æneo per feneſtram deiecto à muliere in maiore, vt loquuntur, vico: is enim fracto ita corpore cecinit receptui, & verò ſcilicet cum ſuis receſſit ex vrbe. Sed non diuturna fuit canonicis quies. Guido hæreticus, ſe baronem Villanouæ Beri appellitabat, poſt Gaydanum occupauit caſtrum Viuarienſe,muniuitque, & ſua feritate primùm omnes clericos, deinde ceteros ciues dedit in fugam; perrexiſſetque tyrannun agere homo ferox & proiectus ad omne facinus ſi per cæcam noctem ſeu cœleſtia,ſeu alia viſa,ic enim obſcurum eſt,horrore incuſſo non pepuliſ ſent tota regione canonicorum. Secuti ducen

ij etiam qui vrbem tenebant,vt fit, monſtrorum
inſolentia in maius aucta, conciti præcipiteſque
abſceſſerunt.Sed lamẽtabilis profectò & catholi- 44
cis durus fuit annus ſeptimus ſupra milleſimum
quingenteſimum octogeſimũ. Hæretici interce-
perant Montem Aimari, & ex eo non Donzera
modò & aliis Epiſcopi pagis,ſed cetera etiam per
Delphinatum & Viuarienſem prouinciam cir-
cùm regione prædas agebant. Catholici contrà
cogebant copias & recepta vrbe cùm per vlti-
mam rerum deſperationem à caſtro erumpenti-
bus obſiſterent, ducem, atque adeo vrbem &
omnia amiſerunt. Præerat vehementer pugnan-
tibus Franciſcus Comes Suſæ bello notiſſimus,
vir fortis pro patria & Eccleſia ſupra hominem
manu agens cecidit, & cum eo catholicorum
omnis ſpes. Quæ gladiis bellatorum non cecide-
rat, multa nobilitas venit in manus Caluiniſta-
rum, & Arauſicam deportata eſt, ipſéque Roſta-
gnus Franciſci Comitis filius. Hîc mihi liceat
dicere ſuper ſtrenuo duce ad aliquod doloris,qui
triſtia ſcribentem, premit, leuamentum. Suſa- 45
norum comitum gens deſcendit à Guilel[illegible]o de
Balma, quid enim anteriores afferam? qu[illegible]me-
dei. VI. Sabaudiæ Comitis pueri primùm [illegible]gna
ſua gloria tutor, poſteà legatus in Galli[illegible]on-
ſiliorum omnium iam viro autor fui[illegible]tore
Paradino in Chronico Sabaudiæ cap. [illegible]XXIX.

Digitized by Google

fuit filius Galeſij ſagittariorum Gallicanorum præfecti. Quàm nobilis verò fuerit olim hæc præfectura grauiter docet Tillius l. de regibus Francorum cap. de Coneſtabili, Mareſcallis, & Præfecto ſagittariorum Gallicanorum; Traditque ita quondam inclaruiſſe, vt dubitatum aliquando fuerit an qui eam gerebat eſſet ſub imperio Mareſcalli, edictoque iudicum opus fuiſſe vt dubitatio quæ in litem eruperat tolleretur. Addit ceſſaſſe militarem magiſtratum, *& ei ſucceſſiſſe præfectum peditum*; ſic enim appellabatur, quia ſagittarij olim erant peditum præcipui.

46 Guilelmus Ioannem genuit Franciæ Mareſcallum, à quo Ferdinandus nunc decimus eſt Monreuelli Comes, & innominatum patrem Ludouici, è quo per Bernardum filium Suſani deſcendũt Comites, & qui anno MCDXXVI. duxit Antoniolam (Antonetam vulgò dicimus) Salaſſam, Margaretæ quidem Bauciæ filiam, Henrici verò Caſſenatici, Delphinatum ab anno MCDXVI. ad annum MCDXX. Proregis viduam. Scio Guichenonum, qui de Seguſianorum rebus ſcripſit, non alium Guilelmo, qui ex matrimonio liberos ſuſtulerit, dare filium, quàm Ioannem: ſed is Monreuelliorũ, qui ex Ioanne orti ſunt, vnum genus ſe perſequi profitetur, & Seguſiani quorum tabularia diligenter ſanè perſcrutatus eſt, ſuas, non Delphinatum res habent curantque. Video etiam alia Suſanorum qui à Bernardo ducunt originem, alia Monreuel-

liorum arma gentilia eſſe: verùm quis neſcit fie-
ri non rarò vt vir capiat ſibi vxoris arma ſeruan-
do nomini gentis omni maſculo defectæ. Ber-
trandus progenerauit Petrum., Petrus Guilel-
mum,patrem Franciſci.Margaretæ illi pater fue-
rat Raimundus frater Arauſicani reguli. Guilel-
mus verò duxerat Catarinam d'Albaron filiam
Iacobi,qui & alia caſtra, & l'Hers,Rupefortem,
Monfrinum ditione tenebat; & Franciſcus
Franciſci de Leui filiam comitis Ventadurij è
Mommorantiis & Pictauienſibus per fœminas
oriundi.Is cùm nihil deberet Suſanis,Bauciis,Sa- 47
laſſis,Leuiis,è paterno maternóque genere maio-
ribus,fuerat pro Henrico III. rege ſupremus Pro-
uinciæ gubernator & Admirallus, atque ab eo-
dem acceperat torquem Sanſpiritenſem, ſum-
mum in illis ordinis initiis Francorum magna-
tum decus. Sed omnia de nobiliſſimo genere,
præcipua virtute bellica, eximio regis amore or-
namenta plurimùm auxit atque,vt ita loquar,de-
dicauit mors ab hæreticis contra regem pugnan-
tibus, obita pro patria & eccleſia. Sed iſta ha-
ctenus, ad lætiora veniendum eſt. Franciſco Su-
ſano mortuo timebatur rurſum Viuarij ab hære-
ticis,& primum comes Turnonius illi fuit præſi-
dio, deinde dinaſta Ventadurius, adhibitis du-
cibus catholicis & probis. Verùm ſuſtulit om-
nem metum Henricus IV. eccleſiæ redditus &

per eum pax toti regno; tunc enim verò reſpirare canonici, &c. cum Ioanne epiſcopo cogitare de reſtituenda baſilica S. Vincentij. Perfectum eſt opus anno MDLXXXXIX. curante Franciſco Monerio præcentore viro in paucis pio, modeſto, & ad omne genus virtutis facto, impenſis epiſcopi & capituli. Ioannes verò antiſtes reliquam vitam quietè duxit, peruenit ad annum nonageſimum quartum. Aliquoties per hebdomadã toto anno ieiunabat, omnem ferme diem Ponebat in oratione, cúmque præ ſenio caligarent oculi, neque precibus legendis pares eſſent, nihilo tamen minùs ſolitis temporibus agebat cum Deo, illa ſæpiuſcule repetens quæ fideli, ex plurima olim oratione, memoria retinebat, & roſarium maximè Virginis præcipua pietate percurrens: cetero qui cùm vigebat ætate fecit Deo: ſingulis diebus, & horis omnibus canonicorum quotidianis ſummo etiam diluculo intereſſe perdurauit. Sed eo Epiſcopo res geſta eſt, à me non prætermittenda hoc loco. Anno huius ſæculi tertio Societas Ieſu poſuit Albenaci prima ſui Collegij fundamenta. Res Viuarienſi prouinciæ in paucis grata, & iam magnis expetita diu votis, atque ex eo etiam non ſine conuitio poſtulatą, cùm Iacobus Saleſius, vir omni virtutum & ſcientiarum genere clarus, Turnonique profeſſor Theologiæ, Albenaci pro Chriſto Caluiniſta-

rum

rum manibus cum Guilelmo Saltamochio Coadiutore cecidit. Igitur ad Societatis in eam vrbem aduentum vniuerſa exultare, lætámque agere diem, Caſſeriarum etiam & Argentariæ ciues, ſolemni cum prece ſupplices adire Albenacum. Supra ceteros eminuit pietas Mottæi toparchæ Veneſacij. Hic vir, vt opibus & animis reſpondebat antiquitati nobiliſſimæ ſtirpis, acceptis à ſuo collegio duobus Canonicis Viuarienſibus cum præclara cantorum manu, & comitatus viginti millibus hominum quos ſui ad quindecim circum Albenacum milliaria Sacerdotes bona cum prece ad Deum, piaque ducebant, intrauit Albenacum, voluitque Chriſtiana ſacra fieri in media platea, quando alius tot hominum millia locus non capiebat, quæ Iacobi Galterij ſapientis ex Societate Ieſu Theologi de rebus diuinis ſermo excepit, attonitis ad eruditionem dicentis, & audientium ad pietate fiduciam catholicis, & nequidquam frementibus hæreticorum, cum vniuerſa ferme vrbe, quam errores ſuos docebant, *Miniſtris*.

Ludouicus Franciſcus de Suſe principio epiſcopus Pompeiopolitanus & adiutor Ioannis de l'Hoſtel anno MDCXVIII. die XIV. menſis Maij, poſtea Ioanne mortuo adiit epiſcopatum Viuarienſem anno MDCXXI. die VI. menſis Aprilis. Hic Roſtagni comitis Suſani & Magdalenæ de Medullione 49 *Ludouicus Franciſcus de Suſe.*

per eum pax toti regno;tunc enim verò reſpirare canonici, &c. cum Ioanne epiſcopo cogitare de reſtituenda baſilica S. Vincentij. Perfectum eſt opus anno MDLXXXXIX. curante Franciſco Monerio præcentore viro in paucis pio, modeſto, & ad omne genus virtutis facto, impenſis epiſcopi &
48 capituli. Ioannes verò antiſtes reliquam vitam quietè duxit, peruenit ad annum nonageſimum- quartum. Aliquoties per hebdomadã toto anno ieiunabat, omnem ferme diem Ponebat in oratione, cúmque præ ſenio caligarent oculi, neque precibus legendis pares eſſent, nihilo tamen minùs ſolitis temporibus agebat cum Deo, illa ſæpiuſcule repetens quæ fideli, ex plurima olim oratione, memoria retinebat, & roſarium maximè Virginis præcipua pietate percurrens: cetero qui cùm vigebat ætate fecit Deo: ſingulis diebus,& horis omnibus canonicorum quotidianis ſummo etiam diluculo intereſſe perdurauit. Sed eo Epiſcopo res geſta eſt, à me non prætermittenda hoc loco. Anno huius ſæculi tertio Societas Ieſu poſuit Albenaci prima ſui Collegij fundamenta. Res Viuarienſi prouinciæ in paucis grata, & iam magnis expetita diu votis, atque ex eo etiam non ſine conuitio poſtulatą, cùm Iacobus Saleſius, vir omni virtutum & ſcientiarum genere clarus, Turnonique profeſſor Theologiæ, Albenaci pro Chriſto Caluiniſta-

Digitized by Google

rum manibus cum Guilelmo Saltarochio Coadiutore cecidit. Igitur ad Societatis in eam vrbem aduentum vniuerſa exultare, lætámque agere diem, Caſſeriarum etiam & Argentariæ ciues, ſolemni cum prece ſupplices adire Albenacum. Supra ceteros eminuit pietas Mottæi toparchæ Veneſacij. Hic vir, vt opibus & animis reſpondebat antiquitati nobiliſſimæ ſtirpis, acceptis à ſuo collegio duobus Canonicis Viuarienſibus cum præclara cantorum manu, & comitatus viginti millibus hominum quos ſui ad quindecim circum Albenacum milliaria Sacerdotes bona cum prece ad Deum, piaque ducebant, intrauit Albenacum, voluitque Chriſtiana ſacra fieri in media platea, quando alius tot hominum millia locus non capiebat, quæ Iacobi Galterij ſapientis ex Societate Ieſu Theologi de rebus diuinis ſermo excepit, attonitis ad eruditionem dicentis, & audientium ad pietate fiduciam catholicis, & nequidquam frementibus hæreticorum, cum vniuerſa ferme vrbe, quam errores ſuos docebant, *Miniſtris*.

Ludouicus Franciſcus de Suſe principio epiſcopus Pompeiopolitanus & adiutor Ioannis de l'Hoſtel anno MDCXVIII. die XIV. menſis Maij, poſtea Ioanne mortuo adiit epiſcopatum Viuarienſem anno MDCXXI. die VI. menſis Aprilis. Hic Roſtagni comitis Suſani & Magdalenæ de Medullione 49 *Ludouicus Franciſcus de Suſe.*

dullione

per eum pax toti regno; tunc enim verò reſpirare canonici, &c. cum Ioanne epiſcopo cogitare de reſtituenda baſilica S. Vincentij. Perfectum eſt opus anno MDLXXXXIX. curante Franciſco Monerio præcentore viro in paucis pio, modeſto, & ad omne genus virtutis facto, impenſis epiſcopi &
48 capituli. Ioannes verò antiſtes reliquam vitam quietè duxit, peruenit ad annum nonageſimumquartum. Aliquoties per hebdomadã toto anno ieiunabat, omnem ferme diem Ponebat in oratione, cúmque præ ſenio caligarent oculi, neque precibus legendis pares eſſent, nihilo tamen minùs ſolitis temporibus agebat cum Deo, illa ſæpiuſcule repetens quæ fideli, ex plurima olim oratione, memoria retinebat, & roſarium maximè Virginis præcipua pietate percurrens: cetero qui cùm vigebat ætate fecit Deo: ſingulis diebus, & horis omnibus canonicorum quotidianis ſummo etiam diluculo intereſſe perdurauit. Sed eo Epiſcopo res geſta eſt, à me non prætermittenda hoc loco. Anno huius ſæculi tertio Societas Ieſu poſuit Albenaci prima ſui Collegij fundamenta. Res Viuarienſi prouinciæ in paucis grata, & iam magnis expetita diu votis, atque ex eo etiam non ſine conuitio poſtulatą, cùm Iacobus Saleſius, vir omni virtutum & ſcientiarum genere clarus, Turnonique profeſſor Theologiæ, Albenaci pro Chriſto Caluiniſta-

rum manibus cum Guilelmo Saltanrochio Coadiutore cecidit. Igitur ad Societatis in eam vrbem aduentum vniuerſa exultare, lætámque agere diem, Caſſeriarum etiam & Argentariæ ciues, ſolemni cum prece ſupplices adire Albenacum. Supra ceteros eminuit pietas Mottæi toparchæ, Veneſacij. Hic vir, vt opibus & animis reſpondebat antiquitati nobiliſſimæ ſtirpis, acceptis à ſuo collegio duobus Canonicis Viuarienſibus cum præclara cantorum manu, & comitatus viginti millibus hominum quos ſui ad quindecim circum Albenacum milliaria Sacerdotes bona cum prece ad Deum, piaque ducebant, intrauit Albenacum, voluitque Chriſtiana ſacra fieri in media platea, quando alius tot hominum millia locus non capiebat, quæ Iacobi Galterij ſapientis ex Societate Ieſu Theologi de rebus diuinis ſermo excepit, attonitis ad eruditionem dicentis, & audientium ad pietate fiduciam catholicis, & nequidquam frementibus hæreticorum, cum vniuerſa ferme vrbe, quam errores ſuos docebant, *Miniſtris*.

Ludouicus Franciſcus de Suſe principio epiſcopus Pompeiopolitanus & adiutor Ioannis de l'Hoſtel anno MDCXVIII. die XIV. menſis Maij, poſtea Ioanne mortuo adiit epiſcopatum Viuarienſem anno MDCXXI. die VI. menſis Aprilis. Hic Roſtagni comitis Suſani & Magdalenæ de Medullione 49 *Ludouicus Franciſcus de Suſe.*

dullione

beneficiorum quæ plurima per omnem vitam acceperat, poſtulauit à rege & per regem à pontifice, vt ſibi liceret eum habere operis adiutorem.

43 Ionne antiſtite non vna fuit Viuarij & circumpoſitæ regionis facies. Anno MDLXXVI. Hæretici Gaydano homine ignoto & obſcuræ originis duce, per noctem dolumque intrant caſtrum quæ regio eſt vrbis in faſtigio rupis clero habitata; omnéſque domos diripiunt effuſo in cæcam barbariem furore;& canonicos in cellam vinariam vi adactos internecione deleuiſſent, ſi Gaydanus faciens impetum in ciues pro clero ex ſolita maioribus pietate cernantes,non fuiſſet in humero brachióque vehementer pulſatus mortario æneo per feneſtram deiecto à muliere in maiore, vt loquuntur, vico: is enim fracto ita corpore cecinit receptui, & verò ſcilicet cum ſuis receſſit ex vrbe. Sed non diuturna fuit canonicis quies. Guido hæreticus, ſe baronem Villanouæ Beri appellitabat, poſt Gaydanum occupauit caſtrum Viuarienſe,muniuitque, & ſua feritate primùm omnes clericos, deinde ceteros ciues dedit in fugam; perrexiſſetque tyrannun agere homo ferox & proiectus ad omne facinus ſi per cæcam noctem ſeu cœleſtia,ſeu alia viſa,id enim obſcurum eſt,horrore incuſſo non pepuliſſent tota regione canonicorum. Secuti ducen

ij etiam qui vrbem tenebant, vt fit, monſtrorum inſolentia in maius aucta, conciti præcipiteſque abſceſſerunt. Sed lamẽtabilis profectò & catholicis durus fuit annus ſeptimus ſupra milleſimum quingenteſimum octogeſimũ. Hæretici interceperant Montem Aimari, & ex eo non Donzera modò & aliis Epiſcopi pagis, ſed cetera etiam per Delphinatum & Viuarienſem prouinciam circùm regione prædas agebant. Catholici contrà cogebant copias & recepta vrbe cùm per vltimam rerum deſperationem à caſtro erumpentibus obſiſterent, ducem, atque adeo vrbem & omnia amiſerunt. Præerat vehementer pugnantibus Franciſcus Comes Suſæ bello notiſſimus, vir fortis pro patria & Eccleſia ſupra hominem manu agens cecidit, & cum eo catholicorum omnis ſpes. Quæ gladiis bellatorum non ceciderat, multa nobilitas venit in manus Caluiniſtarum, & Arauſicam deportata eſt, ipſéque Roſtagnus Franciſci Comitis filius. Hîc mihi liceat dicere ſuper ſtrenuo duce ad aliquod doloris, qui triſtia ſcribentem, premit, leuamentum. Suſanorum comitum gens deſcendit à Guilel[illegible]o de Balma, quid enim anteriores afferam? qu[illegible]me- 44
dei. VI. Sabaudiæ Comitis pueri primùm [illegible]gna ſua gloria tutor, poſteà legatus in Galli[illegible] [illegible]onſiliorum omnium iam viro autor fui[illegible] [illegible]tore Paradino in Chronico Sabaudiæ cap. [illegible]XXXIX. 45

Y 2 fuit

fuit filius Galeſij ſagittariorum Gallicanorum præfecti. Quàm nobilis verò fuerit olim hæc præfectura grauiter docet Tillius l. de regibus Francorum cap. de Coneſtabili, Mareſcallis, & Præfecto ſagittariorum Gallicanorum; Traditque ita quondam inclaruiſſe, vt dubitatum aliquando fuerit an qui eam gerebat eſſet ſub imperio Mareſcalli, edictoque iudicum opus fuiſſe vt dubitatio quæ in litem eruperat tolleretur. Addit ceſſaſſe militarem magiſtratum, *& ei ſucceſſiſſe præfectum peditum*; ſic enim appellabatur, quia ſagittarij olim erant peditum præcipui.

46 Guilelmus Ioannem genuit Françiæ Mareſcallum, à quo Ferdinandus nunc decimus eſt Monreuelli Comes, & innominatum patrem Ludouici, è quo per Bernardum filium Suſani deſcendũt Comites, & qui anno MCDXXVI. duxit Antoniolam (Antonetam vulgò dicimus) Salaſſam, Margaretæ quidem Bauciæ filiam, Henrici verò Caſſenatici, Delphinatum ab anno MCDXVI. ad annum MCDXX. Proregis viduam. Scio Guichenonum, qui de Seguſianorum rebus ſcripſit, non alium Guilelmo, qui ex matrimonio liberos ſuſtulerit, dare filium, quàm Ioannem: ſed is Monreuelliorũ, qui ex Ioanne orti ſunt, vnum genus ſe perſequi profitetur, & Seguſiani quorum tabularia diligenter ſanè perſcrutatus eſt, ſuas, non Delphinatum res habent curantque. Video etiam alia Suſanorum qui à Bernardo ducunt originem, alia Monreuel-

liorum arma gentilia eſſe : verùm quis neſcit fie-
ri non rarò vt vir capiat ſibi vxoris arma ſeruan-
do nomini gentis omni maſculo defectæ. Ber-
trandus progenerauit Petrum , Petrus Guilel-
mum, patrem Franciſci. Margaretæ illi pater fue-
rat Raimundus frater Arauſicani reguli. Guilel-
mus verò duxerat Catarinam d'Albaron filiam
Iacobi, qui & alia caſtra, & l'Hers, Rupefortem,
Monfrinum ditione tenebat ; & Franciſcus
Franciſci de Leui filiam comitis Ventadurij è
Mommorantiis & Pictauienſibus per fœminas
oriundi. Is cùm nihil deberet Suſanis, Bauciis, Sa- 47
laſſis, Leuiis, è paterno maternóque genere maio-
ribus, fuerat pro Henrico III. rege ſupremus Pro-
uinciæ gubernator & Admirallus , atque ab eo-
dem acceperat torquem Sanſpiritenſem , ſum-
mum in illis ordinis initiis Francorum magna-
tum decus. Sed omnia de nobiliſſimo genere,
præcipua virtute bellica , eximio regis amore or-
namenta plurimùm auxit atque, vt ita loquar, de-
dicauit mors ab hæreticis contra regem pugnan-
tibus, obita pro patria & eccleſia. Sed iſta ha-
ctenus , ad lætiora veniendum eſt. Franciſco Su-
ſano mortuo timebatur rurſum Viuarij ab hære-
ticis, & primum comes Turnonius illi fuit præſi-
dio , deinde dinaſta Ventadurius , adhibitis du-
cibus catholicis & probis. Verùm ſuſtulit om-
nem metum Henricus IV. eccleſiæ redditus &

per eum pax toti regno; tunc enim verò reſpirare canonici, & cum Ioanne epiſcopo cogitare de reſtituenda baſilica S. Vincentij. Perfectum eſt opus anno MDLXXXXIX. curante Franciſco Monerio præcentore viro in paucis pio, modeſto, & ad omne genus virtutis facto, impenſis epiſcopi &
48 capituli. Ioannes verò antiſtes reliquam vitam quietè duxit, peruenit ad annum nonageſimum quartum. Aliquoties per hebdomadã toto anno ieiunabat, omnem ferme diem Ponebat in oratione, cúmque præ ſenio caligarent oculi, neque precibus legendis pares eſſent, nihilo tamen minùs ſolitis temporibus agebat cum Deo, illa ſæpiuſcule repetens quæ fideli, ex plurima olim oratione, memoria retinebat, & roſarium maximè Virginis præcipua pietate percurrens: cetero qui cùm vigebat ætate fecit Deo: ſingulis diebus, & horis omnibus canonicorum quotidianis ſummo etiam diluculo intereſſe perdurauit. Sed eo Epiſcopo res geſta eſt, à me non prætermittenda hoc loco. Anno huius ſæculi tertio Societas Ieſu poſuit Albenaci prima ſui Collegij fundamenta. Res Viuarienſi prouinciæ in paucis grata, & iam magnis expetita diu votis, atque ex eo etiam non ſine conuitio poſtulatą, cùm Iacobus Saleſius, vir omni virtutum & ſcientiarum genere clarus, Turnonique profeſſor Theologiæ, Albenaci pro Chriſto Caluiniſtarum

rum manibus cum Guilelmo Saltamochio Coadiutore cecidit. Igitur ad Societatis in eam vrbem aduentum vniuerſa exultare, lætámque agere diem, Caſſeriarum etiam & Argentariæ ciues, ſolemni cum prece ſupplices adire Albenacum. Supra ceteros eminuit pietas Mottæi toparchæ Veneſacij. Hic vir, vt opibus & animis reſpondebat antiquitati nobiliſſimæ ſtirpis, acceptis à ſuo collegio duobus Canonicis Viuarienſibus cum præclara cantorum manu, & comitatus viginti millibus hominum quos ſui ad quindecim circum Albenacum milliaria Sacerdotes bona cum prece ad Deum, piaque ducebant, intrauit Albenacum, voluitque Chriſtiana ſacra fieri in media platea, quando alius tot hominum millia locus non capiebat, quæ Iacobi Galterij ſapientis ex Societate Ieſu Theologi de rebus diuinis ſermo excepit, attonitis ad eruditionem dicentis, & audientium ad pietate fiduciam catholicis, & nequidquam frementibus hæreticorum, cum vniuerſa ferme vrbe, quam errores ſuos docebant, *Miniſtris.*

Ludouicus Franciſcus de Suſe principio epiſcopus Pompeiopolitanus & adiutor Ioannis de l'Hoſtel anno MDCXVIII. die XIV. menſis Maij, poſtea Ioanne mortuo adiit epiſcopatum Viuarienſem anno MDCXXI. die VI. menſis Aprilis. Hic Roſtagni comitis Suſani & Magdalenæ de Medullione 49 *Ludouicus Franciſcus de Suſe.*

per eum pax toti regno; tunc enim verò reſpirare canonici, & cum Ioanne epiſcopo cogitare de reſtituenda baſilica S. Vincentij. Perfectum eſt opus anno MDLXXXXIX. curante Franciſco Monerio præcentore viro in paucis pio, modeſto, & ad omne genus virtutis facto, impenſis epiſcopi &
48 capituli. Ioannes verò antiſtes reliquam vitam quietè duxit, peruenit ad annum nonageſimum quartum. Aliquoties per hebdomadã toto anno ieiunabat, omnem ferme diem Ponebat in oratione, cúmque præ ſenio caligarent oculi, neque precibus legendis pares eſſent, nihilo tamen minùs ſolitis temporibus agebat cum Deo, illa ſæpiuſcule repetens quæ fideli, ex plurima olim oratione, memoria retinebat, & roſarium maximè Virginis præcipua pietate percurrens: cetero qui cùm vigebat ætate fecit Deo: ſingulis diebus, & horis omnibus canonicorum quotidianis ſummo etiam diluculo intereſſe perdurauit. Sed eo Epiſcopo res geſta eſt, à me non prætermittenda hoc loco. Anno huius ſæculi tertio Societas Ieſu poſuit Albenaci prima ſui Collegij fundamenta. Res Viuarienſi prouinciæ in paucis grata, & iam magnis expetita diu votis, atque ex eo etiam non ſine conuitio poſtulata, cùm Iacobus Saleſius, vir omni virtutum & ſcientiarum genere clarus, Turnonique profeſſor Theologiæ, Albenaci pro Chriſto Caluiniſta-

rum

rum manibus cum Guilelmo Saltamochio Coadiutore cecidit. Igitur ad Societatis in eam vrbem aduentum vniuerſa exultare, lætámque agere diem, Caſſeriarum etiam & Argentariæ ciues, ſolemni cum prece ſupplices adire Albenacum. Supra ceteros eminuit pietas Mottæi toparchæ Veneſacij. Hic vir, vt opibus & animis reſpondebat antiquitati nobiliſſimæ ſtirpis, acceptis à ſuo collegio duobus Canonicis Viuarienſibus cum præclara cantorum manu, & comitatus viginti millibus hominum quos ſui ad quindecim circum Albenacum milliaria Sacerdotes bona cum prece ad Deum, piaque ducebant, intrauit Albenacum, voluitque Chriſtiana ſacra fieri in media platea, quando alius tot hominum millia locus non capiebat, quæ Iacobi Galterij ſapientis ex Societate Ieſu Theologi de rebus diuinis ſermo excepit, attonitis ad eruditionem dicentis, & audientium ad pietate fiduciam catholicis, & nequidquam frementibus hæreticorum, cum vniuerſa ferme vrbe, quam errores ſuos docebant, *Miniſtris*.

Ludouicus Franciſcus de Suſe principio epiſcopus Pompeiopolitanus & adiutor Ioannis de l'Hoſtel anno MDCXVIII. die XIV. menſis Maij, poſtea Ioanne mortuo adiit epiſcopatum Viuarienſem anno MDCXXI. die VI. menſis Aprilis. Hic Roſtagni comitis Suſani & Magdalenæ de Medullione *49 Ludouicus Franciſcus de Suſe.*

per eum pax toti regno; tunc enim verò reſpirare canonici, & cum Ioanne epiſcopo cogitare de reſtituenda baſilica S. Vincentij. Perfectum eſt opus anno MDLXXXXIX. curante Franciſco Monerio præcentore viro in paucis pio, modeſto, & ad omne genus virtutis facto, impenſis epiſcopi &
48 capituli. Ioannes verò antiſtes reliquam vitam quietè duxit, peruenit ad annum nonageſimum-quartum. Aliquoties per hebdomadã toto anno ieiunabat, omnem ferme diem Ponebat in oratione, cúmque præ ſenio caligarent oculi, neque precibus legendis pares eſſent, nihilo tamen minùs ſolitis temporibus agebat cum Deo, illa ſæpiuſcule repetens quæ fideli, ex plurima olim oratione, memoria retinebat, & roſarium maximè Virginis præcipua pietate percurrens: cetero qui cùm vigebat ætate fecit Deo: ſingulis diebus, & horis omnibus canonicorum quotidianis ſummo etiam diluculo intereſſe perdurauit. Sed eo Epiſcopo res geſta eſt, à me non prætermittenda hoc loco. Anno huius ſæculi tertio Societas Ieſu poſuit Albenaci prima ſui Collegij fundamenta. Res Viuarienſi prouinciæ in paucis grata, & iam magnis expetita diu votis, atque ex eo etiam non ſine conuitio poſtulata, cùm Iacobus Saleſius, vir omni virtutum & ſcientiarum genere clarus, Turnonique profeſſor Theologiæ, Albenaci pro Chriſto Caluiniſta-

rum

rum manibus cum Guilelmo Saltanrochio Coadiutore cecidit. Igitur ad Societatis in eam vrbem aduentum vniuerſa exultare, lætámque agere diem, Caſſeriarum etiam & Argentariæ ciues, ſolemni cum prece ſupplices adire Albenacum. Supra ceteros eminuit pietas Mottæi toparchæ Veneſacij. Hic vir, vt opibus & animis reſpondebat antiquitati nobiliſſimæ ſtirpis, acceptis à ſuo collegio duobus Canonicis Viuarienſibus cum præclara cantorum manu, & comitatus viginti millibus hominum quos ſui ad quindecim circum Albenacum milliaria Sacerdotes bona cum prece ad Deum, piaque ducebant, intrauit Albenacum, voluitque Chriſtiana ſacra fieri in media platea, quando alius tot hominum millia locus non capiebat, quæ Iacobi Galterij ſapientis ex Societate Ieſu Theologi de rebus diuinis ſermo excepit, attonitis ad eruditionem dicentis, & audientium ad pietate fiduciam catholicis, & nequidquam frementibus hæreticorum, cum vniuerſa ferme vrbe, quam errores ſuos docebant, *Miniſtris*.

Ludouicus Franciſcus de Suſe principio epiſcopus Pompeiopolitanus & adiutor Ioannis de l'Hoſtel anno MDCXVIII. die XIV. menſis Maij, poſtea Ioanne mortuo adiit epiſcopatum Viuarienſem anno MDCXXI. die VI. menſis Aprilis. Hic Roſtagni comitis Suſani & Magdalenæ de Medullione 49 *Ludouicus Franciſcus de Suſe.*

per eum pax toti regno;tunc enim verò reſpirare canonici, & cum Ioanne epiſcopo cogitare de reſtituenda baſilica S. Vincentij. Perfectum eſt opus anno MDLXXXXIX. curante Franciſco Monerio præcentore viro in paucis pio, modeſto, & ad omne genus virtutis facto, impenſis epiſcopi &
48 capituli. Ioannes verò antiſtes reliquam vitam quietè duxit, peruenit ad annum nonageſimum quartum. Aliquoties per hebdomadã toto anno ieiunabat, omnem ferme diem Ponebat in oratione, cúmque præ ſenio caligarent oculi, neque precibus legendis pares eſſent, nihilo tamen minùs ſolitis temporibus agebat cum Deo, illa ſæpiuſcule repetens quæ fideli, ex plurima olim oratione, memoria retinebat, & roſarium maximè Virginis præcipua pietate percurrens: cetero qui cùm vigebat ætate fecit Deo: ſingulis diebus,& horis omnibus canonicorum quotidianis ſummo etiam diluculo intereſſe perdurauit. Sed eo Epiſcopo res geſta eſt, à me non prætermittenda hoc loco. Anno huius ſæculi tertio Societas Ieſu poſuit Albenaci prima ſui Collegij fundamenta. Res Viuarienſi prouinciæ in paucis grata, & iam magnis expetita diu votis, atque ex eo etiam non ſine conuitio poſtulatę, cùm Iacobus Saleſius, vir omni virtutum & ſcientiarum genere clarus, Turnonique profeſſor Theologiæ, Albenaci pro Chriſto Caluiniſta-

rum

rum manibus cum Guilelmo Saltamochio Coadiutore cecidit. Igitur ad Societatis in eam vrbem aduentum vniuerſa exultare, lætámque agere diem, Caſſeriarum etiam & Argentariæ ciues, ſolemni cum prece ſupplices adire Albenacum. Supra ceteros eminuit pietas Mottæi toparchæ Veneſacij. Hic vir, vt opibus & animis reſpondebat antiquitati nobiliſſimæ ſtirpis, acceptis à ſuo collegio duobus Canonicis Viuarienſibus cum præclara cantorum manu, & comitatus viginti millibus hominum quos ſui ad quindecim circum Albenacum milliaria Sacerdotes bona cum prece ad Deum, piaque ducebant, intrauit Albenacum, voluitque Chriſtiana ſacra fieri in media platea, quando alius tot hominum millia locus non capiebat, quæ Iacobi Galterij ſapientis ex Societate Ieſu Theologi de rebus diuinis ſermo excepit, attonitis ad eruditionem dicentis, & audientium ad pietate fiduciam catholicis, & nequidquam frementibus hæreticorum, cum vniuerſa ferme vrbe, quam errores ſuos docebant, *Miniſtris*.

Ludouicus Franciſcus de Suſe principio epiſcopus Pompeiopolitanus & adiutor Ioannis de l'Hoſtel anno MDCXVIII. die XIV. menſis Maij, poſtea Ioanne mortuo adiit epiſcopatum Viuarienſem anno MDCXXI. die VI. menſis Aprilis. Hic Roſtagni comitis Suſani & Magdalenæ de Medullione 49 *Ludouicus Franciſcus de Suſe.*

dullione

per eum pax toti regno; tunc enim verò reſpirare canonici, &c. cum Ioanne epiſcopo cogitare de reſtituenda baſilica S. Vincentij. Perfectum eſt opus anno MDLXXXXIX. curante Franciſco Monerio præcentore viro in paucis pio, modeſto, & ad omne genus virtutis facto, impenſis epiſcopi &
48 capituli. Ioannes verò antiſtes reliquam vitam quietè duxit, peruenit ad annum nonageſimum-quartum. Aliquoties per hebdomadā toto anno ieiunabat, omnem ferme diem Ponebat in oratione, cúmque præ ſenio caligarent oculi, neque precibus legendis pares eſſent, nihilo tamen minùs ſolitis temporibus agebat cum Deo, illa ſæpiuſcule repetens quæ fideli, ex plurima olim oratione, memoria retinebat, & roſarium maximè Virginis præcipua pietate percurrens: cetero qui cùm vigebat ætate fecit Deo: ſingulis diebus, & horis omnibus canonicorum quotidianis ſummo etiam diluculo intereſſe perdurauit. Sed eo Epiſcopo res geſta eſt, à me non prætermittenda hoc loco. Anno huius ſæculi tertio Societas Ieſu poſuit Albenaci prima ſui Collegij fundamenta. Res Viuarienſi prouinciæ in paucis grata, & iam magnis expetita diu votis, atque ex eo etiam non ſine conuitio poſtulata, cùm Iacobus Saleſius, vir omni virtutum & ſcientiarum genere clarus, Turnonique profeſſor Theologiæ, Albenaci pro Chriſto Caluiniſta-

rum

Digitized by Google

rum manibus cum Guilelmo Saltamochio Coadiutore cecidit. Igitur ad Societatis in eam vrbem aduentum vniuerſa exultare, lætámque agere diem, Caſſeriarum etiam & Argentariæ ciues, ſolemni cum prece ſupplices adire Albenacum. Supra ceteros eminuit pietas Mottæi toparchæ. Veneſacij. Hic vir, vt opibus & animis reſpondebat antiquitati nobiliſſimæ ſtirpis, acceptis à ſuo collegio duobus Canonicis Viuarienſibus cum præclara cantorum manu, & comitatus viginti millibus hominum quos ſui ad quindecim circum Albenacum milliaria Sacerdotes bona cum prece ad Deum, piaque ducebant, intrauit Albenacum, voluitque Chriſtiana ſacra fieri in media platea, quando alius tot hominum millia locus non capiebat, quæ Iacobi Galterij ſapientis ex Societate Ieſu Theologi de rebus diuinis ſermo excepit, attonitis ad eruditionem dicentis, & audientium ad pietate fiduciam catholicis, & nequidquam frementibus hæreticorum, cum vniuerſa ferme vrbe, quam errores ſuos docebant, *Miniſtris*.

Ludouicus Franciſcus de Suſe principio epiſcopus Pompeiopolitanus & adiutor Ioannis de l'Hoſtel anno MDCXVIII. die XIV. menſis Maij, poſtea Ioanne mortuo adiit epiſcopatum Viuarienſem anno MDCXXI. die VI. menſis Aprilis. Hic Roſtagni comitis Suſani & Magdalenæ de Medullione 49 *Ludouicus Franciſcus de Suſe.*

per eum pax toti regno;tunc enim verò reſpirare
canonici, &c. cum Ioanne epiſcopo cogitare de
reſtituenda baſilica S. Vincentij. Perfectum eſt
opus anno MDLXXXXIX. curante Franciſco Mone-
rio præcentore viro in paucis pio, modeſto, & ad
omne genus virtutis facto, impenſis epiſcopi &
48 capituli. Ioannes verò antiſtes reliquam vitam
quietè duxit, peruenit ad annum nonageſimum-
quartum. Aliquoties per hebdomadā toto anno
ieiunabat, omnem ferme diem Ponebat in ora-
tione, cúmque præ ſenio caligarent oculi, neque
precibus legendis pares eſſent, nihilo tamen mi-
nùs ſolitis temporibus agebat cum Deo, illa
ſæpiuſcule repetens quæ fideli, ex plurima olim
oratione, memoria retinebat, & roſarium ma-
ximè Virginis præcipua pietate percurrens: ce-
tero qui cùm vigebat ætate fecit Deo: ſingulis
diebus, & horis omnibus canonicorum quotidia-
nis ſummo etiam diluculo intereſſe perdurauit.
Sed eo Epiſcopo res geſta eſt, à me non præter-
mittenda hoc loco. Anno huius ſæculi tertio
Societas Ieſu poſuit Albenaci prima ſui Collegij
fundamenta. Res Viuarienſi prouinciæ in pau-
cis grata, & iam magnis expetita diu votis, at-
que ex eo etiam non ſine conuitio poſtulata,
cùm Iacobus Saleſius, vir omni virtutum &
ſcientiarum genere clarus, Turnonique profeſ-
ſor Theologiæ, Albenaci pro Chriſto Caluiniſta-

rum

Digitized by Google

rum manibus cum Guilelmo Saltamochio Coadiutore cecidit. Igitur ad Societatis in eam vrbem aduentum vniuerſa exultare, lætámque agere diem, Caſſeriarum etiam & Argentariæ ciues, ſolemni cum prece ſupplices adire Albenacum. Supra ceteros eminuit pietas Mottæi toparchæ Veneſacij. Hic vir, vt opibus & animis reſpondebat antiquitati nobiliſſimæ ſtirpis, acceptis à ſuo collegio duobus Canonicis Viuarienſibus cum præclara cantorum manu, & comitatus viginti millibus hominum quos ſui ad quindecim circum Albenacum milliaria Sacerdotes bona cum prece ad Deum, piaque ducebant, intrauit Albenacum, voluitque Chriſtiana ſacra fieri in media platea, quando alius tot hominum millia locus non capiebat, quæ Iacobi Galterij ſapientis ex Societate Ieſu Theologi de rebus diuinis ſermo excepit, attonitis ad eruditionem dicentis, & audientium ad pietate fiduciam catholicis, & nequidquam frementibus hæreticorum, cum vniuerſa ferme vrbe, quam errores ſuos docebant, *Miniſtris.*

Ludouicus Franciſcus de Suſe principio epiſcopus Pompeiopolitanus & adiutor Ioannis de l'Hoſtel anno MDCXVIII. die XIV. menſis Maij, poſtea Ioanne mortuo adiit epiſcopatum Viuarienſem anno MDCXXI. die VI. menſis Aprilis. Hic Roſtagni comitis Suſani & Magdalenæ de Medullione 49 *Ludouicus Franciſcus de Suſe.*

dullione

dullione Breſſieux filius illos omnes animos in eccleſiæ ſuæ vſus impendit, quos gente ex alto ducta, dedit ſanguis & paternus è Suſanis, Leuiis, Bauciis, Salaſſis; & maternus è Medullionenſibus, qui ante quadringentos annos pagis ad minimum xxxv. dominabantur, vt annotaui III. de Valent. epiſc. num. xxv, & per Medullionenſes, Pictauienſibus, Dalphiniſque tum Viennenſibus latè totas regiones ditione tenentibus: eoſque adhibet ad epiſcopale officium pietate, mode-
50 ſtia, populorum caritate gerendum. Nihil dico ex amore tam illuſtris epiſcopi, quas per ſcolaſticum puluerem in puero auditore facilitatem ſinceritatem natiuamque (vt ita loquar) virtutem dilexi, eæ per maturiores ætates incrementis latentibus ad illam peruenerunt firmitatem quam ſentimus omnes, & ego quidem emiror ac deoſculor. Pietas non moroſa, grauitas non ſeuera, facilitas non leuis, omnes ad ſe alliciunt, detinentque. Hic Franciſcanos qui Recollecti appellantur deduxit argentariam, & Dominicanas virgines Viuarium. Cùm pararetur iſtis monialibus templum vbi quondam ſtetit ædes ſacra B. Mariæ de Rhodano effoderenturque rudera, triſte Caluiniani furoris exemplum, & alia occurrerunt, & ſepulcralis ingens lapis cum ſua epigraphe, fert iſta potentem virum ſub illo tumulatum

fuiſſe

fuiſſe, qui ex hæreſi eductus plurimos ſecum traxerat ad fidem Trinitatis, ſi memineris Gothos 51
Arianos quondam Viuario totíque Occitaniæ dominatos, & Gothicis characteribus conſtat inſcriptio, non difficilè cogitabis conditorium antè annos mille excitatum fuiſſe; & gaudebis non aliter apud Viuarienſes cognoſci maiorum hæreſes ſi quod malum illos afflauit, quàm per earum abiectionem cum non paruo fidei incremento. Sed ad Ludouïcum epiſcopum redeamus, eius ſeu dignitati ſeu amori vnum aliquid à Deo Datum eſt. Anno MDCXXXVI. tanta murium multitudo Viuarienſibus agris inſedebat, vt tertiam partem tritici depaſta ingentem mœſtitiam inferret omnibus colonis. Dei manum ſenſit epiſcopus, & de conſilio canonicorum ſuorum primùm quidem voluit illum exorari ſupplicationibus publicis omnino tribus, prima ad B. Mariæ Magdalenæ in xenodóchio, altera ad B. Virginis de Rhodano vbi nunc ſunt Dominicanæ vírgines, tertia ad S. Laurentij. Deinde verò iuſſit vt agri luſtrarentur aqua per hebdomadarios benedicta. Denique per eoſdem maledixit importunis humanóque generi infeſtis animantibus, probauit Deus ingenioſam præſulis pietatem. Mures ſeu aliò delati, ſeu terra ſepulti fuerint, hoc enim obſcurum eſt, clam omnibus repentè deſierunt. Hoc Dei erga Ludoui-

cum amoris fuerit argumentum. Sed ego quidem ſupplicibus accuratíſque viri religionibus redditum puto. Quid alia afferam? Sua pro Deo & Eccleſia opera viuenti ingerenda non ſunt.

52 Superiore anno Canonici vnum aliquid ſuſceperant, in cuius commemoratione placet operi finem imponere. Anno ſæculi triceſimoquarto ſtatua B. Virginis ab eremita pio viro vel inuenta, vel exciſa cepit inclareſcere Rupeforti pago inferioris Occitaniæ non multùm ab Auenione ciuitate, & ædem eidem Virgini ſacram nobilibus prodigiis illuſtrare. Celeberrimum, & ad populorum famam clariſſimum fuit, quòd Ioannis Sicardi filia, ſeptem menſium infans, perpetuo capitis motu repentè ſub ſacrum curata eſt die viceſima quinta Martij. Canonici Viuarienſes, vt ſunt pij, & ad omne virtutis publicæ genus populo duces, decreuerunt ad imaginem Virginis ire ſupplices. Igitur anno triceſimoquinto die quarta ſeptembris ſe Rhodano frequentiſſimi committunt, ſuum Clerum ſequitur de ciuitate, & pluribus circum pagis innumera hominum vis. Rupemauræ exſcenſionem faciunt omnes, & ſingula vrbis templa, vniuerſámque ab vrbe viam Rupemfortem vſque bini, ſequentibus tota regione populis, piiſſimo ſimul & ſuauiſſimo concentu implent. Sed Rupefortianam ædem ingreſſi Marianam imaginem tam

concinna

concinna & ad veram pietatem per Alamelli ſcilicet ſui modulos facta prece ſalutant, vt omnium adſtantium animos vehementer commoueant, & in vberes lacrymas ſoluant. Iacobus à ſaltu Præcentor Viuarienſis rem ſacram ceteris ſuccinentibus fecit. Neque minor in ſuam ciuitatem redeuntium pietas fuit. Omnes ibant pedites; quâcumque incedebant, omnia caſtis complebant precibus, agros, compita, pagos, vrbes, obſtupeſcentibus ad ſinceram & parem antiquæ pietatem Canonicorum Viuarienſium per omnes regiones mortalibus.

EPISCOPI VIVARIENSES per annos expanſos digeſti cum ſuis probationibus.

ATque hactenus dictum ſit de rebus geſtis epiſcoporum Viuarienſium. Erit fortaſſe cui placeat eorum nomina & annos tantùm legere, ſunt enim alia aliorum hominum ingenia, & ſuos vſus ad hiſtoriarum ſeu facilem comprehenſionem, ſeu diuturnam memoriam habet nuda ieiunaque temporum deſcriptio, neque parum iuuat ſubiicere oculis totam ſimul & veluti vno obtutu comprehendendam ſeriem vt epiſcoporum, ita & temporum alicuius eccleſiæ. Demum ſicuti nobiles viros decet cenſere per capita maiores ſuos, & oſtendere per quos veluti quibuſdam

gradibus deſcendentem ad ſe nominis claritatem acceperint, ita puto non indecorum fore, nec ad eccleſiæ Viuarienſis famam omnino inutile eius epiſcopos à Ianuario principe annuatim proponere. Igitur eos accipe, & libros ſeu cartas è quibus illorum nomina temporaque deſumpſi.

S. Ianuarius.
S. Septimius. } Albæ ſederunt ante annũ cccc.
S. Maſpicianus. } ex antiquis canonicorum Vi-
S. Melanus. } uarienſium tabulis.
S. Auxonius. Albæ ſedit, & vrbe per Croſium poſt annum vndecimum ſupra quadringenteſimũ euerſa, ſedem, monente Deo deportauit Viuarium ex iiſdem tabulis.
Ioannes. } Ex dotatione eccleſiæ Viuarienſis,
Melanus II. } quam Carolus Caluus vocat Pu-
S. Valerius. } letum.
S. Venantius. Anno DIX. ex concilio Epaunenſi.
Firminus. } Fuere poſt S. Venantium ex vete-
Eumachius. } ribus canonicorum cartis.
Agripius. Anno DXLI. in Aurelianenſi III.
Ardulphus. Ex dotatione eccleſiæ Viuarienſis.
Saccius, ſeu Sabinus. anno DLXXXVIII. ex conc. Matiſcon.
Venantius II. } Ex dotatione eccleſiæ Viuariẽſis.
Longinus. }

S.Lucia

S.Lucianus.	Ex martyrologio Viuarienſi.
S.Venantius III.	
S.Ruſticus.	
S.Melanus III.	
S.Firminus II.	
S.Eucherius.	Ex vita S.Auli,& martyrologio Viuarienſi.
S.Aulus.	
Eumachius II.	Ex vita S.Auli.
S.Longinus II.	Ex martyrologio Viuarienſi.
Eribaldus.	Ex infeudatione rerum eccleſiæ Viuarienſis.
S.Arcontius.	Ex Breuiario Viuarienſi.
Seuerinus.	Anno DCCCIV. interfuit conſecrationi altaris S. Saluatoris in Anagnienſi monaſterio.
Thomas.	Anno DCCCXVI. ex literis Ludouici Pij Imper.
Tengrinus.	Anno DCCCXXXIII. ex Synodo Vormatienſi.
Armiannus.	Anno DCCCXL. ex dotatione eccleſiæ S. Symphoriani in Valle Vinaria.
Celſus.	Anno DCCCL. ex literis Lotarij imperatoris.
Bernoinus.	Anno DCCCLVIII. ex manuſcr. de miraculis S. Andeoli.
Eucherius II.	Anno DCCCLXXIII. ex literis Caroli Calui.

Ætherius. Anno DCCLXXVI. ex concilio Pontigonenſi.

DCCCLXXVII. ex Patauinis comitiis per Carolum Caluum.

DCCCLXXXIX. ex concilio Mantalenſi.

Roſtagnus. Anno DCCCLXXXIV. ex donatione rerum Luſignati in Valle Vinaria.

Petrus. Anno DCCCCLXXXXIII. ex fundatione S. Petri de Podio.

Hermannus. Anno MXV. ex conſecratione eccleſiæ S. Victoris ad Maſſiliam.

Anno MXXXIII. Ex Ioanne Bouis in regia corona regum Arelatenſium pag. CCXIII.

Gerardus. Anno MXXXVII. Ex reſtitutione vinearum abbatiæ S. Petri Viennenſis.

Gebonardus. Poſt annum MLX. ex cauſa 7. qu. 2. c. in tuis literis.

Gerardus II. anno MLXX. ex donatione eccleſiarum S. Laurentij & S. Pontij Petro de Chananon præpoſito Pebracenſi.

Ioannes II. Card. anno MLXXIII. ex literis quibus Gregorius VII. dat ei ſuffraganeum.

Anno MCVII. ex rituali Viuarienſi.

Leodegarius. anno MCVIII. ex donatione prioratus Burgi canonicis Sanrufenſibus.

Anno MCIX. ex donatione eccleſiæ S. Laurentij de Balneis priori Lingoniæ.

Anno MCX. ex donatione eccleſiæ S. Geruaſij

Abba

abbati S. Theofredi.

Anno Mcxi. ex donatione prioratus de Rionis & eccleſiæ de Rogeris.

Anno Mcxii. ex donatione variarum eccleſiarum.

Hato. anno Mcxix. in Concilio Rhemenſi ex Orderico Vitali lxii.

Petrus II. Ex Petro Venerabili l. 2 1. epiſt.11.

Anno Mcxxxiv. ex abſolutione Guigonis. Delphini.

Ianceranus. anno MDXXXVII. ex donatione eccleſiæ S. Stephani de Conchis & aliarum abbati Caſæ Dei.

Galceranus. anno MCXLVI. ex confirmatione iurium eccleſiæ Viuarienſis.

Guilelmus. anno MCXLVII. ex confirmatione iurium eccleſiæ Viuarienſis per Conradum II.

Thomas II. anno MCLIII. ex manuſcripto ipſius de dotatione & aliis rebus eccleſiæ Viuarienſis.

Guilelmus II. anno MCLIII. ex conuentionibus eccleſiæ Anicienſis cum Vicecomite Podicracenſi.

Raimundus anno MCLVIII. ex donatione villæ in Valle Vinaria ab Guilelmo Archiepiſcopo Ebredunenſi.

Anno MCLIX. ex priuilegio Viuarienſium à Friderico I.

Anno MCLX. ex donatione Vſſelli à Bernardo de

de Vſſello.

Robertus Alba anno MCLXXI. ex donatione eccleſiæ Sanmontanæ priori S. Medardi.

Nicolaus. anno MCLXXVII. ex confirmatione rerum eccleſiæ Viuarienſis à Friderico I.

Anno XCLXXIX. ex donatione eccleſiæ de Fabras priori de Charaix.

Anno MCLXXXXIII. ex conuentionibus cum Raimundo Toloſano, de Viuario ciuitate.

Anno MCLXXXXVII. ex conuentionibus cum canonicis de decimis argenti ex argentariis effoſſi.

Anno MCLXXXXVIII. ex conuentionibus cum Raimundo Toloſano, Ademaro Pictauienſi, & Bermundo Anduſiano de argentariis.

Borno, ſeu Burno anno MCCVI. ex homagio Guigonis de Caſtronouo & conuentionibus cum Ademaro Pictau. de Barra, Rupeſalua, Meſena, Balma, Chamairaco.

Anno MCCVII. ex homagio Petri de Montelauro.

Anno MCCIX. ex donatione Rupis Mauræ à Geraldo Adhemari.

Anno MCCX. ex donatione caſtri de Maler à Raimundo de Charlas, & conuentionibus cum Raimundo Toloſano de argentariis.

Anno MCCX. ex donatione partis argentariarum

	rum à Bermundis.
Guilelmus III.	anno Mccxx. ex donatione Corniloni pagi ab Alizaide Corniloni.
	anno Mccxxi. ex remiſſione aliquorum cenſuum canonicis.
Bertrandus de Anduſia, ſiue Bertrandus	anno Mccxxii. ex rituali Viuarienſi, qui dicitur liber magiſtri chori.
Bermundus.	Anno Mccxxiii. ex erectione minoris præbendæ à capitulo.
	Anno Mccxxv. ex bulla Clementis IV.
Bernoinus.	anno Mccxxxv. ex confirmatione rerum eccleſiæ Viuarienſis à Friderico II.
	Anno Mccxxxviii. ex ſtatuto canonicorum de dicendo officio B. Virginis.
Sebaſtianus.	anno Mccxli. ex donatione duorum canum baroni Albenſi.
Arnaudus.	anno MCCL. ex homagio baroni Albenſi.
	anno MCCLI. ex hæreditate per iudicem inita.
Aimarus.	anno MCCLII. ex homagio toparchæ Rupis columbæ.
Aimo.	anno MCCLI. ex poſtulatione ca-

nonizationis S. Stephani epiſcopi Dienſis ab epiſcopis prouinciæ Viennenſis.

anno MCCLXII. ex donatione duorum canum baroni Albenſi.

Hugo de Turre. anno MCCLXII. ex homagio Petri Aimareſſi.

anno MCCLXIII. & MCCLXIV. ex ſolutione pecuniarum Amedeo epiſcopo Dienſi.

anno MCCLXIV. ex emptione pedagij Caſtronouenſis.

anno MCCLXV. ex compromiſſo ipſius & capituli ſuper quibuſdam damnis.

anno MCCLXVIII. ex literarum Caroli regis exſcriptione; emptione à Iudæis; fundatione maioris præbendæ.

anno MCCLXXI. ex bulla Greg. X.

anno MCCLXXVIII. ex conuentionibus cum archidiacono de iuriſdictione archidiaconatus.

anno MCCLXXXIII. ex compromiſſo epiſcopi & capituli.

anno MCCLXXXIX. ex conuentionibus cum capitulo.

Raimundus II. de Falgario. anno MCCLXXXXIV. ex carta antiqua

qua

	qua.
Guilelmus IV. de Falgota, ſeu de Felonnet.	anno MCCLXXXXVI. ex emptione pedagij & mandamenti Dunzeræ.
Conſaluus Falignerius.	anno MCCC. ex Roberto.
Adelbertus de Petra.	anno MCCCV. ex approbatione actorum à procuratoribus cum Philippo Pulchro rege.
Ludouicus de Pictauia.	Anno MCCCIII. ex homagio Petri Bernardi.
	anno MCCCVI. ex cõuentionibus Guilelmi de Caſtronouo cum Petro Marroan.
	anno MCCCVII. ex conuentionibus cũ Philippo Pulchro rege.
	anno MCCCVIII. ex reuocatione quorundam grauaminum.
	anno MCCCXIII. ex collatione capellaniæ de truci.
	anno MCCCXVII. ex conuentionibus capituli cũ præcentore.
Guilelmus V.	anno MCCCXIX. ex conſtitutis à capitulo ſuper toga quam canonici ſoluunt.
Petrus de Mortuo Mari, poſtea Cardinalis.	anno MCCCXX. ex emptione agrorum cultorum & incultorum in manſo de Voler; & ſenten-

Digitized by Google

tia arbitrorum ſuper quota decimarum Gortiæ.

anno Mcccxxv. ex teſtamento Guilelmi de Sampſone.

Aimarus II. anno mcccxxviii. ex neſcio quibus tabulis matrimonialibus.

anno mcccxxx. ex electione procuratorum capituli ſuper conuentionibus cum præcentore.

Henricus de Vilars. anno mcccxxx. ex emptione neſcio cuius rei.

anno mcccxxxiii. ex deliberatione capituli de numero canonicorum minuendo.

Aimarus III. de Vouta. anno mcccxxxvii. ex iuramento cuiuſdam operarij.

anno Mcccxxxviii. ex vnione eccleſiæ Salauatij cum ſacriſtia.

anno mcccxlii. ex homagio prioris Albenſis.

anno mcccxlv. ex petitione cenſus ſolidorũ ab hebdomadariis.

anno mcccxlvi. ex confirmatione vnionis eccleſiæ Salauatij cum Sacriſtia factæ anno Mcccxxxviii.

anno mcccxlvii. ex quadam deliberatione capituli.

anno mcccl. ex conceſſione librarum

bratum annuarum centum à Ioanne rege.

anno MCCCLI. ex annumeratione ſortis earum centum librarum annuarum.

anno MCCCLXVII. ex mutuatione florenorum CCCC. Viuario.

anno MCCCLXV. ex donatione florenorum MDCC. capitulo, & electione procuratoris.

Bertrandus II. de Caſtrono-uo, ſeu de Chalanconio.	anno MCCCLXVI. ex acceptatione Petri Ægidij.
	anno MCCCLXVIII. ex neſcio qua emptione.
	anno MCCCLXXIII. ex profeſſione clientelæ pro domo, capitulo, à Caſtronouenſi Donzeræ.
Petrus IV. Sorſenaco, poſtea Cardinalis.	de anno incerto ex obligatione conuentionum cum capitulo anni MCCCLXXXIX.
Beraldus.	anno MCCCLXXIV. ex homagio quod tum fecit regi Francorũ.
Bernardus de Agrifolio.	anno MCCCLXXVI. ex homagio Raimundi de Fabregoles.
	anno MCCCLXXVIII. ex homagio domini de Bazaluc.
	anno MCCCLXXIX. ex recognitione ſacriſtiæ Viuarienſis.

Guilelmus VI.	anno MCCCLXXIX. ex recognitionibus ſacriſtiæ.
Ioannes II. de Bruniaco, poſtea Cardinalis.	anno MCCCLXXX. ex accremento redituum capellaniæ Vianeſij.
	anno MCCCLXXXV. ex Ciaconio in quinta creatione cardinalium à Clemente VII. antipapa.
Oliuarius de Pictauia.	anno MCCCLXXXVI. ex neſcio qua venditione.
Pileus de Prata Cardinalis.	anno MCCCLXXXVII. ex inſtrumento operarij eccleſiæ Viuariẽſis.
Ioannes IV.	anno MCCCLXXXVIII. ex recognitione Petri Aynardi capitulo.
Petrus V. de Alliaco poſtea Cardinalis.	annis incertis.
	anno MCCCLXXXXII. ex recognitione Petri Vrſi.
Guilelmus VI. de Pictauia.	anno MCCCLXXXXIV. ex tabulis publicis.
	anno MCCCCVII. ex emptione domus, & inquiſitione Guilelmi abbatis Crudacenſis.
Ioannes V. de Liueriis.	anno MCCCCIX. ex recognitionibus Viuarij.
	anno MCCCCXVII. ex conuentionibus epiſcopi cum capitulo de creatione chorariorum.
	anno MCCCCXXII. ex capituli conuentio

uentionibus cum vniuerſitate.
anno MCCCCXXVIII. ex conuentionibus cum capitulo.
anno MCCCCXXXIII. ex homagio prioris S. Petri Albenſis.
anno MCCCCXLIII. ex homagio baroni Albenſi.

Oliuerius II. de Pictauia. anno MCCCCXLIII. ex homagio Bertrandi de Fain.

Guilelmus VII. de Pictauia. anno MCCCCXLVIII. ex conuentionibus canonicorum cum ciuibus.
anno MCCCCXLIX. ex vnione capellæ de Gandauberto cum officio operarij.
anno MCCCCLIV. quo moritur ex libro anniuerſariorum.

Elias de Pompadour. anno MCCCLVIII. ex venditione quorundam cenſuum.
anno MCCCCLXIII. ex confirmatione priuilegiorum Viuarij.
anno MCCCCLXXV. ex fundatione capellæ in eccleſia B. Mariæ de Sableriis ab Antonio de Borna præcentore.

Ioannes VI. de Monte Canuto. anno MCCCCLXXIX. ex neſcio qua venditione.
anno MCCCCLXXXIX. ex recognitione

tione capellaniæ S. Mariæ Magdalenæ in xenodochio Viuarienſi.

anno MCCCLXXXX. ex recognitione capellaniæ Petri Roderij.

anno MCCCCLXXXXVII ex collatione capellaniæ dictæ de Pretioſa, & teſtamento Antonij de Borna præcentoris.

Claudius de Turnone.

anno MCCCCLXXXXVIII. ex collatione capellaniæ in eccleſia S.Petri Gaudioſæ, & fundatione capellæ de Albignatio.

anno MCCCCLXXXXIX. ex reſignatione capellaniæ.

anno MD. ex teſtamento Ioannis Regis hebdomadarij.

anno MDII. ex conuentionibus cum capitulo.

anno MDIX. ex executione conuentionum cum capitulo firmatarum arreſto curiæ Toloſanæ.

anno MDIX. ex confirmatione pedagij Viuarienſis.

anno MDXXI. ex donatione aulæorum eccleſiæ S.Vincentij.

anno MDXLII. moritur Dunzeræ.

Carolus

Carolus de Turnone.	anno MDXLIV. ex receptione in epiſcopum.
	anno MDXLVII. ex fundatione anniuerſariorum XII.
Simon de Mailhè.	anno MDLII. ex confirmatione priuilegiorum Viuarij.
	anno MDLIII. ex ſcripto in Miſſali ſuo ab Antonio Dalicieus canonico.
Ioannes VII. Maria Sala.	anno MDLVI. ex confirmatione priuilegiorum Viuarij.
....	
Farneſius Cardinalis electus.	anno incerto.
Eucherius III. de S.Vitali.	anno MDLXV. ex receptione Viuarij.

Petrus VI. d'Vrre, Ioannes VIII. de L'Hoſtel, Ludouicus Franciſcus de Suſe, qui cùm hæc ſcribo viuiit.

Horum epiſcoporum tempora apertiora ſunt, quàm vt ex tabulis publicis colligenda & proponenda ſint.

FINIS.

Digitized by Google